

Újfiúság

ÚJ IFJÚSÁG

Frassati Pier Giorgio.

DON ANTONIO COJAZZI

ÚJ IFJÚSÁG

FRASSATI PIER GIORGIO ÉLETRAJZA

DR. MARCZELL MIHÁLY
ELŐSZAVÁVAL

FORDITOTTA
SZEMERJAY KOVÁCS DÉNESNÉ

SZALÉZI MŰVEK, RÁKOSPALOTA

EGYEDÜL JOGOSÍTOTT MAGYAR KIADÁS.
Az eredeti „Pier Giorgio Frassati“ címmel a
Società Editrice Internazionale, Torino kiadásá-
ban jelent meg.

Nihil obstat. Carolus Sztitkey, censor dioecesanus. Nr. 5865-1935.
Imprimatur. Vacil, die 17. Decembris 1935. † Stephanus Epis-
copus Vaciensis.

Don Bosco Nyomda Rákospalota, Horthy Miklós út 97.

ELŐSZÓ.

A csillagok az éjtszaka megvilágítói, az embercsillagok pedig az életvándorok útmutatói. Egyszerű, köznapi alakban azt szoktuk mundani, hogy a példa nyomán biztosan elindul az ember. De különösen akkor, ha tündöklő, ragyogó fényben áll előttünk az Isten terve szerint leélt ember-élet.

Az tagadhatatlan, hogy a szürke ember-tömegben kevés az élet állócsillaga. Sok a ködös, bizonytalanul imbolygó életmécses, amelyet könnyedén kiolt a lengedező zefír fuvallata is. Boldog az az ember, aki rátalál az élet állócsillagára, hogy annak fényére bízhatja zavaros életét. Mindenki-re áll ez a megállapítás. Ámde különösen és kiáltóan alkalmazható az ifjúságra. Egyszerűen azért, mert az élet hullámverése,

szellemi elködösödése, ösztönös felajzottsága és mulandókért hamarosan fellángoló szélsőséges volta könnyedén életszakadékokba taszítja. Az élő ember úgy tűnik fel ilyen zűrzavar idején, mint az Úr Rafaelje, akinek kéznyujtása és titkos kísérete biztosító erő a gyengeségek idején.

A magyar ifjúságot úgy tekintjük, mint nemzeti és egyházi jövőnk szent zálogát. Azért szeretjük, dédelgetjük, óvjuk és védjük. Keblünkéből kibuggyan a tanítóbeszéd, alázatos imánk meg akarja csordítani az ég kegyelemharmatját, kenyértörésünk ki akarja elégíteni a földi élet igényeit és nemes lelkek ihlette intézményeink „fehér várak“-at akarnak számukra biztosítani. De minden próbálkozásunk mellett ott settenkedik a nagy kérdés: vajjon élhet-e a földön isteni kegyelem teljében bővelkedő ifjúság? Elméletileg igen könnyű az igenlő felelet. Nekünk azonban a valóság kellene... Ifjaink is azt keresik, vajjon az életművészet tökéletessége, az életszentség nem csupán az élet zajától visszahúzódóknak égi ajándéka-e? Erőteljesen hangzik az ágos-

toni mondás: „Si potuerunt hi et hae, cur non tu?“ Ez vigasztaló szó, de még döntőbb: az élet.

Előttünk bontakozik ki Pier Giorgio Frassati élete. Ő maga: a nagy igen.

Lelkünk bizonytalankodása után megnyugtató jelenség egész élete, biztató a jövő küzdelemre, de egyúttal igazi Rafaelünk vándorutunk nehézségein.

Hálás szívvel nyújtjuk kezünket e szent ifjú felé, hogy finom érintéssel vezessen bennünket és imádkozó lélekkel mondunk köszönetet a Gondviselésnek, hogy felragyogtatta reánk az élet egyik gyönyörűségecsillagát!

Budapest, 1936 január 8.

MARCZELL ATYA

MEGDICSÓÜLÉS.

Az 1925. év július havának negyedik napján szombaton, egy huszonnégyszázötven éves diák halt meg Turinban: Pier Giorgio Frassati (ejtsd: Pier Dzsordzso Frasszáti), magyarul; Frassati Péter György.

Halálának híre nagy megdöbbenést keltett a városban, mert váratlanul ért mindenkit. A fiatal diák atlétatermetű, a tornában, sportokban megedzett ép, erős, szép szál fiú volt, mindig jókedvű s vidám. Az emberek szinte el sem akarták hinni, hogy valóban meghalt.

Apja szenátor, berlini követ és szerkesztőtulajdonosa a La Stampának, az egyik legnagyobb olasz újságnak. Egyetlen fia tehát emberi számítás szerint a legszebb jövő előtt állt.

Határtalan részvét és megdöbbenés övezte a mély gyászba borult családot, ám a szomorúság sötétségébe mint világító fénysugár hatolt a látogatók elragadott hangú vissza-

emlékezései, amik mind-mind az elköltözött lelki szépségéről szóltak.

— Önfeláldozóan szerette a szegényeket, szűkölködőket, nyomorgókat — lehetett itt is, ott is hallani. — Rozoga lépcsőket mászott meg hogy segítséget, vigasztalást vihessen a padlósszobák szerencsétlen lakóinak. Mindenét elosztogatta a szegények között! Született adakozó volt! De nemcsak a pénzét, a földi vagyonát, hanem a lelke kincsét is elosztogatta!

— Egyik barátjára bízta utolsó leírt sorait — beszélte valaki — s ebben arra kéri őt, hogy egy szegény asszonynak vegye meg a szükséges orvosságot s váltsa ki az elzálogosított holmiját.

A hozzátartozói azt mondták:

— Remek testében egy kis gyermek tiszta hite élt! Állandóan szeretet és öröm sugárzott belőle reánk!

A barátai így dicsérték:

— Tökéletes lénye nagyon kedves volt nekünk! Határtalanul szeretett minket s mi is őt. Az ellentéteket játszva hidalta át s gyakorta átsegített bennünket a legnagyobb nehézségekben. Jót cselekedni: ez volt a legtisztább öröme. Ő volt a mi példaképünk, erőskezű zászlóvivőnk; ő volt a mi eleven zászlónk! Tanácsai, kezdeményezései, ítéletei mindig jók és helyesek voltak. Jelleme férfias, lelkülete gyermekded. Vakon megbíz-

tunk benne, mert mélységes vallásosság töltötte be a lelkét. Sohasem ingadozott a kísértések között, de szilárd lépésekkel haladt mindig az igaz úton a lelkiek terén csakúgy, mint fönt a magas hegyi ösvényeken, amiket úgy szeretett!

— Igen: valóságos szent volt! — hallatszott mindenfelől.

Ha igaz a mondás, hogy a halottak is tudnak beszélni, akkor Pier Giorgio még a halálos ágyán, a ravatalán is vigasztalást, szeretetet hintett szét maga köré. Akik a közeliében voltak, azoknak lelkét csodásan megnyugtatta, lecsillapította.

Egy újságíró barátja így nyilatkozott felőle:

— Nekem mindezeig gyerekes fogalmaim voltak a szentek mivoltáról. Azt hittem, hogy szentnek lenni emberfölötti dolog, hogy azt csupán csodálattal lehet szemlélni, de elérni soha! Amikor hazafelé mentem Pier Giorgio temetéséről, hirtelen világossá lett bennem a dolog. Ez az én barátom szent volt! Soha senkivel rosszul nem bánt, illetlen vagy sértő szót soha nem használt. Emlékemben fölidéztem közös beszélgetéseinket s újra átéreztem azt a jóságos békét, ami eltöltötte szívemet, valahányszor találkoztunk, mert ő mindig megerősítette gyöngé akaratomat.

A gyász fölött érzett általános fájdalmat

csakhamar a lelkesült csodálat váltotta föl. Azok a szegények, akiket Pier Giorgio életében fölkarolt, kivágták az újságokból az arc-képét és szent emlékként őrizték. Az anyák imádságaikban arra kérték őt, hogy juttasson gyermekeiknek a maga hitéből és szeretetéből.

A milánói szocialisták lapja, a *La Giustizia* szó szerint ezt írta Pier Giorgióról:

„Frassati Pier Giorgio talpig férfiú volt. Huszonnégyéves korában orvul ragadta el közülünk a halál. Amit róla hallunk s olvasunk, az olyan szokatlanul új, hogy még a hitetleneket is tiszteletteljes ámulattal tölti el. Gazdag volt és fiatal, mégis kizárólag a munkának és irgalmas cselekedeteknek élt. Komoly istenhívő volt s ezt nem szégyelte nyíltan megvallani. Résztvett a katolikus körmeneteken s ott mindig az Oltáriszentség mellett volt a helye. Ha mindez öntudatos megvallása volt belső meggyőződésének s nem csupán a vallásosság képmutató fitogtatása, akkor ez a fiatal férfi valóban tiszteletre méltó. Ám hogyan lehet különbséget tenni a kettő között? Úgy, ha megvizsgáljuk az életét, mert az élet a szavak és meggyőzések próbaköve. Ennek az ifjúnak a kereszténysége a katolikus tettekben mutatkozott meg, ami igazi megtestesülése volt az élő emberi jósnak és irgalmasságnak. E fia-

tal mérnök halála megállít bennünket a hét-köznapi egyhangú krónikájában. Nem sikerekre áhítozva nézte a világot, hanem szelíd testvéri érzülettel ölelt magához minden embert, főképpen a szegényeket és szenvedőket. Testben-lélekben egyaránt ép és egészséges volt. Szeretett a magas hegyek tetején járni, tiszteletben tartotta az erőt, de nem azért, hogy azzal másokat leigázzon, hanem hogy az igazság mellett harcolva védelmére keljen az elnyomottaknak. A gyűlölet, az önzés és a kizsákmányolás világában ez az ifjú csodálatos példaképe a tökéletes kereszténynek, aki szigorúan a hite szerint élt, úgy beszélt, ahogyan érzett s úgy cselekedett, ahogyan beszélt. Mindannyian tanulhatnánk tőle!”

Íme így írt Pier Giorgiőről egy szocialista újság!

Minél figyelmesebb szemmel vizsgáljuk e huszonnégyéves ifjú életét, annál fénylőbben látjuk előragyogni az erényeit.

Mikor a koporsóját kivitték a temetőbe, a tömeg ösztönszerűen utat nyitott egy vak aggastyánnak, aki bizonytalan, gyámoltalan lépésekkel odabotorkált a koporsójához, kinyújtotta a kezét, hogy megérintse azt. Majd az ilyenképpen megszentelt kezével keresztet vetett magára. Azután ismét elindult a menet s valaki így szólt:

— Ez is egyik gyámoltja volt.

Induljunk el hát mi is: a szenvedélyek és tévelygések között botorkáló szegény vakok a Pier Giorgio életéből kiáradó fényesség után, érintsük meg őt mi is élő hittel, hogy mi is a gyámoltjai lehessünk!

A GYERMEK.

Családjának egyik régi barátja azt mondta róla :

— Ó, nagyon élénken emlékszünk még rá! Szinte magunk előtt látjuk őt, mint kis gyermeket. Barnahajú, gyönyörű fiúcska volt, méltó a Jézus-képet festő művész ecsetjére. Tekintete csupa szelídség, arcvonásai szabályosak. Már gyermekkorában szívjóságot tükrözött az arca. Könnyen sírva fakadt, de könnyen mosolygott is.

Pier Giorgio éppen Nagyszombat napján született 1901 április 6-án, amikor a harangok a feltámadás örömmünnpét hirdették. Nagyanyja szavai szerint szépen fejlődött, de azért benne is voltak hibák. Néha makacs volt, indulatos és rendetlen. Akárhányszor összekoccant a testvérnénjével s annak veszekedés, civakodás lett a vége. Holmi gyerekcsínyeket is elkövetett. De a mellett gyakorta fordult tanácsért a nénjéhez és hozzá menekült vigasztalásért, ha baj érte.

Tizenhároméves korában következett be nála a fordulópont, ekkor kezdett férfiúvá lenni. Abbahagyta az ingerkedéseket és sohasem hagyta el hazugság az ajkát. Szigorúan került mindent, amit helytelennek tartott. Akár zárva, akár nyitva volt az élelmiszert rejtő szekrény ajtaja: a világ minden kincséért sem nyalakodott, nem nyúlt a tiltott csemegéhez, édességhez. Édesanyjának mindenben hűségesen engedelmeskedett. Egyszer az iskolából hazajövet levetette kabátját, felakasztotta sapkáját s a szoba egyik sarkába állt. Nagynénje elcsodálkozva kérdezte:

— Mit csinálsz ott?

— A sarokba állok, mert édesanya így parancsolta.

A további vallatás során aztán kiderült, hogy a fiú útközben találkozott az édesanyjával s valóban az mérte rá ezt a büntetést, mert a nevelője panaszkodott neki a fiúra.

Anyja kérdéseire mindig őszintén, nyíltan, becsületesen válaszolt s ezzel gyakran lefegyverezte az őt megfeddeni szándékozó anyát. Minden szép, jó és nemes dolog iránt tele volt rajongó lelkesedéssel. Nevetése tiszta szívéből fakadt és boldog volt. Mindenki iránt mély részvétet és szeretetet érzett. Olyan erősen szerette szüleit, hogy a sírá-

Pier Giorgio édesapjával.

sig elérzékenyedett, ha csak hallott is az árvákról. Körülbelül ötéves lehetett, amikor egyszer sirva futott az édesanyjához, még a hosszú hálóingében, ahogyan éppen fölkel:

— Anyuskám! A kis Jézuska árva volt ugye-e?

S mialatt ezt kérdezte, meglátszott rajta, hogy egész valóját eltölti a legmélységesebb részvét s döbbenet. Anyja felvilágosítására azonban megnyugodott:

— Dehogy is volt árva a kis Jézuska, fiacskám! Sőt két atyja is volt: egy az égbelen s egy a földön!

Valamelyik napon tizenkétóra tájban jelentkezett a házukban egy ember, aki a szerkesztő úrral óhajtott beszélni. Pier Giorgio épp akkor ért haza az iskolából s megkérdezte az előszobában várakozó embert, hogy mit kíván. Az elmondotta neki jövelele célját, amire Giorgio így biztatta:

— Az én édesapám jó ember, egészen bizonyosan megadja magának azt, amit kér. Szerez magának munkát..

Nemsokára csöngettek s hazatoppant a ház ura. Az ember neki is elmondotta baját s előadta kérését. De az apa ingerülten rászólt, hogy ne zavarja őt az otthonában, hanem keresse föl a szerkesztőségben. Pier Giorgio a szomszéd szobában volt s persze meghallotta apja kemény elutasító szavait.

Hangos sírásra fakadt amiatt, hogy az ő édesapja „ilyen rossz ember“ s csak akkor csillapodott le, amikor az apja egy lírát adott neki a pártfogoltja számára s az ebédnél megígérte, hogy munkát is szerez a szegény embernek.

Valahányszor Pier Giorgio meglátogatta a nagyanyját, mindannyiszor kapott tőle egy kis pénzt. Ezt aztán útközben elosztogatta a koldusok között. Buzgón gyűjtögette a bélyegeket és villamosjegyeket is a missziók részére.

Vallásos érzülete már egészen kicsi korában megmutatkozott. Még alig tudott rendesen beszélni s máris kijelentette édesanyjának, hogy kislányokkal nem megy a templomba, mert azok ott mindig beszélnek és őt is beszélgetésre csábítják. A templomban sohasem forgolódott, nem tekintélt körül, hanem az oltárt nézte.

Isten és Jézus iránt való szeretetét az édesanyjától és a nagyanyjától örökölte, a szegények iránt érzett segítő készségét pedig az édesapjától. Életrajzírója: Don Antonio Cojazzi szalézi atya mondja, hogy a gondos édesanya akkor bízta rá a gyermekei vallásos nevelését, amikor azok az első gimnáziumba kerültek. Ekkor arra kérte őt, hogy Krisztus szellemében vezesse gyermekeit.

— Kellemes meglepetés volt számomra — írja Don Cojazzi — amikor a fekete köténykés Pier Giorgio felállt az első óra végén s nagy sötét szemeit reám emelve így könyörgött:

— Most pedig tessék valamit mesélni Jézusról!

S ha olyasmit meséltem, ami örömet okozott neki, például Jézus szeretetét a gyermekek iránt, akkor földerült az arcocskája s boldogan mondogatta:

— Ó beh szép ez. De milyen nagyon szép!

Ha pedig a szegényekről, a betegekről s bűnösökről volt szó s arról: hogyan enyhítette meg az Úr Jézus a sok szenvedést, amikor itt járt a földön, elborult a gyermek arca s akárhányszor könnyekre fakadt. De a könnyeit sosem röstelte. Egyszerűen letörülte azokat. Úgy nevelték otthon, hogy a tiszta és természetes érzéseit ne rejtegesse.

Apja arra tanította, hogy a dolgokkal bátran szembe kell nézni s sohase ítéljen a külső után, hanem a belső érték szerint. Pier Giorgio pedig jól megjegyezte s nagyra becsülte édesapja legcsekélyebb figyelmeztető szavát is.

A második gimnáziumban megbukott. Ezt annyira szívére vette, hogy nem is mert az apja elé kerülni, hanem levelet írt neki. Ez

a levele még ma is megvan. Azt írja ebben, hogy leginkább az a szomorúság fáj neki, amit a szüleinek okozott. Ígérte, hogy ezentúl szorgalmas lesz s szeretetét tettekkkel bizonyítja be.

És valóban: ez az ígérete sem maradt üres szó. Édesanyja állítása szerint ez a bukás fordulópontot jelentett a fia életében. Pier Giorgio teljes erejét megfeszítve igyekezett jóvátenni a mulasztást s örömet szerezni szüleinek.

A népiskolából a Jézustársaság intézetébe került a fiú. Bár Luciana testvérével együtt tíz éves korában járult első ízben a szentáldozáshoz, de az Oltáriszentség lényegét a maga valóságában itt értette meg.

Lelki vezetője, Lombardi atya beszéli: „Amikor a harmadik gimnáziumba került, nagyon meglepett a készségével, amikor azt ajánlottam neki, hogy minél gyakrabban járuljon a szentáldozáshoz. Hetenként többször s mindannyiszor olyan mélységes áhítattal áldozott, hogy édesanyja is elcsodálkozott rajta s egyben meg is döbbent, mert azt hitte: fia nem érti meg ennek a fölséges cselekménynek a lényegét. Én azonban megnyugtattam s biztosítottam, hogy a szokás gyümölcseit majd boldogan fogja tapasztalni. Amikor aztán Pier Giorgio a felsőbb osztályokba került, napi áldozóvá

lett s az is maradt haláláig. S az Oltáriszentség hatalmas befolyása alakította ki jellemét olyan kristályosan tisztává, hogy példaképe lett a többi fiúnak.

Minden ember egyénisége az alkotóelemek sokaságának a keveréke. Egyetlen szóval tehát senkit sem lehet pontosan jellemezni, mégis vannak mindenkiben olyan kimagasló jellemvonások, amik leginkább kifejezik az egyéniségét. Ezen az alapon Pier Giorgót egyszerű vagy elemi embernek lehetne nevezni. Megvoltak benne az egyszerű ember hibái, de a jóság alkotóeleme túlsúlyban található lényében s így könnyen legyőzte a voltaképpen kicsiny hibáit. Heves természetű volt, lendületes, hajlíthatatlan; elhatározásaiban, meggyőződéseiben a makacsságig nyakas és megingathatatlan s ezek a tulajdonságok sok szomorúságot szereztek anyjának, egyben arra ösztönözték, hogy teljes erejével igyekezzék kigyomlálni lelkéből a hibákat. S valóban, később meszsze túlszárnyalta, ragyogásával tökéletesen elhomályosította a jelentéktelen árnydolgokat a lelkéből kiáradó tiszta fényesség.

A CSALÁDBAN.

Lénye legtökéletesebb alkotóelemei a családjában gyökereztek. Őszintén büszke volt apja okosságára s életrevalóságára, de még inkább a jellemére s a szívjóságára. Gyermekek- s ifjúkorában vágyódva várta a szombat estéket, amikor apja Turinból hazatért Pollonébe. Lehetetlen leírni a kicsinyek örömét és ujjongását s az apa gyöngédségét a viszontlátáskor. Abban a néhány órában játszópajtása volt a gyermekeinek. Keresztül-kasul behancúrozták a kertet meg a házat, fogócskát és bújosdit játszottak együtt. Valósággal felforgatták az egész házat.

Pier Giorgio mindig nagyon vigyázott, hogy e bizalmas órákban ne okozzon bánatot apjának. Egyszer, két éves múlt akkor, apja valami civakodás miatt megdorgálta őt. Ezt annyira szívére vette, hogy kinyitotta a fényképezéshez szükséges vegyszereket rejtő szekrényt s azt mondta:

— Most mérget veszek be és meghalok!

Apjának ugyancsak nagy fáradtságába került felvilágosítani őt szavai borzalmasságáról.

A legnagyobb büszkeséggel mégis az töltötte el Pier Giorgiót, hogy apja sok jótékonytságot gyakorolt a szegényekkel és nyomorgókkal. Egyszer az édesapja az elhunyt bátyja emlékezetére nagyobb összeget adományozott bizonyos jótékony célra. Pier Giorgio ekkor azt írta neki: „Édes papa! Holnap van a nevednapja s engem nagyon elszomorít, hogy nem köszönhetlek föl élőszóval. Holnap reggel mégis ott leszek lelkemmel a közeledben s arra kérem Istent: árasszon el téged minden lehető jóval azért, amit tettél!”

Akárcsak ez a levél, éppoly rövidnek és ridegnek látszik a mindennapos köszönési módjuk is annak, aki nem látta az elhangzott szavakkal egyidőben felragyogó szemüket s nem hallotta a szavaikból kicsendülő boldogságot.

— Ciao, Giorgietto bello! — így köszönt az apa fiának, amire Pier Giorgio csak ennyit válaszolt:

— Ciao, pappo! — de ebben a két szóban határtalan szeretet és tisztelet rezgett.*

* Ciao: Felsőolaszországban használatos bizalmas családiak köszöntőszócska; más nyelvre nem is lehet lefordítani; körülbelül annyit jelent, mint

Anyai nagyanyja iránt pedig különösen gyöngéd érülettel viseltetett Pier Giorgio. Büszke volt rá, hogy nagyanyjának és tár-salgónőjének: Angelika nővérnek lovagias szolgálatokat tehet. S mert a hálósobája az övék mellett volt, tréfásan „Páter guárdián“-nak nevezték el Pier Giorgiót. Nagy-anya utolsó napjait az ő hangja és arca tették vidámmá.

Testvérenjében már mint gyermek nagy-rabecsülte koránérett elméjét, nemes érzéseit s az embereket illető biztos ítélőképességét. Később pedig a közös vallási világnézet fűzte össze őket a legerősebben.

Amikor Luciánát jogi doktorrá avatták, Giorgio Jörgensen Sziénai Szent Katalin életrajzát ajándékozta neki ezekkel az aján-lásokkal: „A kedves jó testvérnek ajánlom e könyvet promotiója napján, hogy segítse őt előhaladni a tökéletesedés útján.“

Majd mikor Luciána az esküvője után fér-jével Lengyelországba utazott, azt írta egyik barátjának: „Tegnap volt a testvéreném esküvője. A katolikus egyház esketési szer-tartása csodálatosan szép! Boldog vagyok, mert Luciána is az s mert a férje éppen olyan ember, mint amelyet mind a ketten nálunk a „szervusz.“ A fenti köszönés tehát ma-gyarul: „Szervusz, szép Gyurikám!“ „Szervusz, apuskám!“

kívántunk neki s mégis keserű volt az elválás tőle, tegnap este.“

Azt akarta, hogy a testvére új háztartásában a megváltás jelvénye legyen a reá való emlékeztetés is. Hosszas keresgélés meg válogatás után egy művészi szépségű régi elefántcsont feszületet vásárolt s azt az érsekkal szenteltette meg, aki az esketést is végezte. Erről a feszületről írta Luciána: „Az örömtől szinte sugárzott az arca, mintha ezzel a gyönyörű feszülettel együtt az Ég minden áldását vele adta volna. Úgy látszik: megsejtette, hogy a legszentebb menedékhelyem s az Ő áldása is lesz számomra.“

S amikor magára maradt, úgy érezte, hogy szüleinél most két gyermek helyét kell betöltenie. Ezt írta tehát a testvérének: „Írj nekem gyakran, hogy legalább ezzel betölthesd azt a nagy űrt, amit magad után hagytál közöttünk. Amikor még mindennap együtt voltunk, nem is tudtam kellőképpen értékelni az ittlétedet. De most, amikor el kellett válnunk, még pedig az egész életre, tökéletesen átérzem: mi egy jó testvér itthon s milyen nagy veszteség a távozása.“

Két hónappal később a következő húsvéti ünnepekre ezt írta: „Kívánom, hogy Isten békéje legyen veled és Jánossal. Mert ha szívünkben béke van, akkor semmink

sem hiányzik. Tudom, hogy sok a dolgod, nem érsz rá reám gondolni. Mégis kérek tőled valamit: a nagybőjt alatt naponta hozzád valamilyen áldozatot s így készülj a feltámadás ünnepére s ha már testileg nem is lehetünk együtt, de lélekben ne szakadjunk el egymástól. Kölcsönösen emlékezzünk meg egymásról imáinkban, mert ezáltal a lelkünk bensőségesen egyesül Istenben.“

Családjának tagjai közül mégis az édesanyját szerette legjobban Pier Giorgio. Mint kis gyermek, semmit sem tett és mondott az anyja beleegyezése nélkül. A gyöngéd szeretet szokásos megnyilatkozásainál sokkal erősebben bizonyította be anyja iránti érzelmeit az engedelmessége által, ami gyermekkorában feltétlen szófogadás volt, később érettebb éveiben pedig okos és egyszerű engedelmességgé vált a komoly és fontos ügyekben s élete utolsó napjáig tartott.

Ötödik gimnazista lehetett — tizennégy vagy tizenöt éves, — amikor az anyja hazajövet a nappali szobában találta őt, amint le-föl járkálva várta megérkezését.

— Csakhogy megjöttél, anyuskám! — kiáltotta örömmel. Oly nagyon vártalak! Megengeded, hogy kivegyem a könyvszekrényből a teljes Orlandót? Kivonatot kell készítenem egy olyan részéből, ami az én könyvemből hiányzik.

Pedig a könyvszekrény nyitva állt, csak-hogy a fiú anyja engedelmé nélkül hozzá sem nyúlt.

Testvérenje erre vonatkozóan azt mondja róla :

— Öcsém kezében csakis kifogástalan könyvet láttam ; beteges kíváncsiságból sohasem lapozgatott valamely könyvben vagy lexikonban. Ha édesanyánk egy bizonyos részre azt mondta, hogy nem szabad elolvasnunk, akkor szigorúan szót fogadott neki.

Az anya körülbelül tizenhatéves korukig nagyon szigorú volt a két gyermekhez ; azután okos szabadságot engedett nekik. Nevelésüket akkor kezdte meg, amikor még beszélni sem tudtak. Hajlíthatatlan volt. Amire kimondta a nemet, azt sem könnyek, sem kedveskedő hízeltetések nem változtatták igenné. Édességet, csemegét csak vasárnapon s ünnepeken kaptak a gyermekek, ajándékokat — egészen egyszerűeket ! — pedig csak a legfőbb ünnepeken. Kávéházakba, mozgószínházakba, mulatókba sohasem mehettek. Már vagy tizenháromevesek lehettek, amikor édesanyjuk még mindig aludni küldte őket vacsora után : „Imádkozni s lefeküdni !“ S ők a közeli templomba mentek, holott ugyanakkor más gyerekeknek szabad volt a „nagyokkal“ fagyaltózni s a zenét hallgatni.

E szigorú s egyszerű nevelésben hűséges segítőtársa volt az anyának a testvére, a gyermekek nagynénje. Mikor Pier Giorgio családja Berlinben volt, hosszú hónapokat töltött a nagynénje házában s bár huszonegy éves volt már akkor, mégis a leggyöngédebben szót fogadott az édesanyja helyettesének.

A távollét eme hónapjai alatt a legbensőségesebb szeretet hangján írtak egymásnak. Anyja ezt írja neki: „Egész nap a szívemben hordozlak, reggel az első s este az utolsó csókom a tied.“ Pier Giorgio így válaszol: „Mérhetetlen örömet érzek a kézírásod megpillantásakor is“. „S bár a fényképedről azt állítod, hogy nem jól sikerült, én mégis mindig magamnál hordom, mert így közelebb érzem magam hozzád s minden este nézhetlek“.

Egy képkiállítást látogatott meg s akkor is anyjához szállnak a gondolatai. Szívből köszöni anyja „jótanácsait“ s igéri, hogy azokat teljes erejével igyekszik követni.

Luciánának így ír: „Amikor édesanyánk itthon van, nem tudjuk kellőképpen értékelni a társaságát, de ha bármily rövid időre távozik is el tőlünk, azonnal megérezzük a tátongó űrt, ami utána maradt.“

1925. húsvétját anya és fiú együtt töltötték Pollonében s innen írta Frassatiné

leányának Hágába az alábbi sorokat, mintha csak megérezte volna a közelgő csapást: „Máris egyedül érzem magam itthon. Jövőre Pier Giorgio sem lesz már köztünk, (katonai évét kellett volna leszolgálnia), a hallgatótag fiú, házunk áldása. Nagymama és ő a házunk tartó oszlopai.“

Édesanyját gyakran emlegette Giorgio. Sok taglejtését, mozdulatát, véleményét a magáévá tette, még pedig tisztán szeretetből. „Anyám is éppen így csinálja ezt . . . Anyám is éppen ezt mondja . . . Anyám is ugyanígy akarja“ — ezekkel a szavakkal magyarázta s indokolta tetteit, szavait. Ha akár a szabad természetben, akár a művészetben valami szépet látott vagy emberi nemes jóságról hallott, önkénytelenül így sóhajtott fel: „Ó, ha ezt most édesanyám is látná . . . hallaná!“

Bátran elmondhatjuk, hogy anyja állandóan mellette volt, mert a tanításai képeztek férfikorában is az élete zsinórmértékét s mert anyja képe elevenen élt a lelkében.

ÉLETE FORDULÓPONTJÁN.

A serdülő évek sok ifjú életében erkölcsi katasztrófával járnak, amik megmérgezik s lealacsonyítják a szeretet szent érzését. Pier Giorgio fölött sem multak el nyomtalanul ezek az évek, de hála édesanyja éber gondosságának, nem sodorták bajba.

A válságos idők közeledtével bizalmas beszélgetésben figyelmeztette fiát az anya a szükségességekre, de azt kellett tapasztalnia, hogy Pier Giorgio lélekben még valóságos gyermek, noha testileg már férfiúvá érett. Mialatt ő beszélt s magyarázott, a fia figyelmét a macska vagy a virágok kötötték le s úgyszólván nem is hallotta az édesanyja hangját.

Ám ennek ellenére Pier Giorgio számára is elérkezett a nyugtalanságok ideje: a válság, a fordulópont életében, amikor a félig férfi fiúgyermek gyöngeségei könnyen férfiszenvedélyekké válhatnak.

„Pier Giorgio talán tizenhat éves lehe-

tett — írja egyik barátja — amikor a szokásos kamaszcsínyek során két leánnyal ismerkedtünk meg az utcán. Megbeszéltük velük a legközelebbi találkozót s hogy erre pénzünk legyen, eladtuk néhány könyvünket. A lányok eljöttek a megbeszélt találkozóra s mi csukott kocsiba ülve velük, kihajtatunk a ligetbe s egy ottani vendéglőben megozsonnáztunk. Néhány ilyen kirándulás után végeszakadt a dolognak. Ha erre a kamaszkori kalandomra visszagondolok, mindannyiszor elszomorodom, mert én csábítottam rá Pier Giorgiót.“

1917. februárjában az anyja egy lapocskát talált fia papirosai között, amire az helytelen szavakat írt. Heves ijedség szorította össze a szívét: íme, itt a veszedelmes életkor! S ez pusztulással fenyegeti az ő szép gyermekének testi-lelki tisztaságát, egészségét. Mit tehetett egyebet: sírt és imádkozott. Miként tudta meg, hogy találkozási van szó, arra ma már nem emlékszik az anya, de azt biztosan tudja, hogy a fia takarékkönyvecskéjében jelentős összeg volt s ő a könyvecske kiadását megtagadta fiától. Riadtan, de éppenséggel nem zavart kapkodással fogott hozzá a mentés munkájához. Először is négy szemközt beszélt Pier Giorgióval, de a fiú semmi megbánást sem tanúsított. Ekkor meghívta há-

Első szentáldozása napján. 1911 jún. 10.

zukhoz fia barátait s nyájas beszélgetés közben a dologra terelte a szót. A fiúk mindent bevallottak s az anya megkönnyebbulten lélekzett föl, mert a baj még korántsem volt nagy.

De mialatt a másik két anya keblére szorította bűnbánó fiát, Pier Giorgio nem kapta meg a bocsánatot jelentő csókot, mert nem mutatott semmi bánatot. Anyjának ezt a magatartását majdnem kegyetlennek találta Pier Giorgio.

Néhány nap mulva valaki hevesen rányitotta a szobája ajtaját. Pier Giorgio volt. Fölhevülten, csillogó szemmel sietett anyjához s térdre vetve magát előtte, így könyörgött:

— Bocsáss meg nekem, édesanyám! Bocsáss meg! Soha többé nem teszem, esküszöm!

S összecsókolta az édesanyja kezeit.

A túlboldog anya karjaiba zárta fiát, megcsókolta s néhány jó szót mondott neki. Ismét szent volt közöttük a béke.

Pier Giorgio ellensége volt minden színpadias nagyképűsködésnek s nem szeretett sokat beszélni, ezzel a bocsánatkéréssel és ígérettel fejezte ki megingathatatlan elhatározását.

Talán gyónni volt előzőleg s lelkiatyja nyitotta föl a szemét. Hogy imádkozott s

elgondolta anyja szomorúságát, az bizonyos, mert azon a napon a szentáldozáshoz járult s csak ez után rohant az édesanyjához, hogy a lábai elé borulva tegyen ígéretet neki, amit élete végéig meg is tartott. De bizonyos, hogy édesanyja imája is elősegítette őt a pajtásai s a két könnyelmű leány kísértései ellen való győzedelmes harcában. Végezetül még lelki hasznot is merített a könnyen végzetessé válható kalandból: alázatosabbá lett általa. Azontúl ha dicsérték, egyszerűen így háraitotta el azt:

— Nem mindig voltam ilyen! Gimnazista koromban bizony haszontalanul viselkedtem s ha Isten kegyelme meg nem segít: ki tudja, hová jutok?

De azt is megtanulta ebből az esetből, hogy a szentáldozásnak s a lelkivezető iránt érzett bizalomnak csodás hatása van.

Pier Giorgio tehát nem bukott el, csupán megbotlott éretlen ifjú fejével, azután talpra állt, hogy följebb jusson az Istenhez vezető lépcsőn. Megismerte a saját magunkon aratott győzelem értékét, boldogító voltát. Egyre gyakrabban járult a szentáldozáshoz, mert meggyőződött róla, hogy ennél hathatósabb segítségünk nem lehet az élet nehézségei között.

AZ ÉLET TELJESSÉGE.

Pier Giorgio minden kötelességét komolyan vette; legkomolyabban azonban a vallása parancsait. Nem áhítozott arra, hogy nagyszerű hőstetteket hajtson végre, de hősie-sen teljesítette a hétköznapi kötelességeit s egészen hite szerint élt.

— Az életem egyhangúan folyik ugyan — írja egyik barátjának — de napról-napra jobban érzem, hogy katolikusnak lenni különös kegyelem. Ó, a szegény hitetlenek élete csupán tengődés a mienkhez hasonlítva! Mi az igazság birtokában vagyunk, van hitünk s ezt megvéldhetjük, van reményünk arra, hogy elnyerjük örök égi hazánkat. Azért hát: föl a fejjel! A csüggedés a hitetlen emberek tulajdonsága. Föl a szívekkel! Előre! Mi Krisztus országáért küzdünk a földön!

Egyik bizalmas barátja így nyilatkozott róla: „Pier Giorgio semmi rendkívülit nem tett; helyesebben szólva: elérte a legend-

kívülibbet, vagyis azon a helyen, ahová Isten állította, tökéletesen betöltötte a hivatását. Minden körülmény között megállotta helyét, bár nem hajtott végre hőstetteket. Életében nem szerepel a vezeklőöv, nincs túlságba vitt önsanyargatás, szemét nem süttötte állandóan a földre. Vidám, tiszta tekintettel nézte a világot s minden percben kész volt adni, segíteni. Élete céltudatos, szüntelen áldozat. Tökéletes ellentéte a jámbor kodó ifjúnak. Minden cselekedetét áthatotta a hit s az istenszeretet.“

Számára a reggeli s esti imádság valóban a „lélek öltözködése“ volt, mint Hugo Viktor mondja. Édesanyja szoktatta hozzá, hogy imája rövid, de bensőséges legyen s azt mindig összetett kézzel, térdenállva végezte. Ifjúkorában naponta elimádkozta a szentolvasót. Anyja sokszor mély álomba merülve találta őt az ágya előtt térdelve. Imája közben aludt el s amikor anyja valósággal lefektette ágyába, az álomtól félig kábultan suttogta: „De igazán nem is alszom!“

Erős kapocs fűzte össze őt a katolikus vallás gyújtópontjával: az Oltáriszentséggel. Főiskolás korában lett napi áldozóvá s az is maradt élete végéig.

Sem gúnyos lemosolygás, sem lekicsinylő tekintet nem gátolta őt a vallási gyakorlatok elvégzésében. Mikor Pollonéban Par-

sifal nevű lován a templom előtt vitt el az útja, az okos állat jeladás nélkül megállt az Isten házában. Pier Giorgio ilyenkor nagy keresztet vetett s fejét mélyen a lóva nyakára hajtotta. Így akarta némiképp kipótolni abbéli mulasztását, hogy nem ment be a templomba, amit gyalog járva megtett volna.

Jól tudta, hogy a szentmise mindenekelőtt áldozat, s hogy ezen az áldozaton legalább vásárnapokon s ünnepeken kötelességünk részt venni. Ezt a kötelességét a világért sem mulasztotta volna el. Szeretett a szentmisében szolgálni. Érezte, hogy ez több az egyszerű szentmishallgatásnál. Annyi komolysággal, áhítattal segédkezett a miséző papnak, hogy öröm volt nézni. A teljes misekönyvet röviddel a halála előtt szerezte meg s ennek a segítségével hétköznapi is együtt imádkozhatott a miséző pappal.

Nagyon szeretett a hegyek közé kirándulni, de ezek miatt sohasem mulasztotta el a szentmisét. Barátaiktól hallotta, hogy akiknek pihenésre van szükségük vagy az egészségük gyöngé, azoknak nem kell szentmisét hallgatniuk, ha az éjszakát odafönt töltik a menedékházban. Pier Giorgio azt felelte nekik :

— Lehet, hogy igazatok van, de én mindezzel nem törődöm.

S inkább lemondott a tervezett kirándu-

lásról, ha nem hallgathatott előtte szentmisét.

— Hányszor fordult hozzám szombaton azzal a kéréssel — mondta Monsignore Pinardi fölszentelt püspök, — hogy ha lehet: misézzek korábban a szokottnál. Többnyire teljesíthettem is kérését. De ha nem tehettem, szomorúan bár, mégis lemondott a kirándulásról. Öröm volt nézni, amint pajtásaival együtt beállított a sekrestyébe. A fiúk lábain szöges hegymászó cipő volt, a hátukon tarisznya s hótalp, a kezükben bot. Halkan lerakodtak s Pier Giorgio ministrálni ment. Megható látvány volt a szép szál, erős testű, erős hitű ifjú az oltárnál. Ő áldozott először s ezt tökéletes elmélyüléssel, áhítatosan, szent vidámsággal végezte. De az is előfordult, hogy barátaival a padban ülve imádkozta végig a szentmisét.

Egyszer két fiatal leány jelent meg a hajnali misén. Ugyancsak kirándulni indultak. Azok mondták el a következő esetet:

— Ezen a vasárnapon a rendes időnél valamivel későbbben kezdődött a mise s mi tudtuk, hogy ha végighallgatjuk, nem érjük el a vonatunkat. Ezért mise közben fölálltunk, hogy távozzunk. A mellettünk ülő s bensőségesen imádkozó ismeretlen ifjú gyöngéden megérintette a karomat s kért, hogy ne menjünk el a mise vége előtt. Azt felel-

tük, hogy lekésünk a vonatról. Kedvesen, de határozottan kijelentette, hogy ne féljünk, még idejében kiérünk az állomásra. Szót fogadtunk neki s visszatértünk a helyünkre. Mise végén az ismeretlen intett, hogy menjünk vele. A templom előtt hatalmas luxusautó állt, abba beültetett minket s bemutatkozott: Frassati Pier Giorgio. Aztán kirobogott velünk a pályaudvarra s amikor kiszálltunk, udvariasan elköszönt tőlünk. Azóta sokszor eszünkbe jutott ez a kedves modorú és tökéletes hitű fiú.

Pier Giorgio nagyon szerette az éjszakai szentségimádásokat s azokon épületes elmélyüléssel vett részt. Szinte katonás testtartással állt az oltár előtt s nagy áhítattal járult az Úr asztalához a hajnali misén.

Utána azonban hazafelé menet versenyt futást rendezett a társaival s az ifjak vidám lármájukkal ugyancsak fölverték az alvó város csöndjét.

Az Úr Jézus után való vágyakozása olyan annyira áthatotta egész lényét, hogy szinte földöntúli volt a magatartása a szentáldozás közben. Egyébként pedig napsütöttarcú, ép, egészséges ifjú volt s tekintete a hegyi források tisztaságára emlékeztetett.

Az egyetemi ifjak s az ifjómunkások majdnem egyidőben alapították meg Turinban az éjjeli szentségimádás egyesületét. Pier

Giorgio mind a kettőnek tagja volt. Keresztényi érzülete vezette a nép közé.

Egyszer két ifjú azt jelentette a lelkivezetőknek:

— Páter, farkas lopódzott közénk! Pier Giorgio mellett egy bujtogató ül, aki Asti főterén a multkor kommunista beszédet tartott.

Amire a páter bölcsen így válaszolt nekik:

— Legyetek nyugodtak s ne bántsátok, jó helyen ül a bárány mellett. A szentségi Úr Jézus lábainál a mindkettőjüknek jut elegendő hely.

Pier Giorgio barátságot kötött ezzel az ifjúmunkással és sok vasárnapját rááldozta, csakhogy megtéríthesse.

A jelenvoltak mind tanúsítják, hogy Pier Giorgio maga volt a megtestesült áhítat ezen az éjszakai szentségimádásokon. Arcát a tenyereibe hajtva átszellemülten imádkozott. Bár nem volt egészen tiszta zenei hallása, mégis szeretett a néppel együtt énekelni.

Komolyan vette a böjtöt, mert tudta, hogy az akarat nevelésének az eszköze az s föl-emeli az ember lelkét Istenhez.

Böjtidőben csak feketekávéval reggelizett, amibe néha egy darab csokoládét tett. Szűkebbre fogta rendes ebédaadagját s vacsorára is csak kevés levest és főzeléket evett.

Ezzel persze megzavarta a többiek étrendjét. A finomabb édességhez nem is nyúlt, pedig nagyon szerette. Ha vendégségben volt, ügyesen s feltűnés nélkül lemondott a pompásabb ételekről. A böjtöt a hegyek között, a kirándulásokon is megtartotta.

Egyszer azt mondták neki, hogy jobb lenne, haza kirándulások napjain erősebb táplálékot venne magához. Pier Giorgio nevetve azt válaszolta:

— Ugyan! Ha mi sem böjtölünk, akik épek és erősek vagyunk, akkor ki tartsa hát meg a böjtöt?

Más alkalommal a kirándulótársasága tízenegy órákor készült lemenni a hegyről.

— Ne menjünk még! — kérlete Pier Giorgio a társait. — Várjuk meg a delet, mert én félek éhesen elindulni.

A velük lévő lelkész megnyugtatta, hogy bátran ehetik. Testi megerőltetést kívánó kiránduláson vannak s különben is a diákok föl vannak mentve a böjt alól.

— Igen, azok a diákok, akik tanulnak —
— ellenvetette Pier Giorgio. — Mi azonban nem csinálunk semmit.

Mégis evett egy keveset s azután útnak indult a társaság.

Tökéletes élő hite buzdította arra, hogy résztvegyen a vallásos megnyilvánulásokon kiváltképp az úrnapi körmeneten s a Segítő

Szűzanya meg a Madonna Consolata tiszteletére rendezett körmeneteken. Ez alkalmakkor hangosan imádkozta a szentolvasót s mindig az Oltáriszentség közvetlen-közelében haladt.

Bár minden templomot s kegyhelyet egyaránt szentnek tartott, mégis a legszívesebben Oropába szeretett elzarándokolni. Ez Pollonétól jó hat kilométernyire van. Itt találkozott vele egyszer Ricci páter, de alig volt képes fölismerni, mert egészen beborította a hó s a ruháját a lucsok.

— Pier Giorgio! — kiáltotta meglepetten a páter. — Ilyen időben s ezen a rossz úton?

Az ifjú bocsanatot kért, hogy teljes hegymászó felszereléssel tartózkodott a templomban, de társaskirándulást csinált.

A páter körülnézett, de az ifjún kívül senkit sem látott a közelben. Utólag kiderült, hogy a többiek beültek a kávéházba, Pier Giorgio pedig föltűnés nélkül otthagynva őket, a templomba sietett.

1920-tól haláláig minden évben részt vett a Turin közelében fekvő Santa Croce-villában tartott húsvéti zárt lelkigyakorlatokon. Vidáman énekelve mentek a fiúk a házig, ahol háromnapos hallgatás várt rájuk. Eleinte nehezőre esett Pier Giorgiónak a három néma, komoly nap, de az 1925-i húsvéti gyakorlatról ezeket írja Zabelli páter: „Santa

Croceban láttam őt utoljára, három hónappal a halála előtt. Az ifjú főiskolásoknak tartottam lelkigyakorlatos előadásokat. Még most is magam előtt látom őt. Szép szeme rajtam csüggött, arcáról leragyogott a lelkesülés. A gyakorlatok programja szerint a nyolc boldogságról beszéltem s amikor azt mondtam: boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent, — Pier Giorgio angyali tisztaságú szemei mennyei fényességben úsztak. De amikor a szegényekről beszéltem, akiket a ridegszívű üzletemberek kiuzsoráznak, akiktől az illatos úrihölgyek undorodva húzódnak vissza, akiket pedig úgy kell tekintenünk, mintha bennük az élő Krisztus várna tőlünk segítséget. S ezt a segítséget kötelességünk megadni nekik, mert hisz azért kaptuk Istentől a vagyonunkat, hogy ezeket a szegényeket Krisztus karjaiba kell elvezetnünk, akkor Pier Giorgio szemeit könnyek homályosították el. Éreztem, hogy valamennyi hallgatóm közül éppen ő símul legjobban a lelkemhez, hogy az ő lelke együtt szárnyal az enyémmel s hogy nemes szívében apostoli terveket sző. Néha pillanatokig ránéztem, mert úgy éreztem, hogy a belőle kiáradó erő fokozza az én erőmet. Csodáltam és szerettem őt, a testvéremnek, bajtársamnak tekintettem az áldozatos élet útján. Azokról a bizalmas beszélgetésekről,

amiket szobám meghitt csöndjében folytatunk, nem szólok. Ilyenkor kitárta előttem szívi tisztaságú lelkét. Végtelenül gyöngéd volt ez a lélek és az aggodalomnak nyomát sem találtam benne soha. Mikor több hónapig tartó utazásunkról hazatérve értesültem Pier Giorgio haláláról, önkénytelenül is ezt mondtam: A föld nem volt méltó erre az angyalra!”

Az isteni Gondviselés rendelése volt, hogy amikor lelke átment az örökkévalóságba, a társai éppen szentségimádást végeztek. Cesarini páter mondja, hogy 1925 július 4-én, szombaton reggel arra kérte őt egy fiatal hölgy: imádkozzanak a súlyosan beteg Pier Giorgioért. A páter ismerte az életerős fiút s túlzottnak hitte az aggodalmat. Este az egyik résztvevő fiú meg már arra kérte, hogy az egész szentségimádást ajánlják föl a barátjuk meggyógyulásáért. Hét órára sokan gyülekeztek össze s mindannyian bensőségesen könyörögtek a barátjukért. Pier Giorgio ekkor már nagyon rosszul volt. Hét óra után megjött a halála híre. Pajtásai sírva hallgatták.

A páter fájdalmában ezt a gyengéd panaszt kockáztatta meg imádsága közben: „Ó Uram, miért éppen ezt a drága, kedves fiút vetted el tőlünk, holott annyi rossz ember nyüzsög a világon?!” S úgy érezte,

hogy a jó Isten ezt válaszolja neki: „Nem tudod: mit beszélsz! Pier Giorgio megérett a mennyország számára!”

*

Pier Giorgio örült az életnek s annak minden nemes szépségét élvezte. Ideálisan szép ifjú volt: erős, egészséges, vidám, kiegyensúlyozott lelkű. Szívét nap-nap után felajánlotta Istennek a szentáldozásban; lelkét az emberek iránt érzett szeretete és jóakarata töltötte el. Minden oka megvolt tehát az öröme. S ezt sokszor hangoztatta is. Viselkedése alázatosan egyszerű volt; irigység, féltékenység nem háborgatta; lelke szinte árasztotta a tiszta örömet, mint hegyi forrás az üdítő vizet.

Nagyon szerette a virágokat. Családi ünnepeken a hozzátartozóinak mindig virággal kedveskedett. Ha vidéken tartózkodott, korán kelt s ő maga szedte a virágokat, amikből bokrétát kötött. Amikor Pollonéból virágot hoztak a városba, abból mindig jutott a templomnak is bőven. A hegyi virágokért képes volt órákig elgyalogni s az alpesi rózsákból kötött bokrétáját a hátizsákjára tűzte föl. Egyidőben az ásványokat is gyűjtötte.

Minden jóra s nemesre fogékony lelke boldogan gyönyörködött a természet szép-

ségeiben: a mennyboltozatban, napkeltében s lenyugtában, a felhőkben. Jól esett neki, ha örömeiben hozzátartozói is résztvettek. Gyakran mondogatta:

— Nézd, anyuskám, milyen szép az ég! Ó, beh gyönyörű a naplemente! Milyen csodaszépek a felhők!

Kisebb korában szívesen kerékpározott s űzte a labdarúgójátékot. Pollonéból sokszor dalolva ment hazafelé az erdőben emelkedő lejtős úton. Egy ízben a később hazatérő anyja aggódva nézett be hozzá, mert úgy vélte, hogy a 87 kilométeres út nagyon kimerítette a fiát. Pier Giorgio azonban vidáman járkált fel-alá a szobájában s Dantét szavalta.

Gyermekkorában sok boldog órát töltött a tengerparton. Ilyenkor bronzszínűre égette a nap s barna arcából vakítóan villogtak elő a fehér fogai. Teste arányos volt, keze-lába szinte a belvederei Apollóra emlékeztettek. De arca férfias akaratát tükrözte, noha szelíd barna szemei vidáman nevettek a világba. Ám ha kellett: szigorúan és komolyan is tudott nézni.

Egyik legkedvesebb szórakozása volt: a tengerben úszni, fejest ugrani a sósvízbe, lemerülni a fenekére s homokot hozni fel onnan, meg ezer hasonló bohóságot úzni benne.

Vitorlázni is szeretett Pier Giorgio s ezen a téren pompás teljesítményeket végzett.

Turinban a Po folyón szokott evezni a barátaival. Felejthetetlen az utolsó csónakkirándulása, amit a halála előtt négy nappal rendeztek. Vidám tréfálkozás közben a veséjét s a lábait fájlalta, de nyomban hozzáfűzte, hogy bizonyosan izommérgezést kapott a sok egyhelyben való üléstől. Kacagva jelentette ki, hogy csupán egy kis hegymászásra van szüksége s attól azonnal meggyógyul.

A gépkocsi vezetést még egészen fiatalon megtanulta. Biztos kézzel, nyugodt idegekkel bánt a kormánykerékkel. Különös kedvtelése volt: versenyt száguldani a gyorsvonnattal. Ha testvérével, vagy a vezetővel utazott együtt, dalolva kormányozta a gépet s közben néha nagyokat kiáltott:

— Félre az útból! Robespierre jön!

De ha édesanyja is vele volt, akkor mérsékelt sebességgel haladt. Egyszer pompás tanújelét adta hidegvérének s lélekjelenlétének. Anyja és testvére a kocsiban ültek. Az aosta—ivreali országút egyik éles kanyarodójában egy háromfogatú kocsi jött szemközt velük, még pedig az úttest közepén.

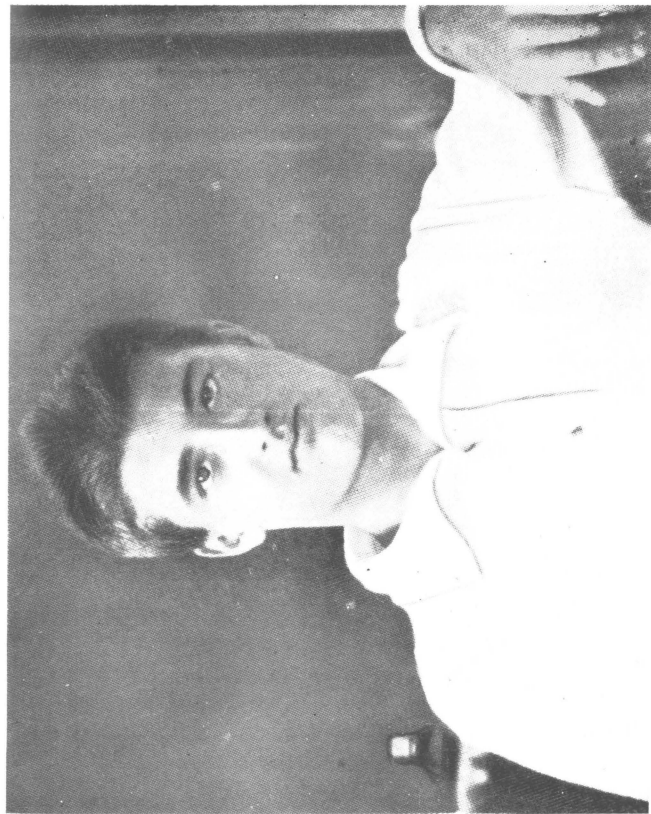
Az út egyik oldalán hegy meredezett az égnek, a másik oldalon hitvány fakorlát mögött hegyipatak zúgott. A kocsiban ülők

holtraváltan várták az elkerülhetetlen összeütközést. Ám Giorgio biztos mozdulattal a patak korlátjához kormányozta a gépet olyan közel, hogy surolta azt s baj nélkül suhant el a fogat mellett. A nők megélje-nezték a bátor vezetőt.

Lovagolni szintén kicsi korában tanult meg. Egy tüzesvérű, alig fékezhető ír lovat kezessé tett. A Turin s Polone közti utat gyakorta tette meg lóháton s ez reggeltől majdnem estig tartott. Egyszer szörnyű vihar érte az úton s édesanyja autóval ment elébe, mert nagyon aggódott érte. Már-már arra gondolt, hogy szerencsétlenség érte fiát, amikor egyszerre csak meghallotta Pier Giorgio vidám énekét a sötét éjszakában. Derék Parsifal lova hátán ügetett hazafelé jóked-vűen.

Igaz öröme tellett a szobrász- és festő-művészet remekeiben is. Édesanyja is festetetett s fiát is megtanította az ecset kezelésére. Olasz,- Németországban s Ausztriában tett utazásai közben mindig meglátogatta a képtárakat. A neki tetsző képek le-velezőlap másolatait megvásárolta s a saját gyűjteményében őrizte. Fínom műérzéke s gondos nevelése ezen a téren is megőrizték őt az ifjúi képzelet eltévelyedéseitől.

A költőket — kiváltképp Dantét — nagyon szerette. A nagy költő sírja előtt annak mű-

Tizenhatéves korában.

veiből egész hosszú részeket szavalt el a barátainak. Szobája falán ott függött a Paradicsom XXXIII. énekéből való szép Szűz Mária-ima. Ezt sajátkezűleg másolta le.

Színházba is szívesen elment, de illetlen darabokat soha meg nem nézett. Leánytestvére dévajkodva mondta, hogy Pier Giorgiót kizárólag a kislányoknak való színdarabok érdeklik. Akaraterejének fényes bizonyítéka, hogy állandó szabadjegye volt a színházban s mégsem nézte meg a selejtes darabokat. Legjobban szerette a klasszikus drámákat. Ha jó színészek szerepeltek a színpadon, akkor bizonyosan megnézte Shakespearét, Shillert, Aischylost.

Mégis az élet akkor jelentette részére a legnagyobb örömet, ha a vele hasonló keresztény világnézetet valló barátaival lehetett együtt. Ebben a baráti társaságban Pier Giorgio volt a bájos világosság, az a páratlan fiatalember, aki a legbensőségesebb, őszinte és mélységes jámborságot egyesíteni tudta magában a derült vidámsággal.

A nyári szünidőkben sokszor egyedül volt otthon, hogy zavartalanul tanulhasson. Ilyenkor nem kívánta, hogy a szolgaszemélyzet is ott legyen vele, mert mint mondta: ő maga elvégez minden szükségést. Tonino nevű barátja hosszabb ideig a vendége volt s ők ketten gondoskodtak mindenről a ma-

guk számára. Természetesen főztek is, de a lehető-legegyszerűbb ételeket: kávé, tejet, makarónit, sült húst készítettek. Pier Giorgio büszke volt e szakácstudományára s lelkesülten beszélt róla. S ha valamelyik barátja kételkedett benne, azt meghívta a másnapi ebédjükre. Ilyenkor persze igyekezett kitenni magáért, nehogy kudarc érje. Pier Giorgio sugárzó arccal tálalta föl a meghívottaknak a magakészítette ételt, amelynek betetőzéseül egy tizenkét személynek elegendő tortát rendelt telefonon, holott csak öten voltak. A lakomát széles jókedv közepette fogyasztották el, még fényképet is készítettek róla. Barátai följegyezték a jól sikerült ötlet napját ami július 24-én volt. A föl vétel lemeze egy diákleány birtokába jutott s Pier Giorgio mindenáron vissza akarta azt szerezni tőle, mert a leány megfenyegette, hogy ha valami huncutságot követ el vele, akkor elküldi a lemezt az édesanyjának. Kénytelen volt hát alkudozásba bocsátkozni s 45 líráért váltotta vissza. Ez az összeg aztán a Tipi Loschi kirándulási pénztárába vándorolt. S az ifjúság szeretetreméltó és ártatlan derűjét bizonyítja, hogy amikor 1925 július 12-én ugyanezek a barátai az Oropában végzett szentáldozásukat felajánlották Pier Giorgio lelkiüdvéért, megint összegyűjtöttek 45 lírát s alamizsna-

ként ajánlották föl a barátjukért mondandó gyászmiséért.

Felejthetetlenek a diákkör helyiségeiben lezajlott billiárdmérkőzései. Minden sikerült lökését vagy barátainak elhibázott golyóját kitörő örömujjongással kísérte, sőt „ágyúlövéseket“ is adott le, amiket mély medvehangjával pompásan tudott utánozni. Barátjai úgy vélekedtek, hogy szilaj vidámságával minél több ifjút igyekezett a körbe vonzani s ilyenmódon megóvni őket a veszélyektől.

A vidám csínyekben mindig résztvett. Egyszer az éjjeli mise után, mialatt a többiek egy kis frissítőt vettek magukhoz, ő a teológusok reggelizőcsészéit vízzel töltötte meg s aztán meghúzta az ébresztőharangot. Általában diáktársai között mindig ő volt a legvidámabb s leghangosabb. A pályaudvarokon utánozni szokta a vonatvezető jeladását, ami persze szigorúan tilos volt s a társaságában levő fiatal hölgyek veszekedtek is vele emiatt, hiszen rendőrkézre kerülhetett volna érte. Cukrot ígértek neki, ha ötpercig csöndben marad. Egyik kezükben tartották a cukrot, a másikban az órát, amivel a kikötött időt mérték.

Kint a hegyek között vidám nevetés hangzott egész napon át s jókedvűen, dalolva tértek haza a kirándulók. Kedvenc nótája a makaróniról szólt, nyilván azért, mert

ezt az ételt nagyon szerette. Mialatt a kirándulónvat az egyik állomáson több ideig vesztegelt, ő mindig kiszállt ott a barátjaival, hogy egy tányérral rendeljen a híres makaróniból s ezt hatalmas étvággyal fogyasztotta el.

Mókái mindig talpraesettek és ötletesek voltak. A legtöbb tréfát akkor követték el, amikor elválaszthatatlan barátjával: Marcoval megalapították a „Terror-szövetséget“. Viszont ő is megértette, ha vele követtek el valami tréfát. Csínyei azonban sohasem voltak sértőek.

Atyai nagymamájával a legszívélyesebb viszonyban volt. A két unoka nagyszerűen elmulatott a nagymama túlzott aggodalmaskodásain, amelyekkel folyton óva intette őket, hogy vigyázzanak magukra. Amikor csak alkalom kínálkozott, hencegve mesélték el a nagymamának költött hőstetteiket, átélv veszélyes kalandjaikat. Sokat tréfálkozott Falchetti Albert festőművésszel is. Pollonei kertészükkal is szívesen elmókáztatott; gyermekkorában bujócskát játszott a kertésszel s a játék vége mindig a bőrig eláztatás volt a tömlő vízsugarával. Nagyon jó egyetértésben élt Máriával, a nagymama szolgálójával, aki még kisgyerekkora óta ismerte őt. 1925 Péter-Pál ünnepén, a nevenapján így szólt Máriához: „De most, Mária, igazán

kínáljon meg cigarettával, még pedig kettővel. Egyet adjon Szent Péterért, egyet Szent Pálért!” Ugyanis azok a bizonyos cigarettek egy ládácskában álltak jól elzárva Mária szobájában s Mária fukar kézzel adogatott csak belőle.

A német szobalány azt állítja, hogy őt mindig Pier Giorgio vidámsága vigasztalta meg, ha erőt vett rajta a honvágy. Halála után, amikor a kesergő szülők így sóhajtoztak: „Nem jön vissza hozzánk soha többé!” a leány talpraesetten azt mondta: „Majd elmegyünk mi őhozzá!”

Vidámságát mindenüvé magával vitte. A „Terror-egyesület”-nek később azt a nevet adta: Tipi Loschi (gyanús fickók) Egyesülete. A szövetség célja az volt, hogy közös kirándulásokat rendezzen s akárki nem lehetett a tagja. A föl vétel előtt jól megválogatták a tagokat. Az egyesület elve az volt: „Keveset, de jót, mint a makaróniból!”

Akik nem vehettek részt a kedélyes kirándulásokon, azokat mókáshangú levélben értesítették a történetekről. Pier Giorgio, mint a társaság alapítója, a félelmetes Robespierre nevét vette föl, a másik alapító: Marco pedig a vígjátékban szereplő férfinak: Perolnak a nevét viselte. Amikor ez utóbbi a livornói repülőiskola növendéke lett, Pier Giorgio a következő levelet írta neki:

1924 szeptember 13, szombat.

A Grivola di Cogne szállóból, kirándulásunk vezetőjének tetteiről híres helyről, szeptember 13-án, a hónap 15. napján, az új időszámítás első évében.

„Tipi Loschi“ Társaság.

A Nyughatatlanok osztálya. „Terror“-szakasz.

„Alpesi alosztály“.

Jelentés a „Tiltott Gyümölcs“-ről vagyis Grivoláról.

„A Terror“ szárnysegédének, kitűnő társunknak, hatalmas ágyúlövés a Grivoláról!

És most, ó Perol polgár, a természet nyújtotta látvány által meghatott kedélyhangulatban a már említett ágyúlövésen kívül küldjük a megígért tudósítást a fölséges Grivoláról.

Tegnap este 20 és $1/2$ órakor indultunk el a Stella-menedékházból és szaporán lépegettünk; közben azokra gondoltunk, akik akarattuk ellenére távolmaradtak tőlünk. A „Tipi Loschi“ boldog nevetése ez alkalommal nem töltötte be a völgyet s a hegyoldalakat. A holdvilágos tájat most nem ékesítette elnöknőnk bájos alakja s vándorlásunkat nem tette vidámabbá titkárnőnk

kiváló szeretetreméltósága. S végül nagyon hiányzott kirándulásaink vezetőnőjének szerző szelleme.

Így érkezünk meg a kunyhóhoz, ott forró teát ittunk s ízes kenyeret ettünk, aztán fáradt lábainkat kényelmes ágyban pihentettük ki.

Reggel félőtkor indultunk s hat órakor megláttuk a fenséges Grivolát. Hirtelenjében nem tudtuk: örülünk-e, hogy a lábához értünk, vagy féljünk-e közeledni a tetejére, mert hisz olyan félelmetes híre van!

Sietve átkeltünk a gleccseren, annak is a közepetáján, nehogy összetalálkozzunk a Grivola kellemetlen üzeneteivel. Jó kétórához-szat mentünk fölfelé, míg elértük a csúcsát. S mert írónunk nem volt, miniumba mártott gyujtószállal jegyeztük fel a nevünket. A miniumot egy angol hagyta ott.

Persze, te most azt gondolod, hogy odafent a hegy tetején megváltozott a véleményünk a Grivoláról s nem is tartjuk már annyira félelmesnek, mint amilyen a híre. Bezzeg sok helyütt vigyáznunk kellett! Vannak részei, ahol porhanyós, szétmorzsolódott a szikla talaja, az ilyen részeket gondosan elkerültük, de távollevő hölgytagjainknak innen köveket szedtünk emlékül.

Ó Perol, túlboldog vagyok, hogy megmászhattam ezt a fölségesen szép csúcsot!

S a visszainduláshoz így búcsúztam tőle :
„A viszontlátásra !“ Egyébként erre az esztendőre nyugalomba helyezhetjük hegymászó-cipőinket.

Élj boldogul, fönséges polgár, fogadd kéz-szorításomat.

Robespierre.

„Terror omnia vincit, Grivola victa est.“

Massetti nevű barátjának is hasonló hang-nemben írt két levelet s ezek is ránkmaradtak. Ezt a barátját Petroniusnak, meg Arbiter elegantiarumnak nevezte el, mert sokat adott a külsejére s nem egyszer igaz-gatta meg Pier Giorgio félrecsúszott nyak-kendőjét. Az egyik levél így szól :

„Salve, o Petroni ; amici te salutant ! Mi-alatt én a levelet írom neked, te talán a vonaton ülsz s vágyaid városa felé robogsz. Fölfegyverkeztél a szent akarattal, hogy e szent évben (1925) szerezd meg oklevele-det a „Terror“ székvárosából : Turinból üd-vözöllek forrón, mint annak polgára. Szeret-tem volna eléd menni a vonathoz, hogy élő-szóval üdvözöljelek, de mivel nem tudtam érkezésed óráját, íme : ezt a proklamációt küldöm, hogy ha átléped szobád küszöbét, a terrorista üdvözlet fogadjon.

Kérlek, hívj föl vasárnap este 19 óra táj-

ban, hogy megbeszélhessük találkozásunk idejét.

Légy üdvözölve, ó polgár! Ágyúlövések!

Robespierre“.

De bármilyen jókedvű volt is Pier Giorgio, soha illetlen, sértő vagy helytelen szó nem hagyta el ajkát. Sőt barátjaira is ügyelt, nehogy azok kövessenek el valami illemsértőt. Egyetlen dolog volt, amiből sohasem úzött tréfát, amiről mindig komoly hangon beszélt s ez a szerelem volt. Nőtestvére mondja, hogy nemcsak fiatal emberek, de érettebb férfiak is hozzá fordultak tanácsért, hogy bizonyos tréfát illik-e elkövetni a fiatal hölgyekkel.

Egy pap írja: „Egyszer végighallgattam, amikor két diáklánnyal, egyetemi hallgató társaival s még egy harmadik fiatal hölgygel mókázott. Kifogástalan magaviselete és szellemes adomáinak finom hangja rendkívül tetszett nekem“.

Elpusztíthatatlan életkedvének okai nem csupán természetes, hanem természetfölötti dolgokban is gyökereznek. Sokan úgy vélekednek, hogy vidámsága kizáróan tökéletes testi egészségéből fakadt, holott annak forrása legelső sorban tiszta jellemében s bensőséges istenszeretetében keresendő.

Istenben való erős bizodalma minden ne-

héziségen átsegítette. Teljesen Istenben s Isten által élt, nem is lehetett hát másmi-lyen, mint boldog és vidám. S ha néha szemrehányás érte örökös jókedve miatt, tréfásan így felelt:

— Én olyan vagyok, mint a régi korok udvari bolondjai, akik kifelé mindig jókedvet mutattak, de szívükben kimondhatatlan kínokat hordoztak.

Ezt azonban csak az alázatossága mondatta vele s csupán félig felelt meg az igazságnak, vagyis volt az ő életében is olyan idő, amikor benső vizsgálódásai között nem tárta a világ elé a szíve ügyeit. Ezekről azonban később lesz szó.

ERŐ ÉS AKARAT.

Odahaza konokfejűnek tartották. Ezt a jelzőt az édesanyja aggatta rá s amikor egyszer e felől vitatkozott a pollonei segédlelkésszel, akinek a dícséreteit akarta ellenőrizni ezzel a jelzővel, édesapja ilyen szavakkal magyarázta ki ezt az elnevezést:

— Nem csoda, hogy keményfejű a gyerek, hiszen biellai faj! Pier Giorgio anyai nagyapja a biellai középiskola növendéke volt, de megszökött onnan s testvéreivel és unokatestvéreivel együtt résztvett a szabadságharcban. Később pedig Cap-Hornba és Peruba utazott. Ez az út három hónapig tartott s hol szélcsönd, hol dühöngő vihar kísérte, majd jéghegyek fenyegették törékeny hajóját; de ő olyan ember volt, akit nem félemlítettek meg a veszélyek.

Pier Giorgio örökölte nagyapja és apja természetét, így lett belőle modern keresztény „gáncs és félelem nélküli lovag.”

Azonkívül úgy nevelték, hogy akarata folyton erősödött ; hozzá szokott a veszélyekhez s igyekezett minden nehézséget jókedvűen legyőzni.

Már gyermekkorában hozzászoktatták a hidegfürdőhöz. Nyáron a hegyi patakok és tavak jéghideg vizében fürdött. A diákösszejöveteleken ivott csak hébe-korba egy-egy pohár bort. Rendes itala a tiszta víz volt. Kávét is csupán a böjtök idején meg a vizsgái előtt ivott az éjjeli tanulások alkalmával, hogy ébren maradjon. Nem szerette a fűtött szobát s csak könnyű takarót használt. Kerülte mindazt, ami elpuhulttá tehetne volna. Az ételben nem volt válogatós. Kicsi kora óta megszokta, hogy a fájdalmat panasz szó nélkül viselje. Egy barátja beszéli a következő esetet :

— Csónakkiránduláson voltunk s közben véletlenül olyan erősen fejbevágtam evezőlapátommal Pier Giorgiót, hogy mély seb támadt a fején s az erősen vérzett. Őszinte részvéttel és zavarodott ijedtséggel kértem bocsánatot tőle, de ő kacagva erősítgette, hogy csekélység az egész. Orvos varrta össze a sebet s ő ezt is jajszó nélkül tűrte.

Minden alkalmat megragadott, hogy próbára tegye a saját akaraterejét. S ha elhatározott valamit, azt végre is hajtotta. Valóban „keményfejű“ volt ! Ám ne feledjük, hogy

minden igazán nagy ember és minden szent ugyancsak „keményfejű“ ember volt.

Egyszer valamelyik barátjával elhatározták, hogy a közelgő vizsgákra átismételnék egy bizonyos fejezetet. S mert estig nem fejezték be a tanulást, éjjel folytatták. Barátjának csak éjfélkor mondta meg, hogy hajnalban kirándulni megy a náluk alvó társaival a hegyek közé. S mégis képes lett volna reggelig tanulni, ha barátja végét nem szakítja az éjszakázásnak olyan módon, hogy hirtelen elköszönt tőle s hazament. Így kényszerítette Pier Giorgiót a lefekvésre. Ez a csodálatos ifjú első sorban arra használta föl az akaraterejét, hogy legyőzze saját magát. Soha nem volt gyáva megalkuvó, ha a kötelessége teljesítéséről volt szó.

1920 tavaszán nagy munkásmozgalmak voltak Turinban. Pier Giorgio az egyik barátjával kiment a Borga Dora-művekhez, ahol leginkább nyugtalankodott a munkásság. Barátja így beszéli el az akkori eseményeket:

— Figyelmeztettem Pier Giorgiót, hogy jó lenne, ha eltávolítaná gomblyukából a katolikus egyesület jelvényét, de ő megnyugtatót s arról igyekezett meggyőzni engem, hogy nem lesz semmi baj. Több ízben megismételtem kérésemet, hiába. Három órahosszat tartott, míg körüljártuk a gyárat s közben Pier Giorgio vagy húsz munkással

beszért igen barátságos hangon, minden baj nélkül. Később elmondtam ezt a barátjainknak s azok szerfölött csodálkoztak az eseten, mert sértő megjegyzésekhez s kihívó magaviselethez voltunk szokva a munkások részéről.

Ugyanez történt egy viharos hangulatú május elsején is. Mikor Pier Giorgio elindult hazulról, édesanyja kérte, hogy tegye el a jelvényét.

— A mai napon éppen nem teszem le!
— válaszolta Pier Giorgio — Azért kaptam, hogy viseljem!

S nyugodtan elment.

Robotti Fülöp domonkosrendi atya írja: „Sohasem hiányzott a veszélyes helyekről. Én akkoriban Turin külvárosaiban tartottam beszédeket, ahol rengeteg szocialista tanyázt. A rendőrség segítségére alig számíthattunk. Néhány fegyvertelen fiatalember kísért. A kommunisták ordítva fenyegetőztek, de Pier Giorgio arcán nyomát sem láttam a félelemnek s amikor az erőszakosabbak felém nyomultak, szinte a testével védelmezett engem. Szerencsére soha nem történt vérontás, csak lárma, kavarodás, no meg néhány üteg.

A választások idején Pier Giorgio is eljárta korteskedni. Erről így nyilatkozik egyik barátja:

— Négyen ültünk egy gépkocsiban. Az eső zuhogott s mi szédítő gyorsasággal száguldottunk. Kocsink tele volt falragaszokkal és egyéb nyomtatványokkal. A kocszi lépcsőjén két nagy fazékban állt a csiriz. Útközben az egyik fazék eltört s a benne levő csiriz kifolyt. Pier Giorgio meggyőző erejű szónoklatára egy derék korcsmárosné néhány marék lisztet adott. A Piazza Solferinóra mentünk s ott Pier Giorgio azonnal dolgozni kezdett. Serényen forgatta csirizes ecsetjét. Éppen akkor végződött a színelőadás és nagy embertömeg lepte el a teret. Egyszer csak látjuk, hogy Pier Giorgio leteszi az ecsetet és heves szócsatába elegyedik egy csoport politikai ellenféllel. A vitatkozás egyre hevesebbé vált, veszekedéssé fajult s hajszáj híján majdnem verekedéssel végződött. Oda-siettünk, Pier Giorgiót erővel betuszkoltuk az autóba és elrobogtunk. Ez a jelenet még jónéhányszor megisméltődött s csak éjjél körül vetődtünk haza piszkosan, fáradtan.

Az ilyen bátor föllépésű viselkedések bizonyos hírnevet szereztek neki.

1924 június 22-én Pier Giorgio az édesanyjával ebédelt otthon. Megszólalt a kapu csengetyűje s nyomban utána öklözővassal fölfegyverzett néhány fiatalember nyomult a házba s ott pusztítani kezdte a kezeügyébe kerülő dolgokat. A szobaleány kétségbeesett

segélykiáltásaira s az ütések zajára anya és fia kisiettek. Pier Giorgio még idejében vállonragadta az egyik suhancot, mielőtt annak sikerült volna széttörni a telefont. Pier kicsavarta kezéből az öklözővasat s közben jókora ütéseket mért rá e szavakkal: „Gyávák! Csirkefogók!” S ha anyja közbe nem lép, csúnyán elveri a fickót.

— Engedd el! Hadd fusson! — kérlelte anyja, mert észrevette, hogy a csirkefogó a zsebébe nyúlt a revolveréért, fia pedig csak a puszta kezével küzdött.

A többiek hanyatt-homlok szaladtak ki a házból s mikor Pier Giorgio az anyja kérésére a kezei között lévő elengedte, az is utánuk rohant.

Pier Giorgio bezárta a ház kapuját s az előszoba ajtaját, gondosan megmosta kezeit, azután mintha misem történt volna, jóétvággal folytatta félbeszakított ebédjét.

A lapok nagy hű-hót csaptak az eset miatt, de Pier Giorgio csak nevetett, amikor mindenfelől szerencsekívánságokkal halmozták el. Otthon ingerkedő tréfával „hős”-nek nevezték a telefonon, sürgönyben s levélben érkezett tömérdek jókivánságért, ám titokban csodálták őt, hogy mennyire ismerik s becsülik nem az apja neve, hanem a saját személye miatt.

Ennek az esetnek a visszhangja csendül

Parszifal lován.

Falchetti festménye.

ki anyja leveleiből is, amit az akkor Londonban lévő leányának írt: „Pier Giorgio nem beszél sokat, de cselekszik, még pedig bátran és természetesen; nem veszíti el a lélekjelenlétét. Bár olyan élettársat aján-dékozna neki a jó Isten, aki vele együtt az odafönt valókat keresi. Papa meghatottan ölelte őt a szívére, amikor hazajött. Ez a nagy gyerek sok férfinál férfibb! Bár adná Isten, hogy minden veszélyben mellette lehetnék! Pier Giorgio minden cselekedetében csodálatraméltó lesz, mert sosem önmagára, hanem másokra gondol, ahogyan azt a nagy és szép szíve sugallja neki. Isten áldja meg őt!”

E vakmerő támadás után Cesarini atya észrevette, hogy Pier Giorgio ritkábban jár az éjjeli szentségimádásokra. Tréfás kötekedéssel így szólt tehát hozzá:

— Mi van veled Pier Giorgio? Talán bizony félted a bőrödöt, azért jössz most oly' ritkán közénk?

— Félttem? Éppenséggel nem! — kacagott Pier Giorgio vígan. — Vizsgára készülök s éjjel is tanulnom kell, ennyi az egész!

— Na-na! — intette a páter. — Azért mégis jó lesz, ha éjszaka másodmagaddal jársz.

Pier Giorgio még nagyobbat nevetett, de aztán elkomolyodott és szomorúság tükröződött az arcán. Fájt neki, hogy a jó páter

olyasmit tételez föl róla, mintha a félelem tartaná távol a szentségimádásoktól.

1925-ben egyik katolikus tanára, a műegyetem volt rektora ellen becsmérő rágalmakat tartalmazó falragaszok jelentek meg a műegyetem udvarán. Pier Giorgio letépte a falról ezeket a gyalázkodó nyomtatványokat s erre egy sereg diák körülvette és fenyegetően azt követelte, hogy büntessék meg őt, amiért megsértette a gondolat szabadságát. Pier Giorgio azt felelte nekik, hogy a tévedést és a rágalmazást nem illeti meg a gondolatnak kijáró szabadság. Szavait ezzel az erélyes kijelentéssel végezte :

— Ha ismét fölragasztjátok, én újra leszakítom !

Tökéletes nyugalomával és határozottságával lefegyverezte támadóit ; azok elhallgattak, ő pedig tovább ment, de meglátszott rajta, hogy elkészült a legrosszabbra is.

Egyéb alkalomkor is ő került ki győztesként a vitákból. Sikerének az volt a titka, hogy mindig megőrizte bátorságát és higgadságát s amit mondott, az telve volt a meggyőződés hitével. S már hallgatói tudták, hogy hitvallásáért az életét is kész odaáldozni: meghajoltak érvei előtt.

Barátai közül egy fiatal ügyvéd arra kérte őt, hogy apja lapjában is méltassák a doktori értekezését, mint ahogy azt a többi lapok

is megtették, még pedig az elismerés hangján. Pier Giorgio szívesen elvállalta az ügyet s átvette az értekezést. Néhány nap múlva azonban visszaküldte barátjának ezzel a megjegyzéssel:

— Te olyan dolgokat írsz az értekezésedben, amik ellenkeznek az én világnézetemmel. Bocsáss meg tehát, de a munkád ilyenképpen nem érdekel s nem teljesíthetem az ígéretemet.

A fiatal ügyvéd elgondolkozott a dolgon s igyekezett lélektani magyarázatot találni Pier Giorgio magatartására. Végül is a következő meggyőződésre jutott: „Valószínű, hogy ami nálam csupán politikai vélemény, az őnála valamivel több. A gondolatok fölött lehet vitatkozni, de az elveket vagy elfogadja az ember, vagy elveti. Giorgio a hit embere. Amit összeegyeztethet a hit elveivel, azt elfogadja, amit nem, azt elveti.“

És soha nem érzett neheztelést Pier Giorgio iránt a visszautasításért, mert megértette eljárását.

Righini páter, aki több lelkigyakorlat alatt ismerte meg, így nyilatkozott róla: „Ez a fiú valódi mintaképe volt a sziklaszilárd, akaraterős jellemnek. Jelleme kialakításán szakadatlanul fáradozott. A lelkigyakorlat jóföltételei nála ezek voltak: a lelkierő fokozása és harc önmaga s a világ ellen.

Semmi nem foglalkoztatta annyira, mint az apró jellembeli fogyatkozásai. Ezen a téren szigorú volt önmagához. Büntetések szabott ki magára, de a végrehajtásuk előtt gyónatója engedélyét kérte ki. Amilyen szigorú volt saját maga iránt, oly annyira elnézte mások hibáit. Erős, tiszta és nagyon szép volt ez a lélek s a fénye kifelé is olyan rendkívüli módon sugárzott, hogy ma is elevenen hat.

DIÁKÉLETE.

1918-ban iratkozott a műegyetemre. Bányamérnök akart lenni. A tanulás kötelesség volt a számára. Gyakran megkérte barátjait: imádkozzanak érte, hogy Isten adjon neki erős akaratot s kitartást a tanuláshoz.

Vasakarataról tanúskodik az alábbi levélrészlet:

„A tanulás megkezdődött. Kénytelen voltam megváltoztatni a tanulásom rendjét, mert este fülhallatszik hozzám a tánc zenéje s így nem lehet tanulni. Ezért hát korán fekszem s pirkadatkor kelek. Lehet, hogy ostoba vagyok, amiért így elrontom a nyaramat, csak-hogy hamarább vizsgázhassak. Ezzel is rövidítem a szép diákéveimet.“

Hozzá tartozói élénken emlékeznek rá: milyen későig fenn volt éjszakánként a rajzai fölé hajoltan.

Édesanyja néha éjjel 1—2 órakor szólt be hozzá:

— Még nem alszol ?

— Mindjárt lefekszem. Még egy perc !

De a percből órák lettek. Nagy lépésekkel járt föl s alá a szobájában és hangosan tanult. Ha nagyon elálmosodott, megívott egy csésze fekete kávé; pedig nem szerette. Persze reggel még olyan mélyen aludt, hogy az ébresztőóra csöngését sem hallotta. Apja az övével szomszédos szobában aludt s mikor Giorgio fél nyolckor megjelent az öltözőben, tréfásan így szólt hozzá :

— Nagyon jól van, Giorgetto ! Értem a dolgot ! Te beigazítod az ébresztőórátod ötre apád számára, te pedig — nyugodtan alszol tovább !

Szobaleánya beszéli, hogyha fontos rajzot kellett elkészíteni, órákig bezárkózott. Egyszer emiatt egy Velencébe szóló kirándulást is visszautasított. A Turinba hazatérő anyja lesoványodva találta fiát s kérdezősködéseire a szobaleány így védekezett :

— Én a legjobb ételekkel kínáltam, de a fiatalúr egésznap tanult !

Ilyenkor nemcsak a kirándulásokról mondott le, de a katolikus ifjak gyűléseire sem járt el, amik pedig szívügyét jelentették. Az egyik jóbarátja egyszer ilyenképpen igyekezett rábeszélni őt :

— Egy ilyen gyűlésen való részvétel pihenésnek és jócselekedetnek számít, utána

felüdülten s megújult erővel folytathatod a tanulást. Rómába is velünk jöhetnél, a sok művészi, lelki és természeti szépség valóságos áldást jelentene számodra s a pápát is meglátnád! Gyere hát velünk!

A rábeszélési kísérlet azzal végződött, hogy Pier Giorgio nyerte meg a jóbarátot a maga tervének, nem pedig az őt!

Sok levele tanúskodik az ehhez hasonló esetekről.

„Biellából egy társaság a Mont Blanc megmászására rendezett kirándulást. Apám nem enged el, mert azt mondja: az veszélyes dolog. Más szóval: itthon kellett maradnom. Sebaj, legalább tanulok addig. Szeretnéd, ha meglátogatnálak. Szívesen teljesíteném óhajodat, ha ez a négy kellemetlen vizsga nem volna előttem, amit egy hónap alatt akarok lerakni. Ne vedd hát rossz néven, de az idén már nem mehetek.“ (1923. aug. 8.)

„Szívesen veletek tartanék Palermóba, de tanulnom kell. Remélem, hogy jövőre tevékeny részt vehetek mozgalmunkban.“ (1924. augusztus 24.)

Ilyen föltételekkel s lemondások között készült tanulmányai befejezésére. 1925 októberében kapta volna meg a mérnökdoktori oklevelét. Sokan talán azt gondolják: mirevaló volt ez a nagy nekibuzdulás? Sokkal kevesebb fáradsággal és megerőltetéssel is

elvégezhetette volna az egyetemet. Pier Giorgio nem is tudott volna ilyen fölültesen gondolkozni. Igazi keresztény volt, nem földi célokért küzdött s kötelességeit Isten iránti szeretetből teljesítette.

Közvetlenül a háború után kezdte látogatni a Balbo Cézár-kört (Circolo Cesare Balbo). Mozgalmas és gyümölcsstermő idők voltak azok. Ott lelki irányítást kapott a katolikus ifjúság. Nagy szükségük volt erre, főként a harcterekről hazatérő ifjaknak. A munkásmozgalom is fölvirágzott s tág működési térül kínálkozott az apostoli lelkek számára. Pier Giorgio buzgó lelkesedéssel vett részt mindenben.

Valamelyik barátja beszéli: „Az 1921. év telén ismerkedtem meg Pier Giorgióval az egyetem tantermében. Az Olasz Katolikus Ifjúság jelvényét hordta gomblyukában. Eleinte politikáról beszélgettünk, azután ő ráterelte a szót a Balbo-körre s megismertette velem annak célját s tevékenységét, végül megkérdezte: volna-e kedvem belépni a körbe. Én abban az időben értékesebbnek tartottam egy képviselő működését a püspökénél, vasárnap csak nagy sietséggel értem el az utolsó misére s egyszer, barátságos beszélgetés közben döbbsentem rá, hogy azt se tudom, mi az a hegyi beszéd. Frassati nagy hatással volt rám. Erősnek, vidámnak láttam őt. Meg-

szerettem. Úgy véltem: sokkal boldogabb, mint én. Azt tapasztaltam, hogy minden tettének indítóoka a hit. Néha még irigyeltem is, amikor lelkesedéssel beszélt valamiről. Miért nem vagyok én is olyan mint ő? — gondoltam ilyenkor. 1922 márciusában beléptem a Balbo-körbe. Amikor Pier Giorgio megpillantott, a terem egyik falához vezetett, amelyen keretbe foglalt zászlófoszlányok lógtak.

— Ide nézz! — mondta mosolyogva. — Ez római emlék. Az én kezemben volt a zászló, mikor a rendőrök támadást intéztek ellenünk. Nagy összetűzés keletkezett. Nem engedtem el a zászlórudat. Megvédtem jelvényünket. Elfogtak. Fénykép is készült az esetről.

Abban az időben kifejezett keresztényellenes hangulat uralkodott az olasz egyetemen. Szinte lázadónak tartották azt az egyetemi hallgatót, aki megvallotta katolikus érzelmeit.

A Giordano Bruno-kör egyházellenes hívei szétrombolták a Balbo-körnek az egyetemen elhelyezett hirdetési szekrénykáját. A fiúk tanácsot tartottak: mit kellene cselekedniök. Hogyan szerezzenek maguknak elégtételt a durva és jogtalan bántalmakért? Frassati azt ajánlotta:

— Határozottan kell föllépnünk! Ha ne-

kik joguk van a romboláshoz, nekünk is jogunk van a védekezéshez! Jól meg kell leckéztetnünk őket!

Aztán hirtelen eszébe jutott valami s így szólt:

— Igen ám, de ma este szentségimádás van, oda kell mennünk!

S máris maga előtt tuszkolta kifelé a fiúkat és közben csupa vidámság volt. Ez a fiatalember meglepő bátorsággal, nyíltan és közvetlenül beszélt a szentségimádásról abban az időben, amikor igazán nagy merészség kellett hozzá.

Pier Giorgio katolicizmusa nem hőstettekben nyilvánult meg, hanem rejtett értékekben. A Cesare Balbo-kör volt a második otthona. Tudta, hogy ott válllvetve kell dolgozni minden tagnak az egymás lelki tökéletesedésén, tudta, hogy a tagok egymástól tanulhatnak legtöbbet, tehát a maga részéről mindent megtett, hogy híven betöltse ezt a célt.

Az első években vezetőszeretpet játszott az egyesületben, később édesanyja tanácsára egyszerű tagként működött; az aggódo anya féltette fiát a túlsok elfoglaltságtól. Az egyesület egyik vezéregyénisége így nyilatkozott róla: „Könnyen elképzelhető, milyen magasfokú összetartást eredményezett az, hogy az egyesületnek a társaik fölött jóval magasab-

ban álló, vezetésre hivatott és alkalmas tagjai önzetlenül csatasorba álltak. Pier Giorgio minden pillanatban készen állt arra, hogy másoknak örömet szerezzen s munkát megföladatokat vállaljon, amiket azután derekasan végre is hajtott. Órá mindig és biztosan számíthatunk.

Gyakran részesítette anyagi támogatásban is a kört. Hozzájárult a billiárdasztal javítási költségeihez s nem egyszer adott a saját pénzéből névtelenül az egyesület céljaira. A kör minden egyes tagja szerette őt s elhúnytakor az önzetlen, drága jó barátot siratták benne, a hűséges bajtársat, a segítő tagtársat. Örökké vidám volt, jókedvű, derült s ugyanakkor öntudatlanul méltóságteljes is. Vele született előkelőségével kisegítette társait a zavarukból s kész volt elvállalni azokat a feladatokat, amiktől a többiek mind húzódoztak.

Tévedését szívesen beismerte ; ilyenkor nem volt túlzottan alázatos, de határozott és vidám. Véleményét nem erőszakolta másokra. Egyik barátja mondja :

— Pier Giorgio sosem beszélt rosszat másokról, inkább a lehetőség védelmezett mindenkit. Ha bizonyítékokat tártak eléje másokról, akkor elhallgatott. Valószínűleg magában imádkozott az illetőért. Egyszer vele kettesben találkoztunk a körünkben kimaradt

egyik fiúval. Én megvettem ezt az árulónak hitt fiút, de Pier Giorgio keresetlen egyszerűséggel beszédbe elegyedett vele s ilyen módon lehetővé tette számára a közénk való visszatérését, amit én a ridegségemmel meggátoltam volna. Mikor elváltam Giorgiótól, szemére hánytam a kedvességét s megkérdeztem: tudja-e, ki volt ez a fiú. Azt felelte: „Tudom, dehát mindenki a tehetsége szerint cselekszik.“ S másra terelte a szót. Sokszor nagyon vegyes volt a társaság s megesett, hogy könnyelmű, léha beszélgetés indult meg. Ilyenkor nem tiltakozott, nem tett szemrehányást, nem korholt senkit, egyszerűen elhallgatott s elkomolyodott. Ha valaki például nem egészen kifogástalan képet akart mutogatni a műgyetemen, így adta ezt tudtára a társainak: „Gyertek ide mindnyájan, a szenátor kivételével.“ Ez volt ugyanis Pier Giorgio tréfás mellékneve. Ő pedig mosolygott a mellékneven csakúgy, mint a kirekesztésén. Vagy amikor egyszer a vonaton utaztak a diákok s adott jelre mindannyian az egyik ablakhoz tódultak, hogy meglessenek ott egy kalandos jelenetet, akkor is az volt a jelszó: „Nézz meg mindenki a szenátort kivéve!“ Amikor a fiúk illetlen beszédet folytattak, ő felállt, föl-alá járkált a helyiségben s füttyörcsüszett.

„1922-ben, a nagyböjti idő vége felé nagy feltűnést keltő felhívás jelent meg a Balbo-

kör hirdetőtábláján. Ez az írás ugyanis a sokat és súlyosan megbántott Isten kiengesztelésére templomba hívta az egyesület tagjait, holott a többi színes hirdetmény teaestélyekre, bála, klubösszejöveletekre szólította fel a fiúkat. Akadtak ifjak, akik ezt a buzdító figyelmeztetést kihívásnak minősítették s ezért elhatározták, hogy letépik a tábláról, amely előtt Pier Giorgio állt bottal a kezében. Vagy száz diák indult ellene s vad ordítózással szidalmazták, fenyegették, lökdösték, de ő rendületlenül állt a helyén. Végül is győzött a túlerő. Leverték a táblát a falról, a hirdetést meg elégették. Pier Giorgio egyetlen szót sem ejtett, de a szeme megvetést fejezett ki s egész teste remegett az izgalomtól. Eleinte fenyegetően hadonászott a botjával a levegőben. De aztán látszólag nyugodtan indult a kijárat felé. Én elkísértem; az úton sem beszélt, de a hallgatása minden szónál többet mondott.“

Az „Olasz Katolikus Ifjúság“ (Gioventù Cattolica Italiana) 1921 szeptemberében nemzeti nagygyűlést tartott Rómában. Az olasz belügyminisztérium akkoriban teljesen a szabadkőművesek befolyása alatt állott. A katolikus felvonulásokat betiltották s csak annyit engedtek meg, hogy a gyűlés résztvevői szentmisét hallgathassanak a Colosseum arénájában. Szeptember 4-én, vasárnap az ifjak

szép rendben, zászlóik alatt vonultak fel, de a Colosseumnál nagy meglepetés érte őket. A hatalmas falakat már korán reggel megszállta a rendőrség, mert a misét az utolsó percben letiltotta a hatóság. Az ifjak nagy többsége áldozni szándékozott, tehát éhgyomorral érkezett s bizony rosszkedvűen fogadta a kellemetlen hírt. Lázadozó érzésekkel fordultak vissza s a Vatikán felé vették útjukat, hogy a Szent Péter-templomban hallgassanak szentmisét. A Vatikán kertjében XV. Benedek pápa kihallgatáson fogadta őket. Napirendjük értelmében innen a „Haza oltára“ elé kellett volna menniök, de közben a rendőrség azt az utasítás kapta, hogy osszassa fel a tömeget. Csakhogy a belügyminisztérium nem számolt azzal, hogy a jogos elkeseredés miatt lázongó ötvenezer ifjú feloszlataához néhány szakasz rendőr nem elegendő. A tömeg tovább haladt, de amikor már-már célhoz ért, újabb rendőrcsapat állta el az útját. A Del Gesú-téren lovasrendőrök várták. A lelkes ifjak nem törődtek az ütlegekkel s a lovak között áthatolva értek ki a Via Plebiscitora. A Balbo-Kör zászlóját Pier Giorgio vitte. A Palazzo Altieri kapujából hirtelen kétszáz rendőr rohant ki s a vezető tisztjük elkiáltotta a vezényszót: „Fegyverre! A zászlókat elvenni!“ A rendőrök puskatussal verték a fegyvertelen ifja-

kat, kirángatták kezükből és szétszaggatták a zászlókat. Az ifjak a körmükkel s a fogukkal védekeztek. Pier Giorgio két rendőrrel viaskodott. Több ifjú sietett a segítségére s a zászló, törött rúddal bár, de a kezében maradt. Még vagy négy-öt rendőr fogta körül a kis csapatot s beterelte a börtönül szolgáló Palazzo udvarára, ahol egy rendőrtiszt leigazoltatta az elfogottakat. Persze úgy bánt velük, mint kész gonosztevőkkel. Mikor Giorgióra került a sor, rárivalt:

— Hát téged hogy' hívnak?

— Frassati Pier Giorgiónak.

— Apád neve?

— Alfréd.

— Mi az apád?

— Berlini olasz követ.

Megdöbbenés támadt e szavakra. Mindjárt más hangon beszéltek vele s azonnal szabadon bocsátották, de Pier Giorgio azt felelte, hogy csak a többiekkel együtt távozik.

Ezalatt a De Gesú-téren tovább folyt a szomorú harc. A palotabörtönben minden újonnan elfogottat testvérként fogadtak az ifjak. Egy papot a szó legszorosabb értelmében úgy hajítottak be a kapun; a ruhája csupa rongy volt, az arca véres. De mások is megsebesülten kerültek be. Egy szardiniai ifjú semmiképpen sem akarta kiadni kezéből a zászlót. Szuronyt szegeztek a melléne.

Mikor Pier Giorgio meglátta ezt, odaugrott a tiszthez s valósággal a fülébe ordította az apja nevét, hogy véget vessen a szörnyű jelenetnek. A tiszt rendet csinált s ismét felajánlotta Giorgiónak a szabadságot, de ő ott maradt a zászlója mellett. Közben természetes derűje is visszatért s már mosolyogva vigasztalt egy honfitársaitól elszakadt, elfogott síró velencei fiút. Az elfogott pap elővette olvasóját s hangosan ezt mondotta:

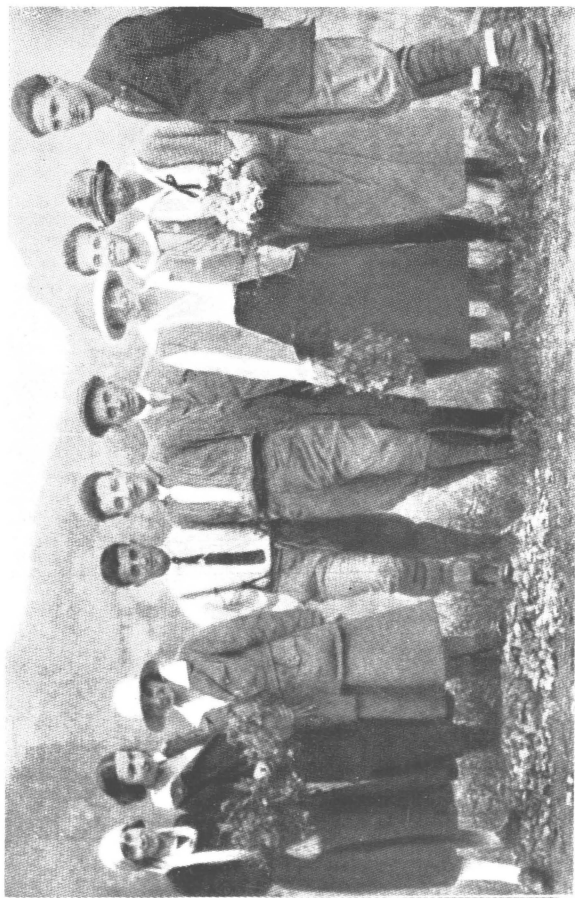
— Gyermekeim, imádkozzunk magunkért s azokért, akik bántalmaztak bennünket!

S mindannyian letérdeltek imádkozni.

Másnap reggel az ifjak visszamentek a Szent Péter-templomba, ahol meghallgatták a Szentatya miséjét. Megragadó kép volt, amikor a pápát a mise végeztével kivitték a templomból a fehér kendőt lobogtató lelkes ifjak sokasága között. Pier Giorgiót mély meghatottság töltötte el a Szentatya megpillantásakor s vágyakozva suttozta: „Ó, ha most édesanyám is itt lehetne!”

Hazatérésük előtt elhatározták a fiúk, hogy a tépett zászlót is magukkal viszik. Pier Giorgio szerzett egy nagy botot, arra ráköötték a zászló foszlányait, társai pedig egy darab kerek papirosra ezt írták: „A kormány parancsára szétszaggatott zászló!” S így vonultak keresztül Róma városán.

Ezek az események persze ismertté tették

A „Tipi loschi“ társasága.

Giorgio nevét s annyi dícsérettel halmozták el őt, hogy valóban sokallotta. Csöppet sem örült a szerencsekívánatoknak és magasztalásoknak. Azt el sem képzelte, hogy más talán nem hasonlóképpen cselekedett volna. Később valaki fölemlítette előtte a rövid ideig tartó fogságát. Pier Giorgio csillogó szemmel válaszolta :

— Rosszul bántak velünk, de mi a szentolvasó imádkozásával válaszoltunk nekik !

Turinba való visszatérésekor is még telve volt lelkesedéssel. A gyűlésen sajnálkoztak amiatt, hogy a középiskolás ifjak megszervezése érdekében alig történik valami. Pier Giorgio azonnal felajánlotta segítségét s mint a „Milites Mariae“ (Mária katonái) tagja, az alábbi levelet írta s ezt felolvasták a tagok teljes gyűlésén :

„Turin, 1921 október 30-án.

Kedves Tagok !

Mint tudjátok, az Olasz Katolikus Ifjúság az idén tartotta nagygyűlését Rómában s erről ti sajnos, hiányoztatok. A turini szövetségnek az a célja, hogy tagjait felvértezze az élet veszedelmei ellen s ezért már tavaly nagyszerű tervet dolgozott ki, ennek azonban alig támadt visszhangja.

Kiváltképp most, amikor hazánk nehéz

időket él át, nekünk katolikus diákoknak első s legszentebb kötelességünk, hogy önmagunkon segítsünk. Ne tékozzunk el legszebb éveinket, mint ahogy ezt olyan sokan teszik. Sok szerencsétlen ifjú elmerül az erkölcstelen élvezetekben s tönkremegy. Nekünk azonban egy jobb jövő s erkölcsösebb társadalom kialakításán kell dolgoznunk. Hogy ezt megtehessük, imádkoznunk kell, Isten kegyelméért esedeznünk, mert enélkül minden fáradozásunk, szervezésünk és erőlködésünk kárbaveszett. Álljunk tetterre készen! Fékezzük meg mindennek előtt saját magunkat s adjuk áldozatul a magunk énjét, mert csak így érhetjük el célunkat!

Szövetségünk meleghangú felhívást intézett a hasonló célú egyesületekhez s ebben együttműködésre szólítja az ifjúságot. Ha meglesz a diákokban a kellő megértés, úgy zászlónk alá állnak s mi pótiskolát létesítünk, amelyben kiegészítjük az állam hiányos kiképzését, vagyis vallásos és bölcséleti oktatásban részesítjük tagjainkat.

A „Milites Mariae“ előljáróságának nevében, mint a diákság képviselője azt kérem: lépjetek érintkezésbe szövetségünkkel, küldjetelek jelentést az iskolátokról s osztályaitokról, hogy az így egybegyűjtött adatokat a központhoz továbbíthassuk.

Fáradozástokért előre is hálás köszönetet

mondok, munkátokra Isten áldását kérem s keresztény köszöntéssel üdvözöllek titeket: „Éljen Jézus!”

Frassati Pier Giorgio
a diákok képviselője.

1921 április 17-én pedig Berlinből írta a következő sorokat:

„Még csak ma ismerkedtem meg Sonnenschein dr. rokonszenves pappal. Tűrhetően beszél olaszul s a Berlinben élő honfitársaimmal is foglalkozik. Sonnenschein már tizenöt év óta foglalkozik az ifjúságnak a társadalmi tevékenységre való nevelésével, újabban inkább a munkáskérdés érdekli. Itt is vannak olyan szövetségek, amikben a diákok s a munkásifjak vállvetve dolgoznak. Sonnenschein dr. volt olyan kedves és meghívott egy ilyen összejövetelre, hogy megismerjem a szövetséget.”

A Ravennában megtartott Ifjúsági gyűlésen sok német és osztrák diák is részt vett. Egy bécsi egyetemi diáklány így nyilatkozott erről:

„Ravennában Frassati Pier Giorgio fogadott bennünket a legszívélyesebben. Mi alig tudtunk valamit olaszul, de ő jól beszélt németül. Sokan csatlakoztunk tehát hozzá s ő kitűnő vezetőnek bizonyult. Szeretetre méltó s áldozatkész. Beszélt a szövetségük-

ról s a mi diákéletünk is érdekelte. Nagy figyelemmel hallgatta diáknótáinkat. Már az első napon észrevettük, hogy mélyen vallásos s nagyrabecsültük őt ezért. Határozottan állítom, hogy azok közé a kevesek közé tartozik, akik Krisztus szellemében gondolkoznak és élnek.

Szívvel-lélekkel részt vett a Pax Romana ülésein. Meggyőződése szerint a világ összes katolikusainak dolgozniok kellene a béke érdekében. Az egyik ülésen határozatot hoztak, hogy a Pax Romana tagjai ezentúl így köszönjenek egymásnak: „Pax tecum!” Pier Giorgio mindig ezzel a szép köszöntéssel zárta hozzám írt leveleit.

Ravennából Rómába utaztunk. Pier Giorzionak elsőosztályú jegye volt, de másfél napig velünk szorongott a kényelmetlen, zsúfolt harmadikosztályú kocsiban, csak hogy együtt maradjunk. Az éjszakát odakint töltötte a folyosón egy bőrdöngön kuporogva és sehogysem voltunk képesek rábírni, hogy átmenjen a saját kocsiosztályába.

Egy hetet töltött velünk Rómában s egyik templomból, emlékműtől a másikhoz vitt bennünket. Itt ismertük csak meg őt igazán. Egyre jobban meggyőződünk róla, hogy tökéletesen ismeri vallásunkat s életét teljesen áthatja Krisztus tanítása. Megcsodáltam szülei és családja iránt érzett szeretetét, va-

lamint mély ragaszkodását a német néphez. Ismerte annak természetét és szokásait. Bizonyos aggodalommal léptem át a háború után Olaszország határát, de Pier Giorgio derült lényű, bensőséges vidámsága csakhamar eloszlatta elfogódottságomat.

Ugyanennek az évnek november első napjaiban Bécsbe érkezett. Itt ő volt a legvidámabb s legáhítatosabb külföldi vendég. Sohasem felejttem el: milyen alázatos áhítattal imádkozta a szentolvasót. Hozzá tartozóim egyszerű emberek, de ő nagyon kedvesen beszélgetett velük. S amilyen közvetlen szívességgel cipelte Rómában a bőröndömet, ugyanúgy csapta hóna alá a gitáromat és a ruháimat rejtő batyut Bécsben, amikor mint szereplő az előadásra mentem.

Szentolvasót kaptam tőle ajándékba meg Manzoni „A jegyesek” című könyvét, amibe ezt írta: „Az Itáliában átélt szép napok emlékéül, amikor telve voltam hittel és lelkesedéssel.”

Berlinben német barátai előtt a pápa békére hívó szavait ismételte meg: „A keresztényi szeretet gyümölcse sokkal inkább a béke, mint az igazság!” A berlini szegény gyermekek számára tekintélyes összeget küldött, ezekkel a szavakkal: „A mi vallásunk gyönyörű reménységet ad nekünk: az

élet rövid s utána következik az igazi élet, ahol győzedelmeskedik majd az igazság.“

1923 január 13-án ezt írta egy fiatal német leánynak :

„Két nappal ezelőtt érkeztem haza Németországból. Nehezemre esett elhagyni a szép német földet, mert sok jó barátom van ott. Tegnap levelet küldött a szövetségem Bonnba a Katolikus Diákegyesület útján, amelyben felszólít, hogy tiltakozzam az iszonyatos francia megszállás ellen. Németországot a franciák szíven ütötték, de én úgy hiszem, ezzel a szörnyű fegyverrel saját magukat sebeztek meg a megszállók. Katolikus szívünk sajog a részvétokoza fájdalom miatt. Úgy érezzük: ez a megszállás egy újabb nagy szerencsétlenségnek a kezdete. Én láttam a Ruhr-vidéki megszálló csapatokat s átérzem a német nép fájdalmát. Mi katolikusok azért imádkozunk, hogy Isten adjon erőt és türelmet Németországnak ezekben a válságos időkben s fordítsa jóra mostani szenvedéseit. Hiszem, hogy a katolikus lelkek imáját meghallgatja az Úr.

A német nép igaz barátja:

Frassati Pier Giorgio.“

Monsignore Pini fölszentelt püspök írja :
„Frassati Pier Giorgio szerette a fontos

kérdések fölött való vitákat, de közben nagy jóindulatot tanúsított ellenfele iránt, szeretet és megértés töltötte el a szívét. Lelki élete folytonosan fejlődött, mélyült. Világnézete mindig tisztultabb, bensőségebb lett. Gondolkozása és érzelemvilága lassan, egyenletesen ívelt fölfelé s ez nemcsak a személyén, de a munkáján is meglátszott. Működése értékes és áldásos volt a szövetsége számára.

Élete utolsó éveiben a legszebb összhang keletkezett műveltsége és vidámsága, ifjúi ereje és őszinte jámborsága között. S mind e tulajdonságai fölött nagylelkű, nyílt, derült szeretete uralkodott. Megtestesítője volt ő a művelt keresztény ifjúnak. Minél közelebbről ismerte őt valaki, annál inkább értékelte és szerette“.

Az ifjúság körében csodálatos visszhangot keltett a példaadása, kiváltkép a hozzá közelállók között. Ezek ugyanis közvetlenül érezték a hatását, de a tőle távolabb állóknak is kijutott a belőle áradó sugárzásból.

Amikor híre terjedt a megbetegedésének, ez általános megdöbbenést keltett. Halála híre pedig mély fájdalmat okozott mindenkinek. Különösen a társulata tagjai gyászolták bensőségesen s elhatározták, hogy követik őt a jóban, még pedig úgy, hogy a példaképükül választják.

Íme, egy túlvilágról érkező hang: Francesco Manara kilenc hónappal élte túl diák-társát és méltó barátja volt Pier Giorgiónak. Egyik barátjához írt leveléből való az alábbi részlet:

„Hosszasan szeretnék veled Frassatiról beszélni, de nincs meg bennem az ehhez való készség. Ez a szent ifjú lelki szegényként élt közöttünk, holott gazdag volt. Szíve nem csüggett a földi javakon. Szegényül élt a szegények között, boldog ifjúsága örömet okozott neki s a mindenfelől feléje áradó szeretet elégedetté tette, amiből aztán ő is két kézzel osztogatott mindenfelé. Szent volt s én nem vagyok szomorú a halála miatt. Körünk igaz, egyik legértékesebb tagját veszítette el benne, de azt is tudjuk, hogy ugyanakkor a diadalmas Egyház gazdagabb egy nagy lélekkel. Nem kicsiny dolog ez, sőt nagy vigasz a számunkra az a tudat, hogy aki a mienk volt, az a jól megvívott harc után elérte a mennyei dicsőséget. Velem együtt bizonyára többen is megirigyeltük őt, amikor tegnap a halottas ágya mellett virrasztottunk, mi alatt ő derült arccal, kihült testtel aludt. Ő már megszabadult a teste terhétől, mi még mindig hurcoljuk azt; ő már elérte az igazi életet, mi még tovább is itt vándorolunk a siralom völgyében s nem tudjuk: célhoz jutunk-e valaha? Súlyos gondolatok ezek!

S lásd : mégis ezek a súlyos gondolatok emel-
ték föl a szívemet és tették ismét könnyűvé,
vidámmá tegnap. Az ilyen halotti szobából
bensőleg megújódva és megkönnyebbült
szívvel távozik az ember“.

BARÁTAI

Pier Giorgio elméletben s gyakorlatban egyaránt megtanulta: hogyan kell különbséget tenni a pajtások s a barátok között. Gyermekkorától nem kötött új barátságot senkivel; csak a körben, ahol magához hasonló, vele közös gondolkodású katolikus ifjakkal került össze, kezdett barátokat keresni. Ezeken kívül csupán három-négy turistabarátja volt még.

Igazi bizalmas barátja nagyon kevés volt. A vele szorosabban érintkező fiúk nagyrabecsülték. Leveleit vigyázva megőrizték. Ezek a levelek most valóságos kis ablakok, amiken át bellepillanthatunk Pier Giorgio ragyogóan szép lelkébe.

Jósága, tiszta jelleme, vidámsága miatt a társai erősen ragaszkodtak hozzá. A testvérüknek érezték őt, mert Krisztus szellemében mindig a szolgálatukra kívánt állani. Gyakorta hangsúlyozta, hogy a vélemény-

beli különbség nem jelenti egyúttal a személyi ellentéteket is.

Szabad idejében szívesen időzött barátai körében. Azok mindig tudták: honnan jött s hová megy, mert az élete nyitott könyv volt. Vele együtt, egy társaságban lenni: tiszta öröm volt. Folyton kereste az alkalmat, hogy adhasson s ha csak tehette: elkerülte azt, hogy ő kapjon. Úgy tekintette magát, mint barátai szolgáját s természetesnek tartotta, hogy feláldozza magát értük.

„Mindenben fölülmúlt bennünket — mondta egy barátja — a vallásosságban, a társadalmi életben, a testedzésben s mégis a háttérben maradt, mert kerülte a föltűnést. Talán ezért szerette mindenki. Szinte várta, hogy kérjenek tőle, úgy szeretett adni.

Az egyetem diákleányai között kevés barátja volt. Ezeket a testvéreinek tekintette s igyekezett általuk lelkileg nemesedni. A szülei házában kapott nevelése, a valóság egészséges tudata, vasakarata képesítették őt arra, hogy mindig kifogástalanul viselkedett velük szemben s úgy gondolataiban, mint szavaiban tiszta maradt“.

Részletek egyik barátjához írott leveleiből :

„Szeretném megráncigálni a füledet, mert úgy látom: mindenre gondolsz, csak éppen a tanulásra nem. Embereld meg magad, Tonino, hiszen októberben két vizsgát kell

letenned s a télen is kemény munka vár reád! Az évek elsuhanak, lassan megöregszünk, most kell tehát kiművelnünk az értelmünket“.

„Nagyon szeretnék egy kis prédikációt tartani neked; persze jobban hangzana valami szószékről, dehát én a jóbarátod vagyok, mást ne is várj tőlem. Mihelyt elkészültél Palermóban, jöjj azonnal Turinba, tudod: 1925-ben nem tartanak havonta vizsgát, nagy nehézségeid lennének később emiatt. Tehát minél hamarább elkészülsz, annál könnyebb a dolgod“.

Ez a barátja úgy nyilatkozik, hogy Pier Giorgio még a halála után is serkentőleg hatott rá, még azután is érezte a szerető gondoskodását. Hogy idejekorán végzett a tanulmányaival, Pier Giorgiónak köszönheti.

Néha viszont Pier Giorgiónak volt szüksége buzdításra és segítségre.

„Tegnap este — írja — nagy lelkiismereti furdalásaim voltak, mert nem élek úgy, ahogy kellene. Még hozzá sem fogtam a tanuláshoz, csak pazarolom a drága időmet. Írj nekem néhány szót; mert az ilyen pillanatokban kincset ér egy jóbarát szeretetteljes szava“.

A lelkigyakorlatok ideje alatt imádságot kér:

„Santa Croce, 1924 márc. 26.

Mialatt neked írok, Aquinói Szent Tamás szépséges könyve fekszik előttem. Amikor fölséges gondolatait olvastam, te jutottál eszembe, kedves barátom. Te voltál az első, aki fölébresztetted bennem a vágyat: megismerni a könyvben lévő örök igazságokat, amik Isten dicsőségére és magasztalására íratnak. Az elmélyülés, a bensőséges magunkbaszállás e napjaiban, távol a világ zajától imádkozom teérted s kérlek, imádkozzál te is énértem s mindkettőnkért, hogy ha már e földi életben a hivatásunk messze sodor bennünket egymástól, de majd a másvilágon együtt lehessünk s közösen zenghessük Isten dicsőségét.

Mihelyt hazatérek Turinba, nekifogok a tanulásnak, ha ugyan lesz hozzá elegendő akaraterőm“.

„Vasárnap talán Villa Santa Crocába megyek, hogy megacélozzam lelkemet a jövőbeli s mostani harcaimra; lelkileg te is ott leszel velem és szegényes imáimban mindig megemlékezem majd rólad“.

Amikor barátja a livornói repülőakadémiában fényes eredménnyel tette le a fölvételi vizsgát, ezt írta neki:

„A hír megörvendeztetett, de egyben el is szomorított. Nincs öröm fájdalom nélkül.

Eszembe jutnak hegyi kirándulásaink, az együtt töltött boldog napok s most oly távol estünk egymástól! Egyedül az a tudat vigasztal, hogy megmarad köztünk a lelki kapcsolat s ez nem ismer távolságot. A hit köti össze lelkünket, közös eszményeink, amiket katonai pályádon is bizonyára híven megőrizesz s amiket én mindig tiszteletben akarok tartani s megvédelmezni, bárhová szólít is a hivatásom“.

Pier Giorgio szívében az önmagát legyőző s kegyelemből újjászületett keresztény ember békéje honolt. 1925-ben — ezt az évet már nem élte végig e földön — ezt írta egyik barátjának:

„Kívánom, hogy a szent évben békeesség uralkodjék a szívedben. Minden egyéb csak hiúság. Szép a földi élet is, de az igazi élet odafönt kezdődik. Elviselhetnénk-e az itteni élet fátorgalmait, terheit, ha ezekért cserébe nem várna reánk ott az örök boldogság? Hogyan lehetne megmagyarázni annyi sok szegény teremtmény csodálatraméltó önmegtagadását az élet keserű harcaiban, ha nem hinnénk szilárdan Isten igazságosságában?“

Földi életének utolsó évében, annak elején írta:

„Szent Év, január 4-én. Kedves Barátom! Nem kezdem szemrehányással leveletem, mert ez méltatlan volna a Szent Évhez. A

béke olajágát lengetem feléd. (Tudniillik ez a barátja nem tartotta meg abbeli ígéretét, hogy levelet ír neki). Mire visszajössz, Robespierret megváltozottnak találod. Adventben Szent Ágoston írásait olvasgattam, így készülttem a Szent Évre. Szívemet most olyan végtelen békesség és csodálatos boldogság tölti el, aminőt még soha nem éreztem. Papini könyvét is most olvasom. Azután, ha egy jó Aquinói Szent Tamás-fordítást találok, áttérek a bölcsesetre. Amint látod: nagyszerű terveim vannak a Szent Évre. Azt hiszem: ilyen módon megtaláltam a legjobb utat ahhoz, hogy a műegyetemi unalmas, gépies tanulásokat kellemesebb olvasmányokkal váltsam föl.

: S te? Mit csinálsz? Mikor jössz ide? Turin vágyódva várja az Arbiter elegantiarum személyét. Mikor térsz vissza közénk, Petronius polgár?

Az év jól kezdődött. Miután az enyéimmel köszöntöttem az újesztendőt, a templomba siettem s Olaszország meg a szívünk békességéért imádkoztam.

Jöjjön el az a mindannyiunk által hön óhajtott béke az újesztendőben, a bőséges kegyelemnek ebben az évében. Nagyon boldog vagyok, hogy doktori okleveletem a Szent Évben kapom meg. Most pedig, ó polgár, kívánjunk egymásnak kitartást és

Sause d'Oulx-ban.

akaraterőt, hogy elérhessük célunkat. Búcsúzom tőled, mert vár a tanulás. Kívánok neked sikert és jó előmenetelt s ismételten és újra békét, mert ez a legfőbb jó itt a földön! Ágyúlövések!

Pier Giorgio“.

Természetes, nyílt jóságával elérte azt, ami ha nem is éppen lehetetlenség, de igen nehéz dolog főként a mai időkben: a fiatal leányokkal való önzetlen, őszinte, tiszta barátságot. Hallgassuk meg erre vonatkozólag a saját szavait:

„A szülői és testvéri szeretet után egyik legszebb érzület a földön: a barátság. Mindennap hálát adok Istennek, hogy olyan jó fiú- és leánybarátokkal ajándékozott meg engem, akik értékes vezetőim az egész életen át. Valahányszor összetalálkozom L.-lel, nemesebbé leszek a jósága által. Elgondolom: mennyi jót cselekedett már életében ez a leány s még milyen sokat tesz majd. Isten jósága a teremtményeiből kiáradó szeretetben is megnyilvánul, noha sokan tagadják ezt. De mi, az Isten kegyelmében élők, a hitből táplálkozók, jóbarátokkal bírók ebben is Isten végtelen jóságát látjuk. Isten kegyelme nélkül senkisé is lehet igazán jó.

S mit mondjak . . .-ról és . . .-ról? ők is olyan kiválóan nemes lelkek, hogy a jelen-

létükben elfog az Isten iránt tanúsított hálát-lanságom lesújtó érzése, holott Ő a végte-len könyörületességében mindig elárasztott a jóságával és soha nem nézte a bűneimet. Hidd el, hogy e három leány példája rend-kívül értékes volt mindig a számomra, ki-váltképp azokban a bizonyos pillanatokban, amikor a test akar uralkodni a lélek fölött“.

S hogyan vélekedtek ezek a leánybarátai öfelőle?

„Ritka jóbarát volt — írja közülük az egyik — szívélyes és egyszerű. Irántunk tanúsított viselkedése tökéletes volt. Szem-mel láthatóan kimutatta, hogy előtte mind-annyian egyenlők vagyunk. Egyszer kirán-duláson volt s onnan egy csokor encián-virágot hozott, de csak a felét adta nekem. „A másik felét L.-nek szántam, ő a legsze-gényebb Genovában s oly régóta nem látta hegyeinket!“ Ha bármi testi vagy lelki baj ért bennünket, Pier Giorgio rövid levélben írt nekünk s e szép keresztény köszönéssel végezte sorait: „Pax tecum!“

„Teljesen pártatlanul bánt velünk. Egyi-künk sem kapott tőle több figyelmességet, gondoskodást vagy képeslapot, mint a másik. Az igazságosság e módjában a leggyöngé-debb lelkiismeretesség nyilvánult meg. Ked-ves, testvéries pajtásom volt az egyetemen csakúgy, mint a hegyek között. Sok vidám

órát töltöttünk együtt. Közösen vizsgáztunk, másztuk a hegyeket, tréfálkoztunk s kovácsoltunk mókás terveket. Kettőnk közül bizonyosan én voltam a méltatlanabb és sokat tanultam tőle.“

Ez a leány egyszer ártatlan veszekedést kezdett vele. Ugyanis megdorgálta a túlzott bizalmáért:

„Nem teszi jól, hogy annyira megbízik az embertársaiban. Tanulja meg, hogy különbséget kell tennünk ember és ember között, legalább nagyjából. Erre okvetlen szükségünk van a mai világban.

— Ó, én ezt sosem tanulom meg! — válaszolta ő.

— Vagyis inkább elvesztegeti a pénzét, semmint a bizalmát?

— Százszor inkább! Vesszen el a pénzem, de maradjon meg az embertársaimba vetett bizalmam!

Ez a mondása híressé lett közöttünk.,

Mielőtt utolsó lelkigyakorlatára indult volna, elbúcsúzott ettől a leánytól s ez panaszkodott neki, hogy aggályai, vallási kétségei vannak s félelem szorongatja. „Mit beszéljek sokat magamról? Hiszen maga úgyis megért engem. Kérem: imádkozzék értem!“ — végezte a leány a szavait. „Igaza van — felelte Pier Giorgio. — Jobb nem beszélni ezekről a dolgokról. Majd imádko-

zom magáért.“ — „Nagyon szomorú vagyok“ — mondta a leány. „Az ember sose legyen szomorú! Legföljebb lehangolt, de szomorú soha!“

Ez a leány mondta róla az alábbiakat is:

„Nem hiszem, hogy valaha is lettek volna kételyei vagy vígasztalan percei. Valásossága nem szavakban, de a kegyelem sugarának hatása alatt imádságban s tettekben virágzott ki. Általában keveset beszélünk a vallás dolgairól; annál erősebben éreztük a szentek közösségét és vígasztalását, amikor néha együtt áldoztunk. A hozzám hasonló leggyöngébbek érzik talán a legerősebben ezt a vígaszt.“

Ennek a lelki barátságnak nem csupán a kölcsönös példaadás nevelőhatása volt az egyetlen haszna, hanem mindkettőjüknek a jobbá levése is.

„Nagy szeretettel, de őszintén és leplezetlenül tártuk egymás elé az észrevett hibáinkat. Ilyenkor nem igen voltunk kiméletesek egymás iránt. Én megmondtam neki, hogy ő bizony sokszor konokfejű s nem osztja be jól az idejét. Ő viszont arra figyelmeztetett engem, hogy büszke vagyok és szórakozott. Az ilyen beszélgetéseket „erkölcsi nagytakarítás“-nak neveztük és soha keserűség nem keletkezett miattuk. Épp

ellenkezően: barátságunk csak bensőségebbé vált általuk.“

„Minden vizsgája előtt bizalommal és alázatosan arra kért, hogy imádkozzam érte — mondta egy másik leány. — Vizsga után megköszönte a jószágomat s kijelentette, hogy a saját erejéből nem ért volna el semmit.“ „Mit is tehetnénk Isten nélkül?“ — mondotta.

„S amikor én voltam soron, ő imádkozott értem. Teljes órahosszat töltött térdenállva a Szűzanya előtt s az meg is hallgatta bizalommal telt jámbor könyörgését.“

„Egyszer a „Krisztus élete“ című könyvvel ajándékozott meg. Amikor később a szomorúság s elhagyatottság egy keserű pillanatában kezembe került ez a könyv, jóleső érzéssel olvastam beleírt ajánló sorait: „Ez a könyv legyen kísérője az élet szomorú óráiban“. Más alkalommal Szent Pál történetét adta nekem: „Legyen a mestere és vezére földi vándorútján.“ Ezek a szavai, meg a többiek is mind olyan elevenen élnek a szívemben, mintha csak tegnap mondta, írta volna Pier Giorgio. A közellétét és hatását sokszor még ma is érzem. Ő mindig Istent állította közénk s barátságunkat Istennel szentelte meg.“

Egyik kedves leánybarátja 1925 július 7.-én éjszaka írta ezt a levelet Pier Giorgio egyik barátjához:

„Pier Giorgio eltávozott közülünk. Testét tegnap még csodálatos szépségében láttuk a gyertyák fényében. Mára elvitték. Senkim sincs, aki előtt elsírhatnám fájdalmamat; magához közelebb állt, mint énhozzám, azért fordulok magához.

Halottas ágya szinte oltár volt a számomra s ekkor éreztem borzadva, hogy a halál itt voltaképpen a mennyország kapuját tárta ki. Remegve érzem: méltatlan voltam e lélek közelében élni. Zavarodottság és fájdalom gyötör, mert tudom, ha Pier Giorgio meglátta volna valódi énemet, kizár a baráti köréből, hiszen ő minden hiú, értéktelen teremtményt elkerült. De lehet, hogy még így is felülkerekedett volna benne a lángoló felebaráti szeretet.

Nem tudok érette imádkozni, de inkább hozzá, hogy segítsen méltóvá lennem az ő emlékéhez. Félek, hogy beteljesednek rajtunk az evangélium szavai: Megverem a pásztort s elszéled a nyáj. Mert minket az ő jósága tartott össze.

Isten áldja meg őt minden lépéséért, amellyel közénk jött, hogy meglátogasson engem és anyámat; minden jókívánságáért, vidám szaváért, szelíd, vigasztaló mosolyáért. Szemeiben a gyermekek tisztasága s a lélek mélysége ragyogott. Mosolygása emléként senki el nem veheti tőlünk, de magát ezt

a mosolyt sem adhatja vissza nekünk senki.

Isten maga ajándékozta őt nekünk azon a havas éjtszakán, amikor Turin és Oulx között utaztunk, hogy megismerjük páratlan tulajdonságait. Köpönyegét a fogásra akasztotta s elsietett, hogy a vasúti munkásoknak segítse a csomagokat cipelni. Le-följárkált a vonat kocsijában, úgyszavalta hangosan Carducci és Marradi verseit. Azt hitte, senki sem hallja. Eleinte nevettünk ezen a furcsaságán, de azonnal megéreztük azt is, hogy ő más, külön ember, mint mi vagyunk. Majd belépett a fülkénkbe s csöndesen elfoglalta helyét mellettem. Azt hittem: alszik, pedig a szentolvasót imádkozta. Szürke olvasója volt s ilyet adott emlékebe nekünk is később. Mindig kedves volt számomra ez a szentolvasó, de most egyenesen drága erekléként őrzöm.

Mi leányok akkor éjjel ettünk valamit, ő nem nyúlt az ételhez. Maga sem. Mintha most is látnám mindkettőjüket a kis templom hajnali szürkületében. Ott éreztem, hogy milyen távol állok én maguktól!

Vajjon kinek lehet még kedve ezután kirándulni a hegyek közé? Emlékszik-e a hátitarisznyájára? Meg a csákányára s az ásványokra, amiket nekünk fölkínált? Hogyan kacagott, nevetett s örült! Emlékszik-e a

füttyszavára, mellyel a távollévőknek jelt adott? Emlékszik-e a furcsa reggelijére? Édességgel kezdte, utána savanyúságot evett, majd ismét édességet s megint savanyúságot. „De Frassati, hiszen elrontja a gyomrát meg a mi étvágyunkat“ — figyelmeztettük jóindulatúan. Bocsánatot kért s előkelő mozdulattal megkínált bennünket a finom ételeivel. Mély hangja barátságos volt. Aki közlőről ismerte őt, mind úgy véli, hogy vele a megtestesült szívesség és testvéri szeretet szállt el a földről.

Tudott mélységesen gyöngéd és figyelmes lenni; aztán voltak pillanatok, amikor erős vonalú feje gyermekiesen álmodozóvá lett. Boldognak látszott, ha megkínálták egy narancssal s a kapott virágot a gomblyukába tűzte. Leánytársaim ezt írták róla: „Milyen kár, hogy elment közülünk!“ „Mindig közöttünk marad, ha elment is!“ Pier Giorgio értett mindenhez. Fogékony volt minden nemes és szép iránt. A félreértést nem ismerte, de a kétértelmű dolgokat sem szerette.

Az egyik kirándulásunkkor erősen havazott s ő a testvérénjétől kapott skót sapkáját féltette annyira, hogy hajadonfővel ment. Fejét, haját behullongta a hó s akkor mi egy narancssárga színű kendőt kötöttünk a fejére. Olyan volt éppen benne, mint a perzsa sah. Nagyot nevetett saját magán s

a skót sapkát gondosan becsomagolva az én hátitarisznyámba tette a gyapjúholmijaim közé. Az övében ugyanis összegyűrődött volna.

Csak most értem meg, hogy a kegyelemnek milyen csodája áradt ki reám belőle, de én nem voltam képes azt felfogni el-tompult érzékeimmel. Csupán annyit tudtam, hogy nem köznapi lélekkel hozott össze a jó sorsom.

Maga az én tanúm, hogy azelőtt is éppen így beszéltünk róla, mint most, amikor a lelke már az örök világosság fényében ragyog és én — én nem értettem meg őt, nem kértem a segítségét, semmit sem tanultam tőle!

Képtelen voltam felfogni az ő jelentőségét. A vele együtt töltött utolsó estén már nem érezte jól magát. A télen még ércbe öntött szoborhoz hasonlított síruhájában, de most mintha kisebb, soványabb lett volna. A vizsgálóknak tulajdonítottam ezt a változást. „Miért nem megy ki a hegyek közé? — mondtam neki. — Hiszen olyan sápadt!“ „Igen, ki kell mennem a hegyek közé!“ — felelte s valóban kiment közülünk, de milyen magasra! S minket nem vitt magával...

Őrizzük meg híven az emlékét, mintha még mindig köztünk élne. Talán rámragyog a mosolygása onnan fentről is. Ő erőt ad szegény hozzátartozóinak az élet tovább-

hurcolásához, talán minket is megajándékoz a cselekvő szeretettel már csak azért is, mert itt a földön szerencsénk volt az ő barátságának fölértékelhetetlen ajándékát élvezni.“

Ez a leány ugyanazon az éjszakán nem tudott aludni, mert a levelében kifejezett következő gondolat kínozza: „Ő nagyra-becsült téged, jónak tartott, de most az égből tisztán látja, hogy milyen is vagy valóban.“ Mérhetetlen fájdalom töltötte el, amiért csupán egyetlenegy levelét őrizte meg. Ezt előkereste és sűrű könnyhullatás között olvasta el újra meg ismét: Nincs szebb, mint a felebaráti szeretet. Jól mondja Szent Pál Korintusiakhoz írt levelében (I. 13.): „Szóljak bár emberek vagy angyalok nyelvén, ha nincs bennem szeretet, olyan vagyok, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom!’ És tovább: „Megmarad a hit, a remény, a szeretet, de e három közül legnagyobb a szeretet.’ Való igaz, mert a halálunkkal megszűnik a hit, a remény, de a felebaráti szeretet örökké tart s hiszem, hogy a síron túl is tovább él!

A leány föllélekzett. Ezek a szavak a túlvilágról küldtek választ a gyötrődéseire. Belátta, hogy ott árnyéka sem lehetséges a büszke megvetésnek, hogy ott Isten szeretete virul a lelkekben.

Egy másik leánybarátja ezt mondja:

„Nagy szerepet játszott az életünkben. És sajtóságos, ezt csak akkor vettük észre, amikor a szívünk megremegett arra a gondolatra, hogy elveszíthetjük őt. Ezeket a súlyos napokat sohasem felejtjük el! Az ő emléke örök kapocs lesz közte és barátai között. Az ő elmúlása fölött érzett fájdalom tartja össze az ittmaradottakat. Közös emlékeink között most éppen a vidámak a leg-szomorúbbak; ezek most a közös kincseink s ezektől el nem válunk soha. Nem is akarjuk elfelejteni a diákéveket, a közös reggeli- és esti imákat, hisz' ezek egyesítettek bennünket lelkileg. Nem akarunk hűtlenekké válni sem Istenhez, sem önmagunkhoz s ezen az úton Pier Giorgio vezet majd bennünket. Ő biztos lépésekkel haladt földi vándorútján, már a kora ifjúságában a lelke javát választotta, bizonyos tehát, hogy velünk lesz, kinyújtja felénk erős kezét, hogy fölemeljen magához, mint ahogy a hegyek között is sokszor megtette azt, amikor veszélyes helyzetben voltunk.“

Ez a két leánybarátja az 1926 és 27 közötti télen kiránduláson volt. Az éjszaka sötétségében az egyik halk zöreijre lett figyelmessé s fürkésző tekintetése eredményeként fölfedezte, hogy társa Pier Giorgio nagyszemű olvasóját imádkozza. Éppen a

temető mellett jártak. Halkan mosolyogva megkérdezte a társától:

— Talán félsz?

— Nem félek, de egy tizedet elimádkozom Pier Giorgióért, mert ahányszor erre járt, ő is mindig imádkozott itt.

— Akkor hát imádkozzunk vele együtt!

— Igen, igen! Pier Giorgio biztosan látja, hogy mi idekint az Isten szabad ege alatt imádkozunk. Biztosan meghallja, hogy szegény leánybarátai ezen a nehéz útszakaszon így folyamodnak hozzá: Pier Giorgio, segíts rajtunk! Hisz' te olyan erős vagy! Nekünk pedig talán még hosszú hónapokon s éveken át kell vándorolnunk a földi élet sziklás és fárasztó útjain!

FRA GIROLAMO

Egy harmadrendi-domonkos írja :

„Az a meggyőződése, hogy Pier Giorgio részben a Szent Domonkos harmadrendjének köszönheti lelki tökéletességének magas fokát.“

Ez a meggyőződés bizonyossággá lesz, ha vizsgálat alá vesszük a tényeket.

„Szép domonkosrendi templomunkat ünnepélyesen kivilágítottuk. A preszbiteriumban egy sereg fiatalember gyülekezett össze; Szent Domonkos százéves fordulója ünnepén (1922) föl vételüket kérték a harmadrendbe. Pier Giorgio szál as alakja kimagaslott közülük. A domonkosrendiek örömmel nézték őt, az ifjúságnak ezt a színét-javát. Nem az a közönséges újonc volt ő, akit az ár sodort magával vagy a pillanatnyi lelkesedés vezetett a rendbe. Régi szálak fűzték őt ehhez a templomhoz s legelsősorban talán a Robotti Fülöp atya személye iránt érzett sze-

retete. Ez a páter volt a háború utáni idők katolikus ifjúsági mazgalmának a megteremtője. A hit és felebaráti szeretet, a jóság és világosság apostola volt s mint ilyen, nagy hatást gyakorolt Pier Giorgióra.

Az ifjú Frassatit mindenkor érdekelte, élénken foglalkoztatta a rég letűnt századok fehér ruhás seregéből kiemelkedő Savonarola alakja. Nehéz volna most már eldönteni: hogyan szerette meg őt s hogy mily' mértékben szerette. Lehet, hogy a beszédei, lehet, hogy a szigorúsága ragadta meg Pier Giorgio tüzes fiatal lelkét. A beöltözés előtt való estén megkérdezték tőle, milyen nevet választ magának. Habozás nélkül azt felelte:

— A Fra Girolamo nevét.

Senki sem lepődött meg a választásán, de az ő lelkében nagy célkitűzések lobogtak. Könyvekben, írásokban, újságokban kutatva új védelmezőjének életét. Teljesen ismerni akarta, hogy követhesse s védelmezhesse.

Nem volt közönséges szürke tagja a harmadrendnek. A szabályok értelmében elég lett volna, ha naponként a szentolvasó egy-harmadát imádkozza el, de ő a régi szokást követve inkább a Boldogságos Szűz kis zsolozsmáját mondotta el. Az új Fra Girolamo ezt olyan kötelességének érezte,

amely alól nincs fölmentés. Több barátját megajándékozta az Officium kis kiadásával s alig lehetett nagyobb örömet okozni neki ennél, mintha valaki felajánlotta, hogy vele együtt felváltva elmondja a kis zsoltosmát.

Ugyancsak egy harmadrendi barátja mondja:

„Pier Giorgio a Savonarola iránt érzett tiszteletétől indítatva kérte a Fra Girolamo nevet. Lelkesedett ezért a szerzetesért, aki oly nagyra értékelte a felebarátai léleküdvösségét. Rokonszenvesnek tartotta a maga korában oly ritka buzgósága miatt s hogy oly merészen, bátran szembeszállt a hatalmasok erkölcstelenségével. Szerette ezt a vesztőhelyen meghalt szerzetest, akinek emlékét ma is hirdeti a firenzei Palazzo Vecchio falán olvasható tábla: „Gesú Cristo, Re dei Fiorentini, per decreto del Popolo.“ (Jézus Krisztus, a flórenciek Királya a nép elhatározásából.)“

Ez a barátja figyelmeztette arra Pier Giorgiót, hogy Savonarola minden jó szándékát és hősibb erőfeszítését elhomályosítja a lelki kiegyensúlyozottság bizonyos hiánya. Elismerte a megjegyzés helyességét, de azért a csodálata nem csökkent iránta. Pier Giorgio szemében Savonarola volt a keresztény demokraták és erkölcs reformátorok eszményképe. Húsz esztendő szívének nemes hevélete és tiszta egyszerű lelkülete nem ju-

tott még el a történelem alkotta elbíráláshoz.

Harmadrendi barátaihoz írott leveleit gyakran így jegyezte alá: Fra Girolamo.

Robott Fülöp atya amerikai útja előtt azt kérdezte tőle: hű marad-e a katolikus ügühöz? Pier Giorgio az ámulat miatt tágra nyílt szemmel és elszomorodva a rejtett kételkedést kifejező kérdésen, így válaszolt:

— Páter! Csak a halál szakíthatja félbe az én munkámat, mert az tökéletesen és bensőségesen összeforrt a lelkemmel.

Ég és föld között.

EGYSZERŰSÉGE.

Egyik barátja beszéli, hogy a Circolo Cesare Balbóba való belépésekor hallott egy Frassati nevű gazdag és tekintélyes családból származó tagról, akinek az apja szenátor és követ. Ezt a fiút olyannak képzelte el, mint amilyen előkelőségeket a saját szülővárosában ismert. Családi hagyományok alapján álló katolikusnak, maradinak, jómegjelenésűnek, akivel hivalkodni szoktak a nyilvános ünnepeken, mesterkélten édeskésnek, leereszkedőnek, amivel még inkább érezteti a társadalmi különbségeket ahelyett, hogy feledtetni tudná és akarná. Szóval, olyasvalakinek, aki csupán kegyelmet gyakorol azzal, hogy eljár a körbe, de arra voltaképpen semmi szüksége sincs.

Belépése után nemsokára egy szorgosan tevékeny tag vont a magára a figyelmét. A nevét nem tudta, de az illető túlságosan demokrata volt, noha a ruházata és magaviselete előkelőségre vallott. Őszinte volt, nyilt-

szívú, szolgálatkész és szeretettel teljes. Ez utóbbi szót kiemelve hangsúlyozta: „Nem szeretetreméltó, mert ennek a tulajdonságnak sokszor a gőg az alapja, hanem szeretettel teljes.”

Már többször játszott vele együtt, amikor megtudta, hogy ő az a hírneves Frassati.

☞ Még ennél is erősebb hatást keltett Frassati egyénisége az egyik diákleánynál, aki szintén tagja volt a körnek. Egy közös kiránduláson ismerkedett meg vele s hazatérve, így dicsekedett az édesanyjának:

— Tudod-e, kivel ismerkedtem ma össze? Frassatival, a német nagykövet fiával!

— Hogyan kerül közetek egy ilyen „különös” személyiség? — ingerkedett az anya tréfálkozó hangon a leányával, aki hirtelenjében azt sem tudta, mit mondjon, mert az ő családjában „különös” személy alatt nagyvilági hölgyet vagy elbizakodott, pöffeszkedő, beképzelt egyént értettek. Végül is így szólt:

— Én úgy látom, hogy nagyon is egyszerű fiú s ha velünk együtt jár kirándulni, már nem lehet „különös” személyiség.

S valóban, ismeretségük további folyamán meg is győződött róla, hogy Pier Giorgio éppenséggel nem tartja magát „kiváló” vagy „különleges” személyiségnek s ezen eleinte álmélkodott, később csodálta őt. Mert akik nem ismerték közelebbről Pier Giorgiót, nem

is sejtették a származását. Akadtak olyanok is, akik a lényéből kiáradó természetes előkelőséget azonnal megéreztek, de maga Pier Giorgio sosem beszélt erről s még kevésbbé érezte azt a társaival.

Egyik diáktársa beszéli: „Sohasem emlegette családi körülményeit, bizonyára egyszerűsége és szívének jósága miatt s éppen ez tette őt oly nagyon kedvessé előttünk. Eszükbe sem jutott, hogy a legfelsőbb társadalmi körökhöz tartozik. Egy este idegen soffőr lépett a diákkör helyiségébe s valamilyik társunk a Frassati nevét kiáltozta. Én jó tréfát véltem csinálni s azt mondtam neki: „Frassati, a soffőröd keres!“ „Azonnal megyek!“ — hangzott a válasza. Meglepődve követtem s tapasztaltam, hogy csakugyan az ő embere várta őt, hogy hazavigye. „Mindjárt megyek — mondta neki Pier Giorgio — de gyalog.“ „De a méltóságos asszony sürgősen hazakéreti, mert látogatók érkeztek.“ „Nos, akkor hát gyerünk.“

Szerénysége közmondásos volt a körben. Egyszer valaki nagy elismeréssel jegyezte meg, hogy Pier Giorgio milyen jól beszél németül.

— Hosszabb ideig tartózkodtam Németországban, ott tanultam meg. Apám jelenleg is hivatalnok Berlinben.

Mint tudjuk, ez a „hivatalnok“ olasz nagykövet volt.

Egy berlini fiatal hölgy mondja: „Pier Giorgióval az emberek iránti természetes szeretete miatt mindenki hamarosan megbarátkozott. Éppen ellentéte volt a mai fiatal-ság nagy részének : nem volt szemtelen, szerénytelen, nem igyekezett hangadó lenni, hanem mindenkinek a szerető testvére.“

Néhány nyáron át egyik barátjával lakott odahaza s ekkor maguk főztek ; délben tojást, sütlhúst készítettek maguknak, este kávé, tejet. Pollonéból salátát és ritka szép körtét küldtek nekik, a saját termésükből. Az asztalra még csak abroszt sem terítettek. „Fölösleges fény-űzés !“ — mondta Pier Giorgio az ezen meg-ütköző barátjának.

Általában nem sokat hederített a külszínre. Nála a lényeg volt a fő. Ha valamit jónak vélt vagy ha nem talált benne kivetni valót, azt habozás nélkül végrehajtotta.

Szívesen járt kalap nélkül. Turinban egyszer farsangkor a Via Rómán ócska kalap-ban látták egy barátjával együtt. Ezt csúfolkodásból tették, mert a sífutók fekete estélyi ruhában jelentek meg a vacsorán. Az utcán menet akárhányszor nagy csomagot cipelt magával s az ezen megbotránkozókön csak szelíden mosolygott.

Egy barátja beszéli az alábbi történetkét :

„Egyszer egy láda narancsot kaptam hazulról. A gyümölcs nagyon ízlett Pier Gior-

giónak s azt mondta: szívesen átvenné. „He-lyes — mondtam én — majd elküldöm a lakásodra.“ „Ugyan! — tiltakozott Pier Giorgio — Hazaviszem én magam!“ „Ezt nem mondod komolyan.“ „Bizony komolyan mondom, hiszen nem nehéz!“ „És csakugyan végigmennél a városon hónod alatt a ládával?“ „Miért ne?“ — mondta, köszönt s már indult is.

Jó lecke volt ez számomra, hogy én is alázatos legyek. Utána néztem ablakomból s ő kedélyesen visszaintegetett az utcáról. Elgondoltam: mi lesz, ha ismerősökkel találkozik, de aztán beláttam, hogy semmi baja sem származik abból. Én viszont azt a tanulságot merítettem az esetből, hogy nekem is kötelességem néha olyasfajta szolgáltatokat vállalni, amiket eddig is megalázóknak hittem.“

A legalacsonyabb munkákat is természetesen tartotta, ha azokkal jól cselekedhetett. Pollonében egyszer a színpadot rendezték s Pier Giorgio seprőt ragadva segédkezett, mire a körülötte szájátató lebzselők is követték példáját.

1922-ben volt katonai sorozáson s hazatértekor azt mondta a plébánosnak: „Minden rendben van, alkalmasnak minősítettek.“ „Szép tiszt lesz belőled, Pier Giorgio.“ — jegyezte meg a plébános. „Álmomban sem gondolok rá. Még altiszt sem akarok lenni, hanem csak

„alpini“ közlegény, hogy megismerjem katonatársaim lelkét és szükségletét.“

Egyik tanára említi :

„1925 márciusában a lépcsőn egy hatalmas asztalt cipelő fiatalemberrel találkoztam. Az arcát nem láthattam, mert mélyen meghajolt a terhe alatt. Megálltam, hogy utat engedhessek neki. Elcsodálkoztam az ifjú nagy testi erején s közben észrevettem, hogy feltűnően finom és tiszta ing van rajta. Most már kíváncsi voltam : vajjon ki lehet ? A legközelebbi fordulónál megláttam az arcát: Pier Giorgio volt. Ő is észrevett engem s vidám nevetéssel üdvözölt. Később hallottam, hogy a Balbo-kör költözködött.

Egyik társa valamelyik kirándulásukon kifícamította a lábát s ezzel kapcsolatban így nyilatkozik :

„Ekkor ismertem meg teljes valójában Pier Giorgio szívét. Egész szeszkeszletét ideadta, hogy bedörzsölhessék azzal a lábamat. Mindenben segített, támogatott. Gyors iramban futott a menedékházhoz, hogy várakozásra kérje az öszvéres kocsit. A lábam iszonyatosan megdagadt és erősen fájt. Mire mi többiek is odaértünk, ő már kipihente magát, sőt meg is fürdött a Lago Grande di Viso vizében.

Édesanyja egyszer a szemére hányta, hogy nem osztja be jól az idejét :

— Látod : a barátod egymásután teszi le a vizsgáit s marad elegendő ideje az élvezésre és társasági életre is. Neked pedig semmire sem jut idő. Egyszer kérlek csak, hogy jöjj velem Velencébe s még ezt sem teszed meg.

Pier Giorgio mélytekintetű szép szemeit ráemelte anyjára s így felelt :

— De hiszen tudod, hogy a barátom értelmes fiú, én azonban nem vagyok az.

Anyja megriadt, mert arra gondolt : hátha túlságosan megalázta gyermekét. De aki amúgy is alázatos, azt nem lehet megalázni. Már pedig Pier Giorgio igazán szelíd volt és alázatosszívű s emellett örökké vidám és derűs.

Barátaiban a jóság legkisebb szikráját is megcsodálta. A maga körében ő volt a legdélcegebb, legerősebb, legelőkelőbb s leggazdagabb ifjú, de egyben a legszerényebb s legalázatosabb is. Ez azonban nem a szemlésítésben és fejének lehajtásában nyilvánult meg.

Egyszer otthon fölemlítették, hogy egy szónok Pier Giorgiót is beleszötte a beszédjébe. Anyja mosolyogva megjegyezte: Egészen híres ember leszel már fiam ! Még a szónoki emelvényen is rólad beszélnek.“ Pier Giorgio fölpillantott, elpirult, majd ezt mormogta : „Eh, ostobaság !“ S azonnal másra terelte a szót.

Még húsz éves korában sem érdeklődött a rá várakozó örökség iránt. Otthon mindig azt hallotta, hogy derekasan kell tanulnia, ha meg akarja keresni a kenyerét. Erre különben az apja példája is buzdította.

Egyik barátja szavai szerint Pier Giorgio egy kirándulásuk tervével kapcsolatban így szól :

— Képzeld csak : X luxusautón akar kirándulni ! Autón ! Elfelejtí, hogy mi csupán egyszerű diákok vagyunk !

Barátja meghökkenve nézett rá s már majdnem kimondta : éppen te mondd ezt ? De amikor látta Pier Giorgio arcán a meggyőző őszinteséget, inkább hallgatott.

Egy másik barátja egyszer csodálkozva kérdezte tőle : miért utazik harmadik osztályú kocsiban ?

— Mert nincs negyedik — válaszolta Pier Giorgio.

Édesapja többször föl is említette a fia szerénységét.

— Bizonyos vagyok benne — mondta egyszer — ha most azzal a hírrel térnék haza, hogy elszegényedtünk s padlásszobába kell költözködnünk, Pier Giorgio összeszedné a holmiját, nem kérne magyarázatot tőlem, hanem nyugodtan azt mondaná : Mehetünk, papa, én készen vagyok.“

Annyira átítatta lelkét a szegénység szel-

leme, hogy a földi javak egyáltalán nem vonzották. Egyízben apja élénk színekkel ecsetelte a számára vásárolt hegyi major szépségeit, majd elmagyarázta: milyen átalakításokat, változtatásokat szándékozik eszközölni ott, hogy még kedvesebbé tegye. Pier Giorgio boldog volt, ha édesanyjától hat zsebkendőt vagy még semmitmondóbb dolgot kapott ajándékba, de apja magasztaló szavaira csak az édesanyja s a leánytestvére figyelmeztető jeleire mondta közömbös hangon: „Köszönöm, papa!” Egyébként az egész beszéd alatt úgy viselkedett, mintha nem is ő róla volna szó. Máskor is így tett, amikor a család körében örökségről s vagyoni ügyekről beszéltek.

Valamelyik éjjel Pier Giorgio sokáig elmaradt. Apja egyre növekvő aggodalommal várta. Az órák múltak. Izgatott tudakozódásaira sem a Stampától, sem a rendőrségtől nem kapott megnyugtató hírt. Végre megcsikordult a kulcs a zárban. Pier Giorgio mosolyogva belépett. Két óra volt hajnalban.

— Hallod-e, fiam — korholta az apja — miattam elmaradhatsz hazulról akár nappal, akár éjjel ameddig a kedved tartja, hiszen megbízunk benned, de legalább telefonálj haza, hogy ne aggódjunk érted!

Pier Giorgio elfogódottság nélkül így válaszolt:

— Csakhogy ott, ahol én voltam, nincs telefon, papa.

És komoly, tiszta szemeit apjára emelte. Apja nem firtatta tovább a dolgot. A fia tekintete tökéletesen megnyugtatta. Jó éjt-szakát kívántak egymásnak s aludni tértek. Pier Giorgio teljes szabadságot élvezett ott-hon. Őszinteségével a szülei legtökéletesebb bizalmát nyerte el.

Soha nem mondott mást, mint amit a szívében érzett, de azért nem mondta el mind-azt, ami a szívében lakozott. A szava mindig hű tükre volt a gondolatának. Bizalmasai előtt szinte hangosan gondolkozott s ezt bátran tehette, mert sősem gondolt olyas-mit, amiért pirulnia kellett volna. Ugyan-ilyennek mutatják az írásai is. Noha éppen-séggel nem volt író, mégis csodaszép leve-leket hagyott hátra, telve jósággal s érzései fenségességével.

Szavában hozzátartozói s barátai minden-kor föltétlenül megbíztak, akár egyszerű köz-lés, akár ígéret volt az.

Angyali tisztaságának sajátos jelleget adott egyszerűsége. Nemtelen szó sohasem hagyta el ajkát s ugyanezt kívánta meg más-soktól is. „Ebben a tekintetben is nagyszerű példát adott nekünk — mondja egyik ba-rátja — noha ő maga is úgy küzdötte ki azt s a harcai éppenséggel nem voltak sem

rövidek, sem könnyűek, de az állandó imádság ereje győzelemhez segítette.

Csöppet sem kényeskedett, nem volt finnyás; bátran szembenézett az emberekkel. Az undorítót nem vette észre, mert az nem is érintette őt. Ha nyomorúságot és szenvedést kellett enyhítenie, nem riadt vissza belépni olyan házakba, ahol néha együtt tanyázott a szükség a bűnnel. Igazán ráillett Szent Pál gondolata: „A tisztáknak minden tiszta; a tisztátalannak pedig semmi sem tiszta!” Emellett képes volt a művészi alkotásokat is élvezni. Egy napon az egyik barátja a művészlapokat tartalmazó gyűjteményeskönyvében lapozgatott s amikor néhány klaszszikus műremekmásolatot pillantott meg, így szólt: „Nem gondolod, hogy több figyelemmel kell lennünk az erkölcsre?” Pier Giorgio semmit sem felelt, de másra terelte a szót s a gyűjteményeskönyv másnap már nem volt a szokott helyén. Ez a barátja csak a halta után értette meg, hogy Pier Giorgiót a műveltsége, a nevelése, az ízlése s finom érzéke megóvták attól, hogy a műremekek más gondolatot keltsenek benne a tiszta esztétikai élvezetnél; azonban számolt azzal, hogy nem mindenki rendelkezik az övéhez hasonló lelkülettel s azért egyszerűen elzárta mások elől gyűjteményeskönyvét.

Édesanyja kívánsága volt, hogy Pier Giorgio tanuljon meg táncolni. Néhány ismerős család ifjaiból kis társaságot alakított erre a célra s Pier Giorgio kellenlenül engedelmeskedett. Megadó, unatkozó arccal állt a táncórák alatt az ajtófélfának támaszkodva. Egyszer aztán elpanaszolta gyóntatójának: milyen gyötrelmet jelentenek neki ezek a táncórák. Az éleslátású okos pap azt kérdezte tőle: „Tud-e a te apád táncolni?” „Nem tud” — felelte Pier Giorgio. „Na látod! És mégis milyen sokra vitte az életben. Mondd meg ezt anyádnak s akkor ő valószínűleg fölment a táncórák alól”.

Ez a tiszteletreméltó tanácsadó Rassati plébános volt. Ő keresztelte meg Giorgiót, ismerte egész életén át, gyakorta gyóntatta s könnyeit hullatva szentelte be a holttestét. Mélyen fájlalta, hogy magas kora — 84 éves volt — és gyöngye szemei miatt nem képes kiemerítően írni Giorgióról. Tőle való az alábbi tömör jellemzés:

„Nem törődött az emberek vélekedésével. Nem azért járt a templomba, hogy mások lássák és dicsérjék. Alázatos és szerény volt. Ha a sekrestyés másutt foglalatoskodott, megfogta a csengős perselyt s körülhordozta a templomban. Egyszer valaki megdicsérte ezért s ő hozzámfordulva azt mondta: „Ez a legkönnyebb dolog! Ha szükség van rám,

csak tessék értem küldeni! “ „De mit szólnak majd odahaza?“ „Mama helyesli, papa meg jót nevet majd rajta“.

Egyszer szentáldozása után kezében a szentolvasóval lépett ki a templomból. A lépcsőkön találkozott egy ismerős fiatalemberrel s az megkérdezte tőle: „Ejnye Pier Giorgio, ilyen vakbuzgó lettél?“ „Ő nem — felelte ő — csupán megmaradtam kereszténynek“. Más alkalommal azt mondtam neki: „Te nagyon jó fiú vagy!“ „Tessék csak megkérdezni anyámat, hogy valóban jó vagyok-e? — felelte. Én mégis azt mondom: a jóság valóságos kincsesháza volt ő s bizonyossággal állítom, hogy a keresztségi ártatlanságát vitte át magával a másvilágra“.

Egyik tanítója: Don Ottino így jellemzi őt: „Nem volt olyan, mint a többi ifjú. Egyszerű, jó, vidám, igazságos, nem alkuvó, napsugaras kedélyű. Kacagása gyermekies, minden szépséget magához ölelő művész-lélek, a beszéde magasztos hatású“.

Faber atya szerint a teljes őszinteség a legritkább kegyelmek egyike. Ritkább a szigorú önmegtagadásoknál, a szenvedés óhaj-tásánál, az elragadtatásoknál, sőt még a vértanúságnál is“.

FÖL A MAGASBA!

Pollone címerében egy gyermeket látunk;
balkezeben szárnyakat tart, a jobbkezeben
követ s a kép alatt a következő latin vers
olvasható:

Dextera tenet lapidem,
Manus altera sustinet alas,
Ut me pluma levat,
Sic grava mergit onus.

Pier Giorgiónak is, mint minden fiatal,
egészséges, erős embernek, meg kellett ol-
dania a nagy kérdést: vajjon a föld vonzó-
ereje megbénítja-e lelkem szárnyait s lehúzó-
ereje vagy szárnyaim ereje legyőzi a
földi koloncot s fölemel a magasba?

Őt úgy a természete, mint a nevelése s
főként a vallásossága képessé tette arra,
hogy lassan bár, de föltartóztathatatlanul a
magasba emelkedett.

Nem szerette a földi — mesterséges —

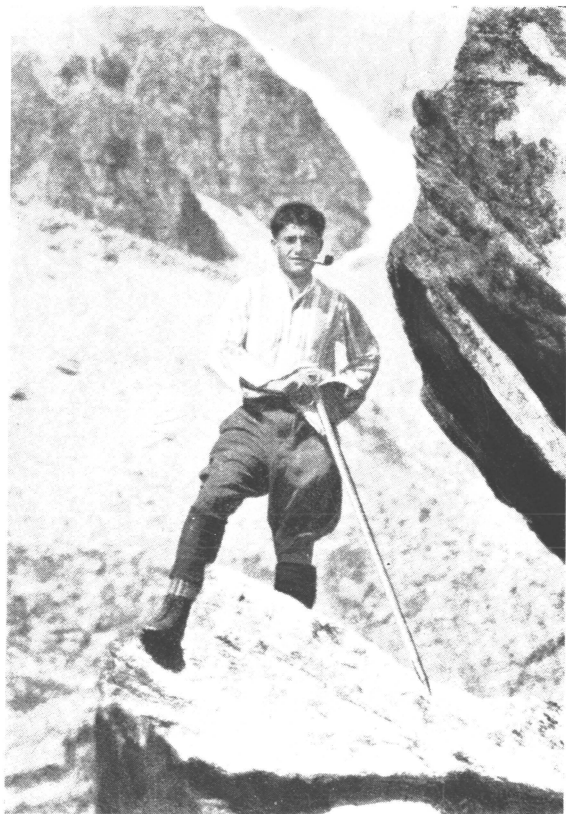
élvezeteket, de szerette a hegyeket, mert azokat Isten teremttette s Hozzá vezették őt. A magasságuk varázsa vonzotta őt s talán részben alpesi származása, tehát családi hagyományok készítették a hegyek megmászására. Állítása szerint édesanyja oltotta bele a hegyek iránti szeretetet. „Anyám boldog, ha kimegyek a hegyekbe — mondotta egyszer — már mint gyermeket elengedett télidőben a Betta Forcára, a Castorra a Monte Rosa-hegycsoportba“. Leveleiben több ízben írja: „Napról-napra jobban megszerettem a hegyeket, valósággal lenyűgöz a varázsuk“. „Többször le akartam már mondani a sielésről, de képtelen vagyok ellenállni a hó csábításainak“.

Egy kis szentbernáthegyi képeslapon írja: „Itt hagytam szívemet ezen a hegyen abban a reményben, hogy a nyáron majd érte jövök, ha a Mont Blanc tetejére igyekszem.“

Pollonéba írja egy barátjának: „Még mindig az a szándékom, hogy a tavasszal, ha Isten éltet bennünket, megmászod velem a Rognosát? Én, ha tanulmányaim engedik, egész napokat kint szándékozom tölteni a hegyeken, hogy közvetlen-közelből szemlélhessem a Teremtő nagyságát“.

Van egy fényképe, amelyen derekán kötéssel egy mély szakadék fölött lebeg.

Az alábbi levélrészlet jókedvéről tanús-

Visszatérőben a Monvisóról.

1923 júl. 25.

kodik: „A kirándulásunkat vezető leánytársunk Rocca Sellában sajátkezüleg készített ebéddel akar várni bennünket; ki tudja: milyen éhesek leszünk! Azt tanácsoltam neki: szerezzen egy teherhordó szamarat a készlet szállítására s erre nagyon barátságosan azt felelte, hogy az ilyenfajta szolgálatra én is rendkívül alkalmas vagyok“.

Falchetti festőművész beszéli: „Mielőtt elindult volna kedves hegyei közé, betoppant a műtermembe, hogy jóreggelt köszönjön. Még most is magam előtt látom őt: remekül festett a teljes hegymászófelszerelésében. Olyan szép volt, hogy minden oldalról megnéztem, sőt a távozása után kimentem az erkélyre s onnan még sokáig követtem a tekintetemmel“.

A Pré St. Didier és La Thuile közötti alpesi úton két dieákleány ült a szánkóban s élvezték a ködtől szürke téli tájképet. Pier Giorgio előttük ült és úgyszólván teljesen ismeretlen volt a számukra. Kifogástalan sötét arcéle erősen kivált a fehér háttérből, mint valami csodaszép érem. A fiatal leányok kellemes meglepetésükben, mintha műremeket pillantottak volna meg, így kiáltottak fel: „Micsoda remek római arcél!“

Ez a két leány az 1923. év farsangutóját a Kis Szent Bernáton akarta tölteni s Pier Giorgio ennek a hegynek a tetején ismer-

kedett meg velük. Egyikük sem felejtette el ezt a napot, életük „egyik legboldogabb napját.”

Mindennek örült: a hónap, a fönséges kiállításnak, a kutyáknak, az egyszerű életben. Reggeltől estig „csiszolták” a hegyeket, ami alatt azt értették, hogy elpusztíthatatlan vídamsággal siklottak a fehér felületen. Pier Giorgio valóságos művésze, mestere volt a sielésnek. Éhesen vetődött haza s a szakácsi teendőket végző egyik fiatal leánynak azt mondta: „Főzzön számomra ma délelőtt félkiló makarónit!” S amikor a paradicsommártással körített gőzölgő makarónit elébe tálták, hatalmas éljenzéssel és „ágyúlövésekkel” fogadta az ételt s egész büszkévé tette a szakácsleányt, aki kénytelen volt résztvenni az étkezésben.

Késő éjszakáig énekeltek és mókáztak. Ruháikat szárítgatták a kis sötét helyiségben s körülülték a kályhát. Pier Giorgio rágyújtott rövidszárú pipájára s minden este gondosan bekente nehéz hegymászó csizmáit. Ilyenkor fölgűrte ingujját és nagy szakértelemmel szívárogtatta be a zsiradékot a bőrbe, hogy az minél puhább és tartósabb legyen. S amikor végzett a magáéval, következtek sorban a többiekéi. S ő szeretetreméltó természetességgel végezte ezt az éppen nem kellemes munkát. Örömét lelte abban, hogy áldozatot hoz a pajtásaiért.

Meleg szobáját átengedte a kevésbbé edzettnek s ő maga egy hideg helyiségben töltötte az éjszakát. Ha észrevette, hogy a leányok valamelyike fáradt, de rösteli ezt bevallani, akkor elkezdett panaszkodni, hogy a cipője szorít vagy hogy a hátitarisznyája nagyon nehéz s ezzel pihenőre kényszerítette a társaságot az illető leány érdekében.

A Kis Szent Bernáton olyan hideg volt, hogy még a kancsóban lévő víz is megfagyott s az esti lefekvéskor nemhogy levetköztek, de még jobban felöltöztek a kirándulók. Pier Giorgio felszólította egyik pajtását, hogy imádkozza vele a szentolvasót s az, mert a meleg étkezőszobából jött, az ágyból felelt neki. Pier Giorgio azonban mindvégig a jéghideg padlón térdelt. Gyakran átengedte takaróját másoknak; azt mondta, hogy ő nem fázik.

Reggel igen korán kelt s olyan robajjal dübörgött le a lépcsőkön, hogy azt hitték, az egész menedékház összeomlik. Megzörgette öklével az ajtókat s bekiáltott: „Föl, föl, hegymászó! Ébredj!” Többnyire dühös morgással feleltek neki, ami derűs kacagásra készítette őt: „Hát nem azt mondták nekem tegnap este, hogy misét akarnak hallgatni?” S mire a többiek lementek a kápolnába, ő már ott állt az oltár közelében buzgó imába merülve. Magatartása olyan példaszerű volt,

hogy még a menedékház személyzete is álmélkodva csodálkozott rajta. Egyszer vasárnap reggel a lelkésznek egy szerencsétlenség színhelyére kellett menni. Pier Giorgio rögtön azt indítványozta, hogy az istentisztelet helyett imádkozzák el a szentolvasót. Így is történt s az egész társaság meg a személyzet is összeült az imádságra.

Az 1924. év farsang utóját is a Kis Szent Bernát-hegyen töltötte, az 1925. évit pedig a Cesana tetején. Két év múlva is élénken emlékeztek ott rá, főként a példás jámborságára. S ez főleg annak tulajdonítható, hogy bárhol fordult is meg, legjobb barátai mindenütt a kisemberek voltak. Ő maga mondta: „A kereskedő nagy és finom tojásokat ad nekem a hegyikirándulásokra, mert a barátom.“ A vendéglők, menedékházak személyzete, a vezetők, a vonat kalauzai mind szerették őt. Nem is csoda! Mert például az egyik viharos téli éjszakán tizenkét órai késése volt a vonatnak a hófúvás miatt s két vonatból hármat kellett csinálni. Ez alkalommal is hű barátnak bizonyult Pier Giorgio; válllvetve dolgozott együtt a vasúti személyzettel, cipelte a nehéz bőröndöket és poggyászokat, mindenben segített nekik.

Olyannyira egyszerű volt, hogy a műegyetemen ezt mondták róla: „Egyetlen ember van itt, aki tökéletesen elfelejti: kinek a fia

s ez Frassati. "Ez az egyszerűsége a hegyekben még inkább megmutatkozott, mert hiszen ott a legzárkózottabb emberről is lehámlik a külső máz. Egy leány a következőképpen mondja el a vele való első találkozását: „Meredek magaslatra igyekezett föl, szokás szerint derekasan megterhelve. A hátunk mögött egy fiatal hordár ballagott s felajánlotta a szolgálatát. Rábíztuk az egyik leány síjét és hátitarisznyáját. De az ifjú csakhamar bukdácsolni kezdett a síkos, jeges úton s végül elesett. Az erőlködéstől kipirult arccal igyekezett talpraállni, de sikertelenül. Amikor ezt Pier Giorgio észrevette, azonnal talpra segítette, átvette a terhét, sőt őt magát is a vállaira emelte s így kapaszkodott tovább fölfelé. Közben tréfálkozva megkérdezte tőle: „Aztán mi lesz a fizetésem?" S amint így ment előttem könnyedén lépegetve a súlyos terhe alatt, úgy véltem: e hegyek egyik szép és erős fiát látom."

Szolgálatkész és jóságos volt még az állatok iránt is. A szentbernáti farsang folyamán, mialatt a társaság a kis kályha köré gyülemlott, Diana és Minasz, a két kutya is odahúzódott. Pier Giorgio azonnal a pártfogásába vette az állatokat s mindig volt a számukra egy-két falat kenyere. Soha anélkül el nem haladt egy parasztház vagy havasi kunyhó előtt, hogy barátságosan szóba

ne elegyedett volna azok lakóival. Isten minden teremtménye iránt jóindulattal és együttérzéssel volt eltelve. Barátai az ő jelenlétében soha sem ejtettek ki olyan szót, ami az ott levők valamelyikét megalázta, vagy a távollevők bármelyikét is megbántotta volna.

Fínom érzületéről tanúskodik az alább. eset. A kiránduló társaság, indulása előtt szemlét tartott a pénzkészlete fölött. Ezzel a kényes munkával két fiatal leányt bíztak meg s mialatt ezek szorgosan számoltak, a többiek meglehetősen hangos beszélgetést folytattak a tűz körül. Az egyik leány élenken tiltakozott a zajos társalgás ellen: „Ugyan maradjatok már csöndben! Mi itt a ti érdeketekben számolunk s ti szakadatlanul háborgattok ebben minket!” „Nem kellett volna elvállalnotok ezt a munkát” — jegyezte meg Pier Giorgio, de nyomban meg is bánta szavait. Elkomorodott és kivonta magát a társalgásból. Csakhamar aludni tért mindenki, egyedül Pier Giorgio járkált a hideg folyosón zsebredugott kézzel. A két leány elmenőben köszönt neki s amikor fölmentek a lépcsőn, ő utánuk futott és bocsánatot kért tőlük. Ha turini leánybarátai fáradhatatlan türelmét és szolgálatra való készségét dícsérték, azonnal fölemlítette ezt az esetet: „Elfelejtették már, milyen udvariatlan voltam azon az estén?”

„Mintha búcsújáróhelyre mennék, úgy za-

rándokoltam el újra meg újra Sauze d'Oulx-ba és a környéki hegyekbe, amik 1925 telén a kedvenc kirándulóhelyeink voltak. — írja egyik leány. — Társaságunk „Frassati-kom-pániának“ nevezte magát. Kevesen voltunk, rendszerint hárman-négyen. Szombaton este indultunk, sokszor az utolsó vonattal, így a fölkapaszkodás mindig éjszakára esett. Jouvenceaux-ből Sauze-ig a temető mellett húzódnó ösvényen a szentolvasót imádkoztuk. Erőtelmes hangján Pier Giorgio imádkozott elő, mi pedig feleltünk. Bevallom: soha buzgóbban nem imádkoztam életemben, mint akkor s ezt Pier Giorgio példájának köszönhettem. A Szent Bernáton menet La Thuileben töltöttük az éjszakát. Véletlenül Pier szobája mellett kaptam helyet. Mikor már mindannyian a szobánkban voltunk, Pier a kályhán keresztül átszólt hozzám: „Lefeküdt már? Igen?“ S azonnal elkezdte: „Deus in adiutorium meum intende“, majd a szentolvasót s ezt szobáról szobára mindnyájan vele imádkoztuk. Korán reggel riadót fújt híres „trombitahangjával“, amellyel talán a többi vendégek álmát is zavarta. Misére mentünk; ott ő ministrált s mindannyian megáldoztunk. Pier valóban a legjobb barátom volt s én úgy fohászkodtam hozzá, mint egy szenthez. Mint ahogy a hegyekben biztonságosan jártunk az ő jelenlétében, úgy a ma-

gam részéről az égből leható hatalmas védelmét is éreztem már s érzem most is.“

Ha valaki arra figyelmeztette, hogy ne tegye ki magát semminemű veszedelemnek, azon csak mosolygott. Valósággal vonzották őt a nehézségek, mert úgy tekintette azokat, mint akaratedző próbákat.

1924 novemberében két diák Pier Giorgióval kirándulást tervezett a Bessanesé-re, de attól féltek, hogy Pier édesanyja ellenzi a dolgot, mert ezt a hegyet még nyáron is nagy feladat megmászni. Frassati azonban éppen ellenkezően helyeselte tervüket, sőt indítványaival és tanácsaival még a segítségükre is volt. Balméba érkezve sok időt vesztettek a sí beszerzésével s így az éjtszaka egy jeges hegyoldalon lepte meg őket. A sötétségben nem is gondolhattak arra, hogy megtalálják a beszállóházhoz visszavezető utat. Arra kényszerültek hát, hogy a tizen-négy óra hosszat tartó éjtszakát a szabad ég alatt töltik. Elővették csákányukat, ásójukat s munkához láttak. Egy függőlegesen meredek szikla hosszában tisztává tették a talajt, hogy legalább a szélről ne szenvedjenek. Aztán a hóba szúrták le sítójukat s ilyenmódon sátorszerű dolgot emeltek. Megittak egy-egy csésze teát, kevés levest, azután letelepedtek. Az ég derült volt s ők elimádkozták a szentolvasót, Dante verseket sza-

váltak s a csillagos mennyboltozatot tanulmányozták. Végre rájuk virradt. Elimádkozták az Úrangyalát, emlékül lefényképezték a helyet s legyalogoltak a beszállóhoz. Barátainak egyike még jól emlékszik rá: milyen derűs nyugalommal határozta el Pier, hogy odakint töltik az éjszakát; aztán elbeszélte, hogy ugyanennek az évnek a nyarán egy társaság hasonló körülmények között kénytelen volt tehetetlenül végignézni egy leány lassú haldoklását. Nyugodtan beszélt a halálról, mert minden pillanatban készen várta azt. Barátai körében a hegyekben gyakorta beszélt a halál szépségéről. A hegyi kirándulások előtt azt szokta mondani: „Az ember lelkiismerete legyen mindig rendben, ha kimegy a hegyek közé, mert mit lehet tudni . . .?”

Anyagi helyzete, testi ereje és függetlensége, valamint a hegyek iránti szeretete révén híres turista lehetett volna, de ő ebben is szerény maradt s mindent a barátai kedvéért tett. Itt is inkább adni szeretett, semmint kapni. Ilyen módon aztán nem hírnevet, de szerető szíveket szerzett, ami nem jelenti azt, hogy a hegymászás könnyű fajtáját gyakorolta csupán. Oldalakat lehetne teleírni az általa megmászott hegycsúcsok főlisorolásával. Ő a saját s a barátai kedvtelésére úzte a hegymászósportot; így szerezte meg magá-

nak, ifjú testi erejének a szükséges mozgást, iskolázta akaratát és bátorságát.

Utolsó kirándulása 1925 június 7-én, vasárnap volt. A Lunelle csúcsára igyekezett följutni, még pedig a legnehezebb oldaláról, a Placca Santi felől, ahol az előző évben egy diák a mélybe zuhant. Az utolsó pillanatban ért ki a vonathoz s barátai élénk szemrehányásaira vidáman így felelt: „Későn ébredtem s éppen csak hogy elértem a szentmisére, megáldoztam s néhány falatot reggeliztem“. A kirándulás mindvégig jó hangulatban folyt le. Keresztülhaladtak az alpesi rózsákkal ékes fennsíkon s a sziklához érve a derekukra erősítették a köteleket. Útközben Pier Giorgio megmutatta a keresztet s a kis műemléket, amivel a halálos zuhanás helyét jelölték meg. „Ha fölérünk, imádkozunk érte“ — indítványozta Pier Giorgio. Fönt a hegycsúcson megcsodálták a kilátást, fényképfölvételt készítettek s már fölkészültek a leszállásra, amikor Pier Giorgiónak eszébe jutott: „És a De profundis?“ Egyik barátja kezdte s ő meg a másik barátja mondták a feleleteket alázatos lélekkel.

Így fejezte be Pier Giorgio a hegymászásokat, a felebaráti szeretet egy nemes tétével.

FELEBARÁTI SZERETETE.

„A napokban belekukkantottam a nap-tárba s borzalmas fölfedezést tettem — írja Pier Giorgio Pollonéból 1925 április 15-én — de aztán így szóltam magamhoz: legfőbb ideje erélyesen nekifeküdnöm a tanulásnak. S nyomban eltökéltem, hogy: ha visszatérek Turinba, mindenki számára halottnak tekintem magam, kivéve a Szent Vince-konferenciákat s reggeltől estig tanulni fogok. Holnap kimegyek Oropába, mint ahogy mindenkor megteszem ezt, valahányszor elhagyom Pollonét s az Istenanya barna kegyképe előtt imádkozva rólad is megemlékezem“.

A hegyek iránti rajongásának, a baráti szeretetnek s a körnek is fölébe helyezte a karitást, a jótékonykodó felebaráti szeretetet. Nem hiába olvasta buzgón Szent Pál leveleit, kiváltkép azt a helyet, ahol a nagy apostol a szeretetet magasztalja. Ezt a részt

le is írta s állandóan az íróasztalán tartotta.

Ifjú életét díszítő számtalan erénye között mint ragyogó gyöngyszem fénylik a felebaráti szeretet. Védencei akkor ismerték meg igazán a szívét, amikor az megszűnt dobogni.

Egyik barátja: „Pier Giorgio maga volt a megtestesült felebaráti szeretet. Az avatatlanok csak azt látták, hogy felruházza a mezíteleneket s kenyeret nyújt az éhezőknek, de az ő szeretetének nem ezek voltak az egyedüli s legnemesebb megnyilvánulásai. Minden könyörületes cselekedete magában hordozta jutalmát, mert boldog volt, ha adhatott s boldog volt, mert mindenki szerette őt. S jócselekedeteit nem kiáltotta világgá“.

Különösen a Szent Vince-konferenciákban nyílt tág tere gyakorolni a felebaráti szeretet erényét. Alig, hogy megismerkedett ezzel a szép intézménnyel, azonnal belépett tagjai sorába s tevékeny részt vett a munkájában.

Az egyesület elnöke így nyilatkozik róla: „Pier Giorgio kiváló tagtársunk volt: pénzbeli adományaiiban nagylelkű s idejét sem sajnálta tőlünk. Ha kevés volt a látogatósokat végző tagunk, ő azonnal kész volt helyettesíteni a hiányzókat. Ilyenképpen nem egy, de öt-hat családot is meglátogatott he-

tenként. Noha utolsó vizsgálja erősen lefoglalta, mégis derekasan kivette részét az egyleti munkából. Karácsony szentestéjén még külön látogatásokat is végzett a szegény családoknál. Autóját az illető háztól távolabb állíttatta meg s ő maga vitte be hozzájuk a rizsszel, egyéb élelmiszerekkel teli csomagokat. Az 1924. év karácsonyán négy családot ajándékozott meg bőkezűen. A szegények érdekében az ismerőseit is megmozgatta.

Összejövételeinknek is ő volt egyik legszorgalmasabb látogatója, sőt inkább lemondott a vacsoráról, semhogy elkéssen azokról. Szent Pál leveleit állandóan magánál hordta, hogy minden szabad pillanatában olvashassa. Egy este a gyülekezetünkben is elővette s azt kívánta, hogy lelkiolvasmányként olvassák fel a korintusiakhoz írt első levelet.

Az egyesület ülésein, a szegényekkel való érintkezésében s a róluk szóló tudósításában a legnagyobb okosságot tanúsította. Tapintatossága példás volt.

Sokoldalú elfoglaltsága miatt az alelnök nem vehetett részt rendszeresen az üléseken. A tagok egyhangúlag Pier Giorgiót választották meg a helyére s helyesen cselekedtek. Több ízben nagyszerűen képviselte az elnököt. Utolsó sorait, melyeket halá-

los ágyán egy lapocskára írt, lefénnyképeztek s annak egyik másolata most olvasójelül szolgál a jegyzőkönyvben“.

Egyik tagtársa írja: „Mindenkor megtalálta a szívekhez vezető utat s meghódította a szenvedéseklátogatta, bajoksujtotta lelkeket. S a szegényei mind ott voltak — temetésén: megérintették koporsóját és sírtak. Nem is annyira a jótevőt, mint a valódi jóbarátot siratták benne, a szerető testvérüket. Mint tökéletes tagtárs, mindig az egyesület nevében adott és beszélt s pártfogoltjai még ma is háládatos szeretettel emlegetik“.

Felebaráti szeretetének sok cselekedete örökre rejtve marad, mert gondosan ügyelt arra, hogy azokat az egyesület érdemeiként tüntesse föl. Azt a keveset, amit tudunk róla, a szegényei s az őt kísérők mondták el.

Egy római barátja írja: „A szegények érdekében kifejtett jótéteményeiről bizonytalan tudomásom van, mert ő sosem beszélt ezekről. Jótékonykodása kizárólag felebaráti szeretetéből fakadt s mitsem törődött a külső világgal.

Egyik tagtársa beszéli: „Egy péntek délután elkísértem őt a szokásos szegénylátogató útján a Madonna della Pace-plébánia területén. Eső szemergett s mi egy zsúfolt

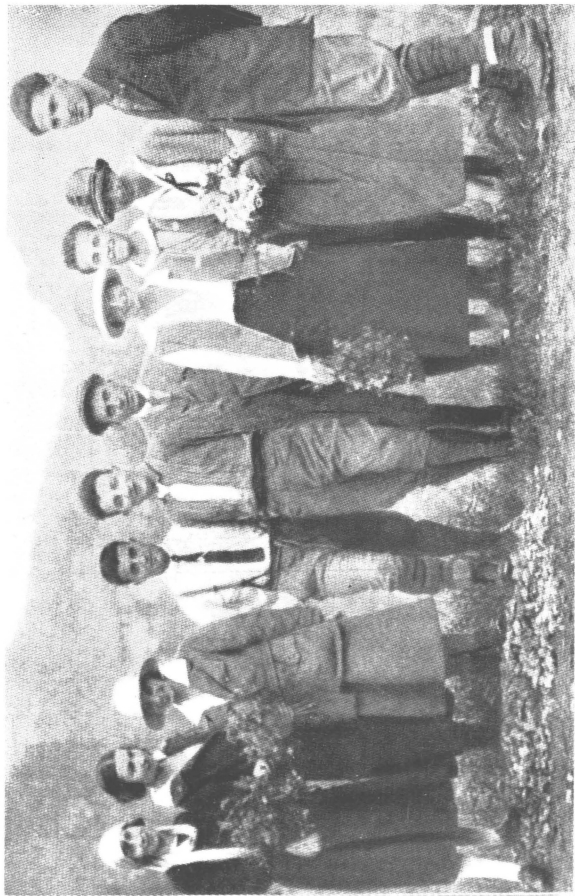
villamoskocsiban szorongtunk. „Mi van a zsebedben Pier Giorgio?” — kérdeztem tőle s a jobboldali kabátzsebére mutattam, ami csúnyán kipúposodott s éppenséggel nem illett a jól öltözött fiatalemberhez. Mosolygott, majd óvatosan, hogy csak én láthatam meg, egy kis fapapucs orrahegyét húzta ki a zsebéből. „Nem emlékszel, hogy T.-nek a fia a szaléziak oratóriumába szeretne menni, de nincs lábravalója?” Meghatottságomban szólni sem tudtam. Amikor le szálltunk s beléptünk az illető család lakásába, az anya éppen nem volt otthon. A kis fiú lelkes buzgalommal ringatta öcsikéjét s örömeiben tágra nyitotta ragyogó szemeit, amikor meglátta a csodaszép cipőt, szólni azonban nem tudott határtalan boldogságában. Pier Giorgio a néma köszönetet is jól megértette s mint valami jó és gondos apa így szólt: „Most hát minden vasárnap el kell menned az oratóriumba, reggel is meg este is. Cipőd már van. Nevedet már fölirattam, tehát ismernek odabent.” Letettük az asztalra a nekik szánt tejet és kenyeret, üdvözöltettük az édesanyát s távoztunk“.

Egyszer az egyik barátja megkérte: menjen vele egy úgynevezett „próbálátogatás“-ra (az első látogatás egy szegény családnál). Pier Giorgiónak tanulnia kellett volna ott-

hon, de elment. „Isten áldása kárpótolni fog a jótett által elveszített időmért“ — mondotta. Útközben az egyesületről beszélgettek, majd betért egy dohánytőzsdébe szivar-kákat vásárolni. Egyet mindjárt a szájába is dugott. Tovább beszélgettek, de Pier Giorgio cigarettája nem égett. Később pedig kivette szájából s a zsebébe tette.

„Nem tudom, miért nem gyújtott rá — beszél a barátja. — Talán annyira meghattotta a szegények sorsa, amiről éppen beszélgettünk, hogy röstelte a dohányt élvezni akkor, amikor mások az ételt is nélkülözik. Beszélgetésünk folyamán elmondtam, hogy egy szegény asszony visszahozta elhunyt férjének az egyesülettől kapott nadrágját, amire Pier Giorgio megjegyezte: „Mily nagy lesz érte a jutalma odafönt!“ S eszmecserénket e szavakkal fejezte be: „Az egyesület több jót cselekszik a tagjaival, mint a szegényekkel“.

Pajtásai körében is egyre toborozta a tagokat az egyesület részére. Egyikük a következőket beszéli: „Sosem felejttem el azt a délutánt, amikor meglátogatott engem és utána én hazakísértem őt. Igyekezett meggyőzni engem s rábírt, hogy lépjek az egyesületbe. Ellenvetéseimre, hogy t. i. énben nem nincs meg a kellő bátorság meglátogatni a piszkos és rosszszagú szegényeket,

A „Tipi loschi“ társasága.

akiktől betegség is ragadhat az emberre, a legtermészetesebb hangon azt felelte: „A szégyeneket látogatni annyi, mint az Úr Jézust látogatni“. S hogy teljesen megnyugtasson, kijelentette: ne gondoljam, hogy a tagok nagy áldozatokat vállalnak. S amikor én még mindig vonakodtam, a legnagyobb szeretetreméltósággal másra terelte a szót és a szokásos szívélyességgel köszönt el tőlem“.

Az általa szerkesztett jegyzőkönyvek bizonyossága szerint egy családot kiváltképpen pártfogolt. Egyik tagtársa erről írja: „Egyszer meglátogattuk ezt a családot. Az anya betegen feküdt, az apa dologban volt, a gyermekek pedig a szomszédos szobában jászottak hangos zajjal. Ő bement a kicsinyekhez, kedveskedő szavakkal lecsöndesítette őket s piemonti tájszólással intette a gyermekeket: „Édesanyátok beteg, legyetek jók, ne csapjatok akkora lármát!“

Ugyanez a tagtársa írja, hogy Pier Giorgio volt az egyetlen, aki nem törődött a pénztári ügyekkel. Gyakorta szó volt arról, hogy az adakozást korlátozni kell. Ő ezt mindig ellenezte s ha hiány volt valamiben, azonnal pótolta. Élete utolsó hónapjaiban például gyors egymásutánban 100, majd 40 lírát adott, hogy az egyesület kifizethesse a szállítóit. A pénztáros azonban nem tudta hamarosan visszafizetni neki az összeget s

azt ígérte, hogy egy közeljövőben tartandó jótékonycélú hangverseny bevételéből, aminek az érdekében éppen Pier Giorgio dolgozott a legtöbbet, fogja rendezni az ügyet. „Ugyan! Szóra sem érdemes! — legyintett Pier Giorgio. — A 40 lírát írd be ismeretlen adakozótól származónak s kész!” Néhány hét múlva pedig, az egyik gyűlés végén egészen halkan odasúgta a pénztárosnak: „Csempészd be a 100 lírát is az ismeretlen adakozó számlájára!”

A látogatásoknál csodálatraméltóan viselkedett. Az inkább oduknak mondható szobák küszübén levette kalapját — már amikor kalapot hordott, mert többnyire hajadonfővel ment — kitárt karokkal sietett szegényei felé. Aztán figyelmesen végighallgatta a szegények panaszát, gyöngéden megvigasztalta őket és rögtön segítséget is nyújtott. Ezekről azonban az egyesület mitsem tudott.

Egy ötgyermekes hadirokkant vakot is támogatott az egyesület. Ennek más lakásba kellett költöznie, de nem volt pénze hozzá. Pier Giorgio targoncát kerített s egy pajtásával végrehajtották a hurcolkodást. A városon keresztültolták a targoncát, a Via Pótól a S. Paolo külvárosig.

Egy szívhajos apa a betegsége miatt munkaképtelenné lett. A sorsa felett való

tanácskozás során Pier Giorgio azt indítványozta, hogy szerezzenek neki valami könnyű munkát, amivel megkeresheti kenyerét s mindjárt egy fagylaltoskocsi megvételét ajánlotta a számára. A gyűlés ellenezte a dolgot, mert a kocsi 500 lírába került volna s a pénztárban egyetlen fillér készpénz sem volt. Pier Giorgio azt súgta a pénztárosnak: „Jelentsd, hogy 500 líra adomány érkezett névtelenül.“ Így hát az ügyet el lehetett intézni. A kocsit átadták az illetőnek azzal a kikötéssel, hogy annak vételárát tehetsége szerint tartozik apróbb részletekben visszátörleszteni. Ezt tulajdonképpen Pier Giorgio kívánta. Később a pénztáros megkérdezte Pier Giorgiótól: „Reméled, hogy csakugyan visszakapod a pénzedet?“ „Nem, de legalább takarékoszágra szoktatom az emberünket.“ Egyébként az volt a nézete, hogy szép dolog az adakozás, de többet ér, ha kenyérkereső foglalkozáshoz juttatják a szegényeket.

A felsorolt esetekből nem szabad azt következtetnünk, hogy Pier Giorgiónak állandóan tömve volt a pénztárcája. Sokszor még annyija sem volt, hogy a villamosra ülhetett volna. Esetenként az édesanyjától kért kisebb összegeket, pl. 100 lírát. Édesanyja keveselte ezt s kétszázat kínált neki, de ő nem fogadta el. Csak rendkívüli esetekben kért nagyobb

összeget. Egyszer az egyesület élelmiszer-számláját kellett kifizetni, máskor szegény diákokon segíteni s ezekre édesanyjától kérte a szükséges pénzt.

Az egyik műegyetemi diákpajtása 1000 lírát kért tőle, mert amint mondotta, csakis ezzel az összeggel jut olyan helyzetbe, hogy folytathassa tanulmányait. Talán fölösleges említeni, hogy Pier Giorgio sosem látta viszont a pénzét, annál inkább látta pajtását finom ruhában a vidám cimborái körében mulatni. „Lásd, — fordult egyik barátjához — most megy sétálni az 1000 lírámm!”

A saját személyére alig költött valamit. Csakis akkor ült villamosra, ha okvetlenül kellett. Kávéházba csak hosszas rábeszélés után ment s akkor is így zsörtölődött: „Haszontalan pénzpocsékolás! Kidobott pénz!”

Diáktársainak is föltűnt, hogy mennyi időt veszteget el, amit tanulással kellene töltenie. Csak a halála után tudták meg, hogy az „elvesztegetett” időt játékoskodással töltötte.

Kirándulásaira jelentős összegeket kapott az édesanyjától. De bár a menedékházakban szalmán aludt s a hátitarisznyájából étkezett, a napi elszámolás mégis olyan volt — édesanyja szerint — mintha a St. Moritz-nagyszállóban töltötte volna idejét. A kirándulásokon megtakarított összegekkel az adakozó szeretet erényét gyakorolta.

Édesanyja élénken emlékszik rá, hogy Prágából és Bécsből zsebében egy lírával érkezett haza. Egy későbbi beszélgetés során azzal a „találmányával“ dicsekedett, hogy napjában egyszer étkezni nagyon egészséges dolog. Más alkalommal könnyes szemmel beszélt a bécsi diákok nyomoráról. Édesanyja szavaiból mindent megértett. Azt, hogy miért egészséges a naponta egyszeri étkezés, meg azt is, hogy miért volt csupán egy líra a zsebében, amikor hazaért.

A nyári hónapokban bejáró takarítót tartottak Frassatiék. Ez az asszony is bizonyítja, hogy Pier Giorgio mennyi jót cselekedett a szegényekkel. A hétnek két bizonyos napján valóságos búcsújárást tartottak a pártfogoltjai a házban s ő egyiküket sem bocsátotta el üres kézzel. Ha kifogyott a pénze, kölcsönkért valakitől. Ha nyomorgó emberről volt szó, addig nem nyugodott, míg föl nem kereste s nem segített rajta.

„1924 decemberének egyik napján — beszéli a takarítóasszony — egy nagy nyomorban sínylődő sorvadásos beteget ajánlottam a könyörületességébe. Az illetőt már nem is akarták megtérni otthon a hozzátartozói, mert félték a fertőzéstől. Azonnal elment a S. Luigi-kórházba s mert ott nem volt üres hely, a városházára sietett, onnan az ismerőseihez s végül két napi futkosás

után sikerült elhelyeznie a szerencsétlen beteget. Még a zálogházba sem röstelt bemenni a szegények érdekében. Elvitte a szegény betegeknek az orvosságot, a pártfogoltjainak az élelmiszereket, még pedig délidőben, mert így kevesebbet mulasztott a saját munkájából. S ha szemrehányásokkal illették, mert későn érkezett az ebédhez, vagy mert a nyári hőségben túlságosan kifáradt a sok szaladgálástól, mitsem válaszolt. Lelkében azonban elégedett és boldog volt.“

Az élelmiszereket a szolgálóval csomagoltatta be, mert „az tudja a legjobban: mennyi rizs, liszt, olaj kell egy öt-, hét-, vagy kilenctagú családnak.“ A gépkocsisa segített neki a házikönyvtárukból kiválogatni a fölösleges könyveket. Ezeket pénzzé tette s a kapott összeget vitte a szegényeinek. Háziroháza járt, hogy kelengyét kérjen az ismerős úrihölgyektől egy-egy újszülött számára. Élete utolsó napjaiban látta, hogy a nővére meg a szobaleány egy régi gyapjútakarót szabadnak szét a vasalódeszkára. „Miért pusztítjátok el ezt a finom holmit? — mondta elszomorodottan. — Milyen jó lett volna valamelyik fázó kis gyermeknek!“

Az előkelő társaság nem ismerte őt, holott külső megjelenése, neve és vagyona szerint odatartozott volna. Annál jobban ismerték a Monterosa külvárosban. Amikor ott járt, az

emberek egymásnak magyarázták: „Ez az ifjabb Frassati! A szegényeit megy látogatni.”

Berlini tartózkodása idején sem feledkezett meg a jótékonyság cselekedeteiről. S ott is egyszerű volt. A követség kapusa mondja, hogy mindenki iránt szeretetreméltó magatartást tanúsított. Gyakran megkérte a kapus feleségét, hogy csomagolja be a szükséges holmikat, amiket egy szegény beteg számára szerzett be. Ilyenkor a kapus tréfálkozva közbeszólt: „És három-négy cipócskát is a fiatal úr számára!” „Nem cipócskákat, de kenyereket, jó sokat az éhező szegényeim számára! Sőt két üveg erős bort is!”

Egy berlini ismerőse írja: „Buzgó katolikusnak és tiszta erkölcsű ifjúnak ismertük őt. Sokszor elkísért bennünket a kórházba s a szegények hajlékába.”

De nemcsak a testi könnyörületesség érényét gyakorolta; hanem kész volt bármely áldozatra embertársai lelki fölsegítése érdekében is.

Egy szegény idegbeteg ember öngyilkosságot akart elkövetni. Pier Giorgio tudomást szerzett erről, hozzásietett, pénzt adott neki s olyan szeretettel beszélt a lelkére, hogy elállt a szándékától.

Pollonei kertészük fiának s a testvéreinek is kézzelfoghatóan be akarta bizonyítani, hogy az előírt napokon kötelességük misére

járni. Ezt azonban nem úgy mondta meg nekik, mintha parancsolná, hanem megvárta az alkalmat, amikor szolgálatot tehetett nekik. A fiúnak egy gépjárműtankönyvre volt szüksége. Ezt Pier Giorgio elküldte neki s a kísérőlevélbe mintegy mellesleg még ezt írta: „Melegen ajánlom, hogy vasárnaponként hallgasson szentmisét.“ A fiatalembert annyira megihatotta ez a gyöngédség, hogy könnyekre fakadt s követte az intelmet.

Ahogy ő mindenkinek odaajándékozta lelkének szeretetét, úgy a maga részére is szeretetet kért mindenkitől. Védencei megköszönték a jóságát s azt kérdezték tőle: „Mit tehetnénk mi Önért?“ „Imádkozzanak értem“ — volt a felelete.

Ha akár a diákkör, akár a Szent Vince-egylet valamilyen előadást rendezett, pillanatnyi habozás nélkül készen állt: jegyeket eladni s házról-házra járni a meghívókkal. Egyszer egy ilyen házalása alkalmával több helyütt nem fogadták őt, néhány házban a cselédlépcsőn kellett járnia, sok ajtó előtt jól megvárakoztatták s végül is üres kézzel kellett távoznia, de őt ezek az apró kellemetlenségek nem csüggesztették el. Jókedvűen végezte a vállalt munkát.

Egy alkalommal Stradelli pátert kereste föl s megkérte: engedje meg, hogy az Istituto Sociale ünnepi termében tarthassák meg a

szegények javára rendezendő hangversenyüket. A páter szívesen teljesítette kérését. Pár nap múlva ismét meglátogatta s arra kérte: vegyen át tőle eladásra néhány belépőjegyet s amikor a páter ki akarta fizetni a jegyek árát, gyöngéden megértette vele, hogy a hangsúly nem a pénzen van, de azon, hogy minél több ember vegyen részt a dologban. Számára fontosabb volt száz olyan ember, aki egy-egy lírát ad s megismerkedik a szeretetművel, mint egyetlen ember, aki egymaga kifizeti a száz lírát.

Don Rinaldi, a szaléziak egyetemes főnöke írja: „Pier Giorgiót legfőljebb ötszörhatszor láttam egyedül a hivatali szobámban. Nem azért jött, hogy a saját személyéről vagy a hozzátartozóiról beszéljen, hanem, miután nyugodtan megvárta, míg reákerül a sor, tanácsot vagy támogatást kért tőlem a szegényei számára. Az ő alakja mindig úgy áll előttem, mint a megtestesült felebaráti szeretet.“

Egy napon bizonyos települési kérdésről volt szó. Az ő véleménye az volt, hogy a parasztságot földöz kell juttatni, mert a föld azokat illeti meg, akik megmunkálják. „Akaratlanul is felkiáltottam — írja egy jelen volt barátja. — Hogyan? Képes volnál erre? Hiszen magad is földbirtokos vagy! Ő rám nézett s röviden így válaszolt: „Az a föld

nem az enyém s én azonnal megtenném!”

Egy másik barátja beszéli: „Egy napon tanácsot kért tőlem. Ugyanis édesapja megígérte neki, hogy még a záróvizsgája előtt vagy egy autót kap vagy annak pénzbeli összegét adja oda. Sokáig vitatkoztunk a dolgról, ő végül is úgy határozott, hogy a pénzt választja, mert azzal sok jót tehet a szegények érdekében.”

Egy kiránduló leánytársa a következőre emlékszik: „1924 szeptemberében kirándulással kezdtük meg az iskolaévet. Hátitársainyainkból ebédeltünk s annak végén egy jókora darab fehérkenyér maradt a gyöpön fekvve. Sokan látták, de senki sem törődött vele. Pier Giorgio lehajolt, fölemelte s azt mondta: „A kenyeret nem szabad eldobni!” Ugyanis az volt a véleménye, hogy a kenyeret a Miatyánk szavai, az emberi munka s a nélkülözők, szűkölködők szenvedése megszentelte.”

Egyik körtársa mondja: „1922-ben Pier Giorgióval együtt résztvettem a piemonti katolikus ifjúság novarai gyűlésén. Este utaztunk haza különvonattal. S mert tudtuk, hogy ugyanakkor a katolikus vasutasok is összejövetelt tartottak, tehát a mi vonatunk személyzete is odatartozik: Santiában leszállt, a mozdonyhoz sietett, ajándékot adott a gépésznek s kezet szorított a mozdony is-

meretlen munkásaival. Így oldotta ő meg a társadalmi kérdéseket az evangéliumi szeretet szellemében“.

Irigyelte a Szent Vince-konferenciák nőtagjait, mert azok eljárhattak a szegények hajlékait kisöpörni, ott ágyazni, a gyermekeiket ruházni, a betegeknek ételt nyújtani. Elfelejtette, hogy amit ő cselekszik velük, az több, értékesebb ezeknél a szolgálatoknál.

Az egyesület a jegyzőkönyveiben öröktette meg Pier Giorgio emlékét, még pedig a legmélyebb hála és elismerés hangján. Mert ő nem csupán a pénzét, de az idejét és a szeretetét is kiosztotta a szegények között, a gyöngéket pedig ragyogó példaadása által megerősítette hitükben.

A nyomorultak iránt érzett szeretete gyermekkorától eltöltötte szívét s élete utolsó pillanatában is lobogó lánggal égett benne. Még a halálos ágyán is a szegényeire gondolt azzal a szeretettel, amit magával vitt az égbe, hogy ott még tökéletesebbé téve gyakorolja.

A PÉLDAADÁS FÉNYE.

Egy barátja beszéli : „Pier Giorgio hatalmas segítség volt számomra : kimenekülni az erkölcsi zavarodottságomból. A példaadásából fakadó áldásokat alig lehet fölértékelni. Kerestem az élet értelmét s az volt a sorsom, hogy egy sereg cél nélkül lézengő, tudatlan ember között éljek. Tetteim belső tartalma és utam iránya gyötörték a lelkeimet, de a környezetem közömbösen nézte kínlódásomat. Pier Giorgio szilárdan állt a valóság közepette, nem vitatkozott, nem voltak válságai, nehézségei, az ő útja céltudatos és nyílegyenes volt, egyszóval : ő biztosan tudta, honnan jött s hová megy. S ez nem volt kicsiség : látni egy határozott embert a habozók seregében, egy elégedett lelket a csalódottak között, egy nagyszívű férfit az önzők világában. Pier Giorgio tele volt egészséggel, életörömmel, elbájoló kedvességgel. Fia volt egy államférfiúnak, egy

szabadelvű újság tulajdonos-szerkesztőjének, de ő megvalósította a maga elé kitűzött keresztényi élet tervét, szorongatva Krisztus szeretete által. Társadalmi helyzetének sajátossága nagyon érdekelt akkor. Naponta nyolc-tíz újságot is végigolvastam s rajongtam a politikáért. Röviden szólva: D'Annunzio szónoki művészete egészen a hatalmába kerített, eltöltöttek a futurizmus eszméi s a legbiztosabb úton haladtam, hogy beleessek a dekadencia posványába. Ekkor ismerkedtem meg azzal a fiatalemberrel, aki mindezekkel szembehelyezkedett s az ő példaadása által megtaláltam a kivezető utat. Követtem őt, egyelőre még messziről, mert nem tartoztam a szűkebb köréhez“.

Mikor Rómában megtámadták a Cesare Balbo-kör zászlaját s ő védelmezte azt, egy néző odalépett hozzá s azt mondta neki: „Ha akarja, én kivezetem és megvédem önt, mert tisztellem, becsülöm a buzgóságát. Valaha én is ennek az eszmének a szolgálatában álltam“. A többiek nem is törődtek ezzel a beszéddel, de Pier Giorgiót megragadta az idegen utolsó mondata s halankán így felelt neki: Isten megvéd bennünket s megadja nekünk a szükséges erőt, önnek pedig a kegyelmet a hithez való visszatéréshez“. Az idegent szemmel láthatóan mélyen mehatották ezek a szavak.

Egy másik barátja így jellemzi őt: „Alázatosság, a lélek egyszerűsége, az ártatlanság nyugodt derűje voltak a főtulajdonságai s ezek a keresztényi felebaráti szeretetének élő forrásából fakadtak. Máig sem tudom: ki mondta meg nekem, hogy ő Frassati szenátornak a fia. Ő nem, az bizonyos. Mindig vidám, kedélyes fiatalember volt; mindenütt ott volt, lelkesedése sosem lohadt le; ő volt a legbuzgóbb tag a diákkörben épúgy, mint a Szent Vince-konferenciákban, az éjtszakai szentségimádásoknál csakúgy, mint az ifjúsági szervezkedéseknél, általában az ifjúság mindennemű összejövetelénél s az egyházi intézményeknél. Ha lelkiéletének megnyilvánulásakor meglepte őt valaki, akkor kissé megzavarodott, elpirult s ha felvilágosítást kértek tőle, tréfával igyekezett elütni a dolgot. Sok időbe telt, amíg ezer apró jeltől fölismertem belső életének lángoló voltát, lelkének rejtett szépségeit. Egyszer Milánóba utaztunk együtt egy közös barátunkat meglátogatni. Az éjtszakát szállóban töltöttük két egymásmelletti szobában. Pier Giorgio ablaka a lépcsőre nyílt s ő átkiáltott hozzám: „Imádkozzuk el a szentolvasót!“ S azonnal el is kezdte hangos szóval, mintha csak otthon volna. Én pedig arra gondoltam: vajjon mint vélekednek a lépcsőházban megfordulók?”

A Frassati-család gépkocsisa beszéli, hogy amit másoknak ajánlott, azt ő csinálta meg legelőször. Sohasem mondta a személyzetnek: „Ezt vagy azt tegyétek meg!” Hanem: „Ezt így kell csinálnunk!”

1920 telén a diákkör tagjai az érsek felhívására buzgón gyűjtötték az előfizetőket a „Momento” katolikus lapra. Pier Giorgio egy rendelőlappal felszerelve bement a kisebb színházakba s kedves, vonzó modorával, no meg a neve varázsával is jelentős számú előfizetőt toborozott, sokkal többet, mint társai közül akármelyik. Szívügye volt a jó sajtó s eszébe sem jutott, hogy legalább is furcsa, amikor az egyik legnagyobb olasz napilap tulajdonos-igazgatójának a fia egy másik lap számára gyűjti az előfizetőket. Otthon sokat mulattak ezen s az édesapja egyszer az ebéd alatt így szólt hozzá: „Giorgetto, csak folytasd nyugodtan a gyűjtést, de ha megéhezel, eredj a „Momento”-hoz.” Pier Giorgio is nevetett, de azért folytatta a gyűjtést.

Jó példaadásának a hatásáról sokszor ő maga mitsem sejtett. A főntemlített cselekedetéhez hasonlóknak nyoma sem volt a színészkedésnek vagy pöffeszkedésnek. Úgy a személyének, mint minden tetteinek megvolt a sajátos varázsa. Igazán ráillettek az evangélium eme szavai: „Lássák az em-

Gamba, turini érsek bevonulásakor.

berek a ti jótetteiteket és dicsőítsék a meny-
nyei Atyát“.

Amily buzgón fáradozott a jó terjesztésén,
olyan nagy fájdalmat okozott neki a rossz
megnyilvánulása. Egyszer valamelyik könyv-
kereskedés kirakatában erkölcstelen köny-
veket látott. Azonnal bement a boltba s azt
követelte a kereskedőtől, hogy távolítsa el
onnan azokat a rossz könyveket, mert kü-
lönben följelenti őt.

Egy nyugtalan vérű, tervezgető szellemű
iskolatórsa homlokegyenest ellentéte volt Pier
Giorgiónak s mégis így beszél róla: „Ami
bennem a legjobb, azt neki köszönhetem.
Ez talán különösen hangzik, mert barátsá-
gunknak nem voltak meg a szokásos ismer-
tetőjelei; nem voltunk gyakran együtt, nem
voltak közös problémáink, nem vitatkoztunk
szenvédélyesen, de nagy hatással volt
reám világossága és derűje által. A leg-
szeretetteljesebb módon irigyeltem őt. Ritkán
hatott rám közvetlenül; néha egy-egy mon-
data, mozdulata vagy a reá való emlékezés
árasztott belőle fénysugarat reám!“

Egy bizalmas barátja mondja: „Két éven
keresztül folytattam heves vitatkozást az
egyik pajtásommal, de nem sikerült elosz-
latnom dühöngő gyűlöletét az Egyház ellen.
Ha Pier Giorgio is jelen volt néha a vitáin-
kon, nem szólt bele; hallgatott. Egy este

találkoztam a pajtásommal s ő így szólt hozzám: „Villamoson utaztam a San Filippo előtt s láttam Frassatit, amint a templom előtt a népes utcán keresztet vetett magára, még pedig olyanmódon, hogy gondolkoznom kellett rajta“. Ezen az estén nem vitatkoztunk, mert ezzel csak lerontottam volna Pier Giorgio jópéldájának a hatását. Csak ma értem meg igazán: mennyi jót cselekedett velem; sok rosszat pedig azért nem tettem, mert az ő társaságában szó sem lehetett a rossz cselekedetről. Például ha így szólt hozzám: „Ma este ebbe vagy abba az egyesületbe megyek gyűlésre“, én így feleltem szárazon: „Én nem megyek, nem akarom az időmet ilyesmikre pazarolni“. Néha még nyersebb választ is böktem oda neki. Ő nem szólt semmit, csak rám nézett jószágos szemeivel s e tekintetben szemrehányás volt. Másról kezdtünk beszélgetni, de amikor elköszöntünk egymástól, valami ellenállhatatlan erő azt mondatta velem: „Ma este veled megyek a gyűlésre“. Hatását még ma is érzem. Ha valami dolgom, tettem jól sikerült, így szoktam megdicsérni magamat: „Ezt Pier Giorgio is így csinálta volna“.

Politikai meggyőződéseai a katolikus eszméken alapultak s ebben a tekintetben nem ismert félelmet, aggodást. Bátran küzdött az

igazságért s az ilyen küzdelmekben másokat is szívesen támogatott.

Szóbeli szemrehányást sosem tett azoknak a pajtásainak, akik nem éltek egészen keresztényi életet. Minden szónál kifejezőbb szemrehányás volt a példája.

Egyik barátja lagymatag katolikus volt, de amikor látta Pier Giorgiót a műegyetem aulájában, amint egy csoport fiatalembernek a katolikus megmozdulásról és tevékenységről beszélt, annyira elgondolkozott a dolgon, hogy lelkében mélyreható változás támadt. Belépett a Balbo-körbe s barátja lett Pier Giorgiónak. Azelőtt mindig a búskomorságra hajlott, de Pier Giorgio szoktatta őt hozzá a korai fölkelésekhez s a mindennapi szentmisehallgatáshoz. Sok könyvnyelmű cselekedettől ez visszatartotta és jótekonyan ösztönözte a kötelességei teljesítésére, főleg a tanulásra.

Egyik diákpajtása és tagtársa a Szent Vince-egyletben, korrektori munkát végzett egy nyomdában. Ezt apróra kikérdezte a munkások lelki állapota felől és szomorúan hallotta, hogy azok nagy erkölcsi nyomorban sínylődnek. Azt mondotta: el kell vinnünk őket magunkkal a látogatásainkra, mert ha meglátják a szegények testi nyomorúságát, akkor elszégyenlik magukat a saját lelki züllöttségük miatt. „Egyik napon

félhárom órakor — beszéli ez a barátja — elkísért engem a nyomdába, ahol dolgoztam. Képtelen voltam magamba fojtani szeretetteljes és hálás csodálatomat s megköszöntem neki a sok jót, amit tőle hallottam. S ő rám emelte ragyogó szemeit, hangosan felkacagott s mert éppen beértünk a nyomdába, az asztalomról fölvelt néhány kefelevonatot egy gyermeklapból s ügyesen arra terelte a szót“.

Példája azért volt olyan nagyhatású, mert — mint egy barátja mondja — a hite, amivel pedig sosem kérkedett, minden tettéből kiviláglott s az emberektől való félelem miatt sosem iparkodott azt eltitkolni.

Ha mások hibái vagy gyöngédségei fölött nevetett, ezt olyan kedvesen tette, mintha csak önmagán kacagna. Nyoma sem volt nevetésében a gúnynak.

Ha társaságban megszóltak valakit, akkor vagy védelmébe vette az így megtámadottat vagy elhallgatott, de olyan feltűnően, hogy mindenki megértette.

Tisztelte a mások véleményét, s a magáét sosem erőszakolta másokra. Igazságos volt, tartózkodó, titoktartó s főleg gyöngédérzelmű. Ítéleteiben tárgyilagos, elnéző a mások tévelygéseire, akiket sajnált, de ezt sosem nyilvánította előttük. Illetlen társalgásban, szórakozásban nem vett részt, de nem lec-

kéztette meg az illetőket. Egyébként a pusztá jelenléte megfélemezte a pajtásait. A könnyelmű beszédet, ha még oly ártalmatlan csevegés volt is az, méltatlannak tartotta magához; annál inkább kedvelte a vidám kedélyességet, a jóízű tréfát, ami sosem hiányzott belőle.

Ha azonban pajtásai körében eszmecsere indult meg, ő leplezetlenül kimondta véleményét s érvényre juttatta az igazságot. Nem ismerte az ingadozást és tétovázást. Minden tettében nyugodt, vidám és természetes volt anélkül, hogy bármikor is tolazkodó lett volna. Minden alkalommal olyan volt a magatartása, hogy a feltűnés nélkül, nyugodtan kijelentett meggyőződése tiszteletet és csodálatot keltett.

1926 áprilisában hazafelé utaztam Sauze d'Oulx-ból. Néhány diák is ült a vonaton s Pier Giorgióról beszélgettek. Egyikük fölémlyítette, hogy ha kiránduláson voltak, ő az esti lefekvéskor ágya elé térdelt, mintha csak otthon volna s nyugodtan imádkozott. Ez a cselekedete mindenkiben csodálatot keltett.

Ugyanilyen példásan viselkedett Rómában, mint az iskolatestvérek vendége. Mivel az ágyak nagyon közel voltak egymáshoz s közéjük nem térdelhetett le, egyszerűen föl-térdelt az ágyára s ott imádkozott. Még a

legfáradtságosabb napokon sem mulasztotta el ezt. Egyik társára olyan mély hatással volt ez a példa, hogy azontúl ő is az ágya lábánál térdelve mondta el esti imáját.

Az alábbi visszaemlékezések ismerőseitől származnak:

„Egy téli kirándulásunkkor a hófúvás miatt egy éjszakát a vonaton kellett töltenünk. Reggel végre megérkeztünk a kitűzött sielőhelyre. A leányok fáradtak voltak s talán szerettek volna lefeküdni, de Pier Giorgio s egyik barátja szívélyes unszolására előbb szentmisét hallgattak. S amikor a leányok erről maguk között beszélgettek, egyikük így szólt: „Dehát ti nem tudjátok, hogy Frassati szent?”

Bátran állíthatjuk, hogy a templomban tanúsított magatartásán mindenki épült. Polonéban minden istentiszteleti ténykedésen résztvett s bármely pillanatban készen állt az oltár körül végzendő szolgálatra. Elsősorban a napi szentáldozásával mutatott jó példát meg azután következő hálaadó imádságával, ami legalább is negyedóráig tartott.

„A bányamérnöki osztály körúton volt — beszéli egy műegyetemi pajtása. — Az éjszakát Bergamóban töltöttük. Este Frassati meg én elhatároztuk, hogy reggel jókor fölkelünk s megtekintjük a várost, kíváltképpen

a székesegyházat szerettük volna látni. Mikor kinyitották a templomot, mi már ott voltunk. Frassati a képzőművészeti remekekben gyönyörködött. Én hirtelen megnéztem az órámat s láttam, hogy itt az ideje az indulásnak. „Csak egy pillanatig! Azonnal megyek“ — mondta ő. Szomorúan indultam lassan a kijárat felé, hogy nem tölthetek több időt a szép templomban. A kapuban vártam néhány percig s mert a barátom nem jött, visszafordultam. Frassati az oltár lépcsőjén térdelt; összetett kézzel, átszellemült arccal, áhítatosan imádkozott. Egy pillanatig csodálattal néztem őt, azután elhúzódtam s vártam. S amint így álltam, már mitsem láttam a remek épület szépségeiből, annyira megragadta lelkemet Frassati magatartása. S akkor, ott a templomban egyszerre sok mindent megértettem ebben a kiválasztott lélekben, amit ennek az iskolaévnak a folyamán akaratlanul megfigyeltem nála. Tudtam, hogy a pajtásai mély, őszinte és tiszteletteljes figyelmességet tanúsítanak iránta, de azt is éreztem, hogy nagyon messze állnak még attól, hogy az őt megillető megbecsülésben részesítsék. S nagyon sajnáltam, hogy már előbb nem nyílt alkalmam bepillantani e ritka lélekbe. S a körutazás további ideje alatt egészen más-ként viselkedtem iránta. Pár nap múlva elváltunk, utaink másfelé vezettek s nagyon

ritkán találkoztunk s tulajdonképpen halála után ismertem meg csak igazán az ő tevékeny keresztényi lelkét. Ha szomorú óráimban a hatásos segítség szükségét éreztem, anyámon kívül ő reá gondoltam. De a boldog napokban is vigaszt nyújt a reá való gondolás. Valódi áldás az ő emlékezete, mint ahogy a kirándulásokon való jelenléte is csupa áldás volt.“

A Cesare Balbo-Kör előjárója, miután a kellő dícsérettel emlékezett meg erényeiről, így folytatja a Conquiste Giovanili című folyóiratban : „A barátai és mindazok számára, akik olvastak vagy hallottak róla, azt indítványozom, hogy minden cselekvésük előtt kérdezzék meg maguktól : Mit tenne Pier Giorgio az én helyemben ? Minden tettét az evangélium szelleme hatotta át s a példaadás kimeríthetetlen kincstára a katolikus ifjúság részére.“ Barátai érzik, hogy őt közelebbről ismerni : különleges kegyelem, de súlyos felelősséggel van összekapcsolva s beismerik, hogy roppant nehéz dolog : úgy cselekedni, mint ahogy ő cselekedett.

Egy fiatalember „mester“-nek nevezi őt s nagyon találóan mondja róla : „Ez a huszonegyéves ifjú kincstára a jóságnak, a felebaráti szeretetnek és önzetlenségnek ; távol állt attól, hogy a jómódját kényelmesen élvezze, nagy szívét és értelmét az embe-

riség javára áldozta oda, csöndben s észrevétlenül cselekedte a jót, nemeslelkűségét pedig elrejtette a világ szeme elől s még a halálos ágyán is a felebaráti szeretet érdekében tett ígéretre gondolt: egyetlen csapással a mesterünkké lesz, olyan alakká, aki lelkesíteni képes minket, ifjakat a ragyogó példájával. Ez a nemes lélek megtanít bennünket arra, hogyan éljen a fiatalember a gyöngék és élvhajhászok korában, mire használja fel az erejét, miért égesse lelkesedése lángját és milyen eszmék hevítsék.“

„Hirtelen halála villámcsapásként ért bennünket — írja egy másik barátja — de őt bizonyára nem találta készületlenül s nem rettegett tőle. Fájdalmas „miért“ kérdéseinkre, amit e napokban Istenhez intéztünk, így felelt szívünknek s értelmünknek: „Azért ragadtam őt ki a ti szűk baráti körötökből, hogy az egész világ keresztény ifjúságának adjam intő jelül, példaképül. Keressétek, kövessétek őt s ő vezetni fog titeket. Gondoljatok rá, aki magától értetődően cselekedte azt, ami számotokra lehetetlennek látszik s akkor a lehetetlenség számotokra is lehetővé lesz. Legyetek szolgálatkészek, erősek s vidámak, mint ő volt s ti is elnyeritek a jutalmat, amiért most irigyelitek őt.“

„Betegsége rövid volt, talán azért, mert

a Gondviselés azt akarta, hogy ne a halálát,
de az egész életét állítsuk magunk elé példaképül — írja egyik legbizalmasabb barátja.
— Gyors elválásával ezt mondja nekünk :
Még ma utólérhet a halál, készülj föl hát
még ma.“

ÉLETÉNEK TITKA.

Pier Giorgio élete nem csupán arról tanúskodik, hogy bizonyos erények lehetségesek, de a módot is megmutatja: hogyan szerezhetők meg azok. Nem szabad arra gondolnunk, hogy Pier Giorgiónál ezek az erények természetes adományok voltak vagy hogy a Gondviselés által elrendelt szerencsés családi körülmények, nevelés és társadalmi állás ritka kedvező összetartozásának a folyományai. Ez a következtetés végzetes tévedés volna. Szükséges tehát, hogy megkeressük ennek a jelenségnek a titkait, az ő életének titkát.

Rászoktatta magát az egyszerű életre s gondolkozásra, még pedig nem kelletlenül, de öntudatosan s ezt az egyszerűséget önkéntes lemondások által szerezte meg, a közelfekvő veszélyek elleni válságos harcokban, amikkel a gazdagság lenyűgöző ereje ellen küzdött.

Ez nem az én véleményem, hanem olyan gondolat, amelyet ő ismételten a barátai elé tárt, amikor komolyan, keresztényi módon beszélt velük a házasságról. Jövendő élet-társában nem csupán tiszta vallásosságot és erkölcsi tulajdonságot keresett, de a megpróbáltatásokban megacélozott egyszerű életmódot is, mert mint mondotta: „nem csak hogy a jövendőt nem tudjuk, de önmeztagságok nélkül jó élet nem is lehetséges.“ Titok, ami nem is annyira homályos és nehezen érthető, mint inkább nehezen valósítható meg a gyakorlati életben. A saját jól átgondolt elhatározásából akart dolgozni. Számára a munka zsinórmérték s az élet értelme volt, Isten iránti kötelességének a betöltése. Gyakran beszélt barátaival a jövőjéről s ezt úgy képzelte el, hogy munkás és az emberiségre hasznos élet lesz. A maga erejét elégtelennek érezte s ezért Istenre bízta magát. Hozzá folyamodott s Tőle várt segítséget.

Meggyőződésből fakadó, őszinte jámborsága a vallás gyakorlását nem terhes kötelességnek, de életszükségletnek érezte. Ebből az érzetéből ered a maga választotta gyakorlatok lelkiismeretes elvégzése és életének állandó kapcsolata Istennel. Cselekedetei Isten jelenlétének tudatában történtek.

Ezt a kötelességet a legmagasabb fokban

bírta részint máshonnan származó befolyások, de kiváltképp annak hatása alatt, hogy első-sorban mindig a leghelyesebb út fölismerését kereste s amikor megtalálta, olyan elhatározottsággal járt azon, hogy az már a konoksággal volt határos.

Például meggyőződött róla, hogy a benső élet terén a felülről érkező segítség nélkül mitsem érhetünk el, eltökélte tehát, hogy a vallási gyakorlatait okvetlenül híven teljesíti. Megértette azt is, hogy egy meggyőződéses katolikus diáknak tökéletesen ismerni kell a vallását. Ezért szorgosan látogatta a hittanórákat s a legkitűnőbb szakkönyveket olvasta. Egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy vallásos képzettségét bővítse. Leveleiből kitűnik, hogy olvasta Szent Ágoston Vallomásait, Szent Pál leveleit, Manzoni „Morale Cattolica“ című könyvét és Szent Tamás Summa Theológiáját.

1925 június 30-án, kedden volt utoljára látogatóban egyik barátjánál s akkor már izomfájdalmakról panaszkodott, amik a betegsége kezdetét jelezték. Ennek a barátjának a magával vitt Szent Katalin élettörténetéből olvasott fel egy részt. Mikor azt olvasta, hogy a szent állandóan látta Jézust, a megindultágtól remegő hangon mondta: „Az Úr állandóan vele járt, néha láthatóan, mint például azon a boldog napon is, amikor a

kápolnában le-följárva a breviáriumot imádkozta s észrevette, hogy valaki mellette lépked. Jézus volt az! A szent szűz kimondhatatlan tisztelettel ejtette ki a latin szavakat, de a saját szavait alig hallotta a szíve dobogása miatt. S amikor a zsoltárok végén a „Dicsőség“-hez érkezett, Jézus felé fordulva, így imádkozott mélységes meghatottsággal: „Dicsőség az Atyának és Neked és a Szentléleknek . . .“ Pier Giorgio itt fölkiáltott: „Ó, boldog és szerencsés Szent Katalin! Földi életében láthatta Jézust! Nekünk ugyan ez csak a paradicsomban adatik meg!“ Barátja ámulva nézett rá, de felelni nem tudott.

Titkai közé tartozott még a katolikus egyesületek életében való részvétel, ami elősegítette jellemének tökéletesedését. Itt szerezte a legjobb barátait, akik szeretettel vették körül és segítettek neki a vallásos és társadalmi tevékenységeiben. Barátaival a közös hit eszméje kötötte össze őt.

Isten után a családján, a barátain s a katolikus egyesületeken kívül Pier Giorgio önmagának köszönhette, hogy elérte az erény legmagasabb fokát. Le akarta győzni saját magát s ez sikerült is neki. Igazi keresztény módjára akart élni s ezt meg is tette. Teljesíteni akarta a kötelességeit, a szórakozásait is meg akarta szentelni s ezt a célját is elérte.

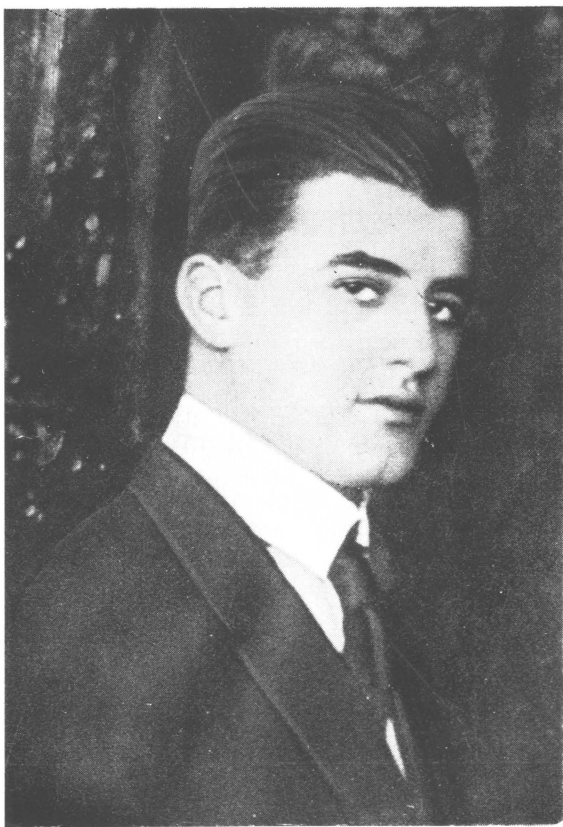
Ép ezért példaképe lehet ő bárkinek. Sohasem igyekezett a szerencsés körülményeit, szenvedélyes viszonyait kihasználni, inkább szabadulni igyekezett azoktól. Gazdagság, jólét, szépség, egészség: másoknál talán akadályt jelentettek volna. Ő úgy akarta, hogy ezek is fölfelé vezető lépcsőfokok legyenek a számára s azok is lettek. Az ő kereszténysége nem elégedett meg azzal, hogy megőrizte a maga tisztaságát, ami magasztos önzés volna, de szándékosan lemondott bizonyos örömeiről és kényelemeiről, hogy ilyen módon is gyakorolja a jót.

Pinardi püspök szavai szerint Pier Giorgio titka: „Erényes élete hitéből s az Oltáriszentség iránti szeretetéből fakad. Ő nem saját magában bizakodott, noha erős volt, de tekintete mindig az égi hazán függött. Az Eucharisziából élt, mert tudta, hogy az ifjúság példaképei tegnap, ma és minden időben ebből a szentségből merítették erejüket a nagy tettek végrehajtásához.”

Egy érdekes elbeszélés szól arról, hogy valaki megszeglét egy épülőfélben levő pompás csúcsíves stílusú székesegyházat, amelynek a tetőzetén egy munkás a legnagyobb gondossággal vésett egy kis szobrot. A látogató így szólt ehhez a munkáshoz: Mire való ez a sok munka és fáradozás? Hiszen onnan alulról soha senki meg nem

látja ezt a kis szobrot!“ A munkás csodálkozva nézett a kérdezőre s azt felelte neki: „Alulról?“ „Mit törődöm én az alulról fölnézőkre! Egy valaki fönről látni fogja: Isten!“

A Pier Giorgio által elért tökéletesség titka abban rejlik, hogy ő mindig Istennek dolgozott anélkül, hogy törődött volna a világ tetszésével, vagyis mindent egybefoglalva így hangzik az ő titka: „Azzal a szándékkal, hogy mindig Isten kegyelmében éljen, megőrizte éber akaratát s ellenállt a gonosz csábításainak s a jó minden követelményének megfelelt.“

Utolsó fényképe.

ÁLDOZAT.

Lelkiéletének legszebb kibontakozása idején ragadta el őt a halál. Hozzá tartozói és barátai életének utolsó éveiben észrevették, hogy minden szavából és tettéből a szeretet fénye sugárzik ki s hogy bensőséges Krisztusi életet él. Vajjon Isten ajándéka volt ez vagy az önmaga legyőzése? Barátai közül kevesen tudtak a bensejében lefolyó harcról, amelyből csak Isten kegyelme által került ki győzőként. Ha még annyira szenvedett is, arcán mindig ott lebegett a jóság és szeretet mosolya. Mikor holta után megjelent Isten előtt, bátran elmondhatta: „Végy föl engem, Uram, mert én a fájdalom és áldozat izzó tüzeiben megtisztítottam lelkemet a föld salakjától.“

Áldozat és lemondás nélkül nincs igazi nagyság. Pier Giorgiónak rövid idő alatt három nagy áldozatot kellett hoznia, amikből mindig megnövekedve került ki: a politikai élet, a hivatás s a szív áldozatát.

Egyetemi tanulmányainak első éveiben szenvedélyesen foglalkozott a politikával. S mert a katolikus néppártban látta a Krisztusi tanítás társadalmi követelményeit megvalósíthatni, szívvel-lélekkel melléje állt. Ifjú lelkét egy pillanatra a politika töltötte be, mert azt hitte: ezen a téren lehet a társadalmat újjáteremteni az ő eszmevilága szerint. Minden újításért lelkesedett s alázatos, ájtatos szívvel vett részt minden politikai harcban. A párt későbbi feloszlása csalódás és fájdalom volt a számára. De a szívében lobogó határtalan szeretet nem húnyt ki a párt megszűnésével együtt. S mint a gáttal elzárt folyóvíz másfelé keres és talál utat, az ő lelke is a politika számára lezárt útja helyett a felebaráti szeretet gyakorlásában lelte föl élete egyik főcélját. A legmélyebb odaadással szentelte magát a szegényeknek, enyhítette a nyomorukat, letörölte könnyeiket, vigaszt nyújtott a szomorúaknak.

Testvére férjhezment s azonnal Varsóba költözött. Nagy fájdalmat jelentett szívének ez az elszakadás, de akarata itt is bizonyosságát mutatta hősie szilárdságának. A legutóbbi időben őt ért minden kellemetlenség túl kellett tennie magát, otthon vidámnak kellett lennie, hogy a saját szavai szerint „a testvérét is pótolja“, aki így ír: „Akkor én is megkérdeztem tőle: mik a

tervei a jövőjére nézve s igaz-e az a hír, hogy pap akar lenni? S ő azt felelte: Bizonyos, hogy szerettem volna hittérítő lenni.“ Én megértettem, hogy a lelke mélyére elrejtve hordja ezt az eszményét. Végül azt kérdeztem: „Hol szeretnél működni, mint bányamérnök?“ „Amerikába vágyódom, ez az álomom.“ S én ismét kiéreztem szavaiból, hogy ott is a misszionáriusokhoz szeretne csatlakozni, hogy azokkal vállvetve dolgozzék. S valóban így is volt. Szerinte a legnehezebb munka a bányászé, mert ők még az eget sem láthatják. Közéjük akart tehát leszállani, hogy vigaszt és szeretetet nyújtson nekik. Bányamérnök és apostol akart lenni egy személyben. Most azonban első volt a kötelesség s én így végeztem be a beszélgetésünket: „Tudod, ugy-e, hogy ez most lehetetlenség. Ha te elmennél, a szüleink elhagyottan maradnának itthon.“ — Kiolvastam szemeiből az áldozathozatal bizonyosságát s a szívem összeszorult.“

Családja élénken emlékszik a testvérétől való elszakadásán érzett fájdalmára. Arca nyugodt maradt, amíg csak a vonatba nem szállt föl. Akkor igazán szívettpő zokogásban tört ki; mitsem törődve a körülötte állókkal, hosszan megölelte, megcsókolta őt. S amikor hazatértek, édesanyja leült melléje s nagy szeretettel átkarolta, mert még mind-

egyre hullongtak a könnyei. Luciana távo-
zása a szomorúság felhőjét borította az egész
házra.

Tanulmányai hasonlóképpen áldozatokat
követeltek tőle. Egyik barátja beszéli: „Együtt
voltam vele a szállóbeli szobájában. A nyi-
tott ablakon át gyönyörködtünk a csodaszép
alpesi tájképben. A multról s a jövőről be-
szélgettünk. Meglepetéssel hallgattam a saját
tanulmányai s a jövője fölött való kételke-
dését. „Mennyi haszontalan dolgot művelünk!
— kiáltotta. — Holott annyi hasznos tenni-
valónk akadna!“

Egy másik barátja mondja: „Együtt jár-
tunk a szegényekhez s útközben a jövőnk-
ről beszélgettünk. Pier Giorgio azt kérdezte
tőlem: „És mit fogsz tenni most, hogy meg-
szerezted a doktorátust?“ „Mindent inkább,
de mérnök nem leszek“ — feleltem. S ő
jól megértett: hogy a hivatásbeli dolgaimért
nem fogom soha föláldozni az igazi életcélt.
Hiszen annyi jót lehet tenni! Az aratni való
sok, de kevés a munkás hozzá. S a földi
jólétnél fontosabb a lélek üdvössége. Pier
Giorgio így felelt: „Én is hasonlóképpen cse-
lekszem majd.“ Bár akkor még nem voltak
világosan körülírt terveink az apostoli mun-
kát illetőleg, de „elhívásunkkal“ tisztában
voltunk.“

Pier Giorgio apostola volt a felebaráti sze-

retetnek, de nem volt remete. Kötelességei, komolyabb vizsgálata és a saját hajlamainak lelkiismeretes becslése alapján a házasság útját kellett volna választania. A bizalmasával folytatott beszélgetései világosan mutatják: mik voltak erről a vezérgondolatai. Jövendő élettársában legelsősorban a keresztényi életfölfogást kereste. Aztán a hegyek iránti szeretetet is föltételként kötötte ki jövődöbelijénél, mert ő maga ebben a testmozgásban az akarat edzését és az istentisztelet bizonyos megnyilvánulását látta. A társadalmi állással és pénzbeli ügyekkel nem törődött volna, legfölbjebb annyiban, hogy összeütközésbe ne kerüljön miattuk a családjával.

Egy esti beszélgetés alkalmával így szölt barátjához: „Gyermekeimre nem fogok pénzt hagyni, mert az a meggyöződésöm, hogy a gazdagság sokkal inkább a szenvedélyeik kielégítését segítené elő, semmint emelni tudná a társadalmi tekintélyüket. Ellenben törekszem tökéletes kiképzésben s keresztény nevelésben részeltetni őket, hogy ezek segítségével saját maguk szerezzék meg a társadalmi állásukat. Ha ezt jól elvégeztem s még marad pénzem, akkor azt a felebaráti szeretet oltárára teszem le, de nem hagyom a gyermekeimre.“ Barátja elcsodálkozott ezen a nyilatkozatán, de aztán be-

látta, hogy az megfelel a Pier Giorgio gondolkozásmódjának, ami képes minden érzelmi gyöngeséget alárendelni a magasabb cél érdekében. Ő valóban megérett a férfi számára Istentől kijelölt hivatásra, az apaságra.

Berlinben való tartózkodása idején megismerkedett egy sok szerencsétlenséget átélt diákleánnyal, aki iránt szívjósága és lelki tisztasága, valamint élő és tevékeny hite miatt gyengéd vonzalmat érzett. Lassanként azonban kételyei támadtak: vajjon mit szólnak szülei a választásához, bizonyos mellékes és éppenséggel nem életbevágóan fontos okok miatt. Meg is lehet érteni a szülőket, akik egyetlen fiuk számára a legjobb, legszebb és legegészségesebb leányt óhajtották élet társul.

Amikor tisztában volt a saját érzelmeivel, el kezdte azokat aprólékosan vizsgálni. Azt tudta, hogy addig nem szabad nyugtalanító érzéseket keltenie a leányban, amíg a saját elhatározása nem biztos. A gyöngéd érzéssel együtt megjelent előtte a kötelesség, a leány és a saját családja iránt. Betegeskedő édesanyja iránti kíméletből a testvéréhez fordult a szívügyével, aki erről a következőket mondja: „Pier Giorgio fölkeresett engem s föltárta előttem a szerelmét, hozzátéve, hogy Turinban Don Cojazzival is beszélni fog. Elmondotta, hogy a leánnyal

nemcsak hogy egyetlen szót sem váltott a dologról, de egyébként sem nyilvánította érzelmeit. Szegény hőslelkű Giorgetto! Úgy kellett bánnom vele, mintha csak azt panasolta volna: „Luciana, én beteg vagyok.“

Első gondja az volt, hogy megszerezze édesanyja helyeslését, mert soha nem tett volna semmit az akarata ellenére. Kereste tehát az alkalmat, hogy a leányt megismeresse a családjával s mikor az megvolt, közben élénken figyelte övéit: milyen hatást kelt bennük a leány. Bizonyára észrevette, hogy az eredmény nem volt kielégítő. Magába mélyedt és számotvetett a szívével. Ez olyan gyötrelem volt, amelyről a családja mit sem sejtett, az ő lelkét azonban kínozták s megsebezte. Csak a legbizalmasabb barátja előtt, akinek a titoktartását ismerte, tárta föl szívét s kért tanácsot tőle. „Igen, kedves barátom — írja neki — ez nagy pillanat a számomra. Nehéz a harc, de igyekeznem kell diadalmaskodnom. Még egy kis erőfeszítés, aztán kezembem lesz az oly forrón óhajtott oklevél, de ennél sokkal súlyosabb probléma vár. Megoldhatom-e majd ezt a problémát, lesz-e erőm célhoz érni: nem tudom. A hit az egyetlen mentőhorgony s abba kell belekapaszkodnunk. Mi lenne az életünk nélküle? Hiszen egész életünk csupa fájdalom s a fájdalmakat hit nélkül el sem tudnók

viselni . . . Halott? Mit jelent ez a szó? Ha te a közönséges értelmére gondolsz, akkor, ha érzékeim nem csalódnak, még életben vagyok. De ha voltaképpen jelentését veszszük, akkor, sajnos, nemcsak halott vagyok, de több ízben életrekeltem s újból meghaltam. Szeretnék a helyes úton előbbrejutni, de minden lépésnél bukdácsolok s elesem. Épp ezért kérek: imádkozzál értem, imádkozzál sokat, hogy Isten segítségével eljussak a fáradságos, de igazi útra. Egyelőre Szent Ágoston csodálatos írásait tanulmányozom. Még soha sem találtam bennük olyan lelkiélvezetet, mint most. Ma őszintén sajnálom, hogy annyi sok időmet eltékoztaltam s csak most foglalkozom ezekkel az örömet nyújtó hatalmas Vallomásokkal . . . Szívesen veletek mentem volna, de olyan levert vagyok, hogy nem élvezhettem volna a társaságokat. Jobban esik most itthon maradnom; hisz eddig még semmit sem cselekedtem s amit mégis csináltam, az bolondság volt.“ Szánalmat és imádságot kér a barátaitól, hogy erőt nyerjen a kemény, de szükségyszerű harchoz. „Imádkozzál, ó imádkozzál érettem! Hajóm süllyedőfélben van. Ó, acélszilárd akarat szükséges ahhoz, hogy az ember bizonyos szándékát megvalósítsa . . . és sajnos, az én akaratom ahhoz szokott, hogy meghátráljon . . . Szükségem van az

imádságra, mert csak ennek a segítségével nyerhetem el Isten kegyelmét.“

A lelke mélyéből felszakadó panasz és segélykérés volt ez. S e kínok által, amikről a szülei nem tudtak, mert mosolya mögé rejtette azokat, fölemelkedett a keresztény tökéletesség csúcsára.

„Az emberi szenvedések nehezek — írja tovább — de ha a vallás fényénél szemléljük azokat, akkor nem ártalmasak, sőt üdvösek, mert megtisztítják lelkünket a ráta-
padó salaktól.“

Isten harcot bocsátott rá, hogy megpróbálja őt. Mikor hazatért Turinba, felkeresett engem s hosszas beszélgetés keretében mindent közölt velem. Én figyelmeztettem, hogy a szívnek úgynevezett jogain kívül más, ugyancsak szent körülményekre is tekintettel kell lennünk. A kereszténység nem egyértelmű a sztoicizmussal; nem követeli a közömbösséget, sem az érzékek megtagadását, de azt kívánja, hogy a szív követelményei a kötelesség határain belül maradjanak. S ő helyeslően intett a fejével.

Lemondásának nagysága abban rejlett, hogy tökéletes és végérvényes volt a családjáért hozott tiszta áldozat. Ő hősi-
esen következetes volt abban is, mint minden más dolgában. Érzelmeit az illető fiatal leány előtt eltitkolta s meg sem kísérelte,

hogy a családját maga iránt hangolja. „Hiszen megtehetném — mondta egyszer — hogy az enyéim akarata ellenére házasodjam, de nem tehetek tönkre egy családot azért, hogy ezen az áron építsek fel egy másikat. Feláldozom magam értük, ha ez az Isten akarata s legyen meg mindenkor az Ő szent akarata.“

Ennek a lemondásnak a fájdalmai még sokáig kínozták lelkét, de ő hőiesen viselte s elrejtette a világ elől a szenvedéseit, amire a buzgó és szakadatlan imádság képesítette.

„Az ő rövid, de ragyogó élete bizonyítja, hogy az erénynek nagy ára van s a szentek ugyancsak keményen és folytonosan harcolnak, hogy minden nap közelebb juthassanak Istenhez“ — írja egyik barátja.

Értékes megfigyelések ezek: Pier Giorgio erénye nem ajándék, de folyton megújuló győzelem. S erre az imádság s a hit által megedzett akarat képesítette. Ebben az ifjúságban hatalmas önuralom és csodálatosan tökéletes keresztényi életfelfogás lakozott. Két kedves írójától: Szent Ágostontól és Szent Páltól tanulta, hogy a keresztény ember életének hősieznek kell lenni, ami annyit jelent: szakadatlanul harcolnia kell. S az ő élete ilyen volt. Hálát adott Istennek a fájdalomért, a szenvedésekért, mert ezek elvezették őt a tisztultabb szellemi életbe.

Nővére egyik levélben megkérdezte tőle, hogy vidám-e? „Persze, hogy vidám vagyok — válaszolta — s az is maradok, amíg a hit megadja hozzá nekem a szükséges erőt. A szomorúságot keresztény ember köteles száműzni a lelkéből. A fájdalom nem egyértelmű a szomorúsággal. Ez utóbbi a leggonoszabb betegség s többnyire a hitetlenség következménye.“

Lelki nagysága befejezett volt. Bár a világ nem vett tudomást róla, de annál igazibb volt az s ép ezért az isteni Bíró így szólt, amikor a remekmű készen volt: „Elvégeztetett!“

„ITT VAGYOK, URAM.“

Huszonkét éves koráig nem volt tudatos tapasztalata a halálról. Mikor anyai nagypapja meghalt, Pier Giorgio alig volt nyolc éves s a dédanyja halálakor még egészen piciny volt. Úgy nőtt fel, hogy nem volt valódi fogalma a halálról.

Eszembe jut egy figyelemreméltó jelenet. Második gimnazista korában egyszer Manzoni „A jegyesek“ képes kiadását mutatta nekem. Abban van egy kép, amely a pestist ábrázolja: egy anya az ajtó küszöbén áll, karjaiban tartja egészséges, virgonc gyermekét, mellette pedig a halál csontváza ólálkodik, kezében a kaszájával, hogy levágja vele a gyermeket, miközben az anya sír. Röviden megmagyaráztam neki a kép értelmét s azt hittem, hogy kielégítettem a tudásvágyát, de tévedtem. Egyes dolgokat sehogy sem volt képes felfogni. „A gyermek olyan szép és erős; miért kell hát meghálnia?“

Azért sír az anyja, mert meghal? De ne hagyja meghalni! Miért van ennek a szikár alaknak kasza a kezében? És mi a halál?“ Ritkán éreztem olyan világosan, mint akkor azt, hogy a szavak által való magyarázat hiába való, amikor nem támasztja alá a tapasztalat. S a halál csakis akkor válik a tapasztalatunkká, ha bekopogtat a házunkhoz. A gyermek Pier Giorgiónak sejtelseszerű érzése volt arról, hogy a halál valami iszonyatosat jelent. Huszonkét éves korában szerzett aztán először tapasztalaton alapuló igazi fogalmat a halálról. Egy testi-lelki jóbarátja halt meg akkor a San Giovanni kórházban. Pier Giorgio minden nap meglátogatta őt s ez nagyon nagy örömet okozott a betegnek. Utolsó heteiben az volt a szokásuk, hogy az ágy lábánál térdelve közösen elimádkozták az olvasót. Mikor a barátja meghalt, sokáig imádkozott a holttesteme mellett s a többi barátaival együtt kikísérte a vasútállomásra. Útközben azt mondta a társainak, hogy ilyen halált kíván önmagának is és irigyeli érte az elhunytat. Néhány nap múlva összegyülekeztek a Don Bosco-kápolnában tartott gyászmisére s azon a szentáldozáshoz is járultak. A gyászmise után a pap annak a fájdalomnak adott kifejezést, ami mindannyiukat érte az ifjú diák korai halálával, amire Pier Giorgio röviden

és valószínűleg megjegyezte: „De végtére mégis csak elérte az élet célját; nem siratnunk, hanem inkább irigyelni kell őt.“ A pap elhallgatott s mint ő mondta: jogosan szégyenkezve, de csodálattal telve.

Pontosan egy év múlva ismét összetalálkozott a halállal. Egyik barátja beszéli: „1923 június végén vagy július elején, egy tikkasztóan meleg vasárnap reggelen Pier Giorgioval elhatároztuk, hogy meglátogatjuk az egyik közös ismerősünket, aki a San Luigi-tüdőbetegek szanatóriumában feküdt betegen. Az illető fiatal diák volt s nyomasztó anyagi helyzete miatt kellett félbeszakítania a tanulmányait. Autóba ültünk s tojáást, narancsot vásároltunk a betegünk számára. Ami reánk várt a kórteremben, az megrázó volt. Világosan láttuk, hogy alig van néhány napja még hátra, holott ő a felgyógyulását remélte. Pier Giorgio az ő végtelenül tapintatos módján igyekezett az Isten végzésében való megnyugváshoz elvezetni a beteget s ő elköszönésünkkor mélyen megindult lélekkel búcsúzott tőlünk. Megígértük neki, hogy hamarosan ismét meglátogatjuk. Pier Giorgio meg is tartotta szavát, de mikor kiment hozzá, a szegény már egy napja halott volt. Több kilométernyi távolságra elkísérte a koporsóját a rekkenő júliusi hőségben kalap nélkül.“

Ez alkalommal levelet írt egyik barátjának s abban úgy nyilatkozik, hogy az embernek minden pillanatban készen kell állnia a nagy útra, mert nem tudhatjuk, mikor következik az be; közli, hogy ő ezentúl naponként előkészül a halálra, nehogy az váratlanul érje őt és megjövendőli, hogy néhány év múlva ő is meghal.

Körülbelül egy hónap múlva mély gyász sújtotta családját: Pollonétól nem messze, Cosillában meghalt a nagybátyja: Pietro. Tonino nevű barátjához intézett levelében feltárja nagy fájdalmát, amit az őt oly nagyon szerető nagybátyja elvesztése okozott neki s megint elismétli, hogy földi életünk szakadatlan előkészület legyen a halálra, mert nem tudhatjuk, mikor következik az be. Hozzá tartozói mondják, hogy sokáig imádkozott térdén állva a holttest mellett. Olyan volt akkor, mint egy angyal!

Ő, akit Isten megajándékozott mindama adományokkal, amelyek értékesé és kíváncsúsá tehetik az életet, folyton a halálra gondolt és nyugodtan készen várta azt. Bármely pillanatban hívhatta volna őt az Úr, mert nála mindenkor készen volt a felelet: „Itt vagyok, Uram!” Bizalmas barátai előtt gyakran kijelentette: „Azt hiszem, életem legszebb napja a halálom napja lesz.” S ez a nap 1925 július 4-én következett el.

Elhünyt az Úrban.

A június 30-i keddi napot még együtt töltötte a barátaival, végiglátogatta mindazokat, akiket a legjobban szeretett s akik nem is sejtették, hogy ez lesz az utolsó együttlétük vele. Már reggel Giovanni Bertininél volt s mert nem találta otthon, Francesco Maasettihez ment, akinek felolvasott egy részt Szent Katalin életéből, amit magánál hordott. S mielőtt hazatért volna, benézett Tonino Severihez csupán azért, hogy lássa. Délután 2 órakor már Bertininél volt s ketten együtt átmentek Izidoro Boninihez. Rövid, de boldog és vidám együttlét után csónakkirándulást tettek a Pón. Itt említette első ízben, hogy szokatlanul fáradt és fáj a háta. De azért mindvégig jókedvű és víg volt. Este heves fejfájás lepte meg, szerdán reggel már lázas volt. Közben a nagymama éppen ezen a napon, július 1-én fejezte be hosszú földi életét. Mikor Pier Giorgio megtudta, hogy a nagy pillanat elérkezett, kiszállt az ágyból, hogy a közelében lehessen. Részint állva, részint térdelve szakadatlanul imádkozott, de erős teste nem engedelmeskedett már neki. Édesanyja és testvére látták arcán az elváltozást, szemeiben a szenvedést, de azt gondolták: a nagymama halála miatt érzett fájdalom tükröződik rajta. A hűséges Mária, aki hálószobájába visszatámogatta, azt mondta: „Szegény nagymama!“ „Nem sze-

gény nagymama — javította ki Pier Giorgio — hanem szegény mama!“ S elkezdődött az ő félelmetes éjszakája. Mivel a fájdalmai miatt nem volt képes lehúyni a szemét, többször is felkelt az ágyból. Édesanyja rövid pihenő után visszatért a halottaszobába s ott találta fiát, amint a nagyanyja ágyához támaszkodva imádkozott. Elkísérte a szobájába s rábeszélte, hogy feküdjön le. Nehogy növelje az édesanyja fájdalmát, semmit sem szólt a saját szenvedéséről, csupán annyit mondott: „Nem tudok aludni.“ „Imádkozd el a szentolvasót, akkor elalszol.“ „Egyszer már elimádkoztam.“ Megcsókolták egymást. „Isten áldjon meg, gyermekem!“ „Téged is, mama!“

Az éj további folyamán látta őt a szobalány, a jó Mariscia, a folyosón végigbotorkálni s a lépcsőkön lemenni. Leült a billiárdasztalra, majd egy ideig kinyújtózva s nyögve feküdt. Végre virradt s a fájdalmak csillapultak. A temetés előkészítése miatt Pollo néba utazó apjának azt mondta, hogy a holnaputáni temetésen ő is jelen akar lenni. Apja ezt nem tartotta okos dolognak. „Nos jól van — felelte Pier Giorgio — akkor a temetés tartama alatt a templomban fogok imádkozni.“ „Nem, Giorgetto; maradj az ágyadban! Isten mindenütt jelen van.“ „Igazad van, papa; tehát itt fogok imádkozni.“ S úgy is tett.

Az orvos, aki előző nap megvizsgálta, ismét eljött. Napközben mintha javult volna az állapota. A házban mindenki azt hitte, hogy a szalicil-porok okozta erős izzadás legyőzte a betegséget. Délután meglátogatta őt a repülőtiszt barátja: Marco Beltramo. Vele együtt elimádkozta a De profundist a nagymamáért, mialatt a szomszédos szobában a pap beszentelte a holttestet. Alda asszony, aki mindig anyai szeretettel volt iránta, gyakran megnézte őt a betegágyában s kedveskedő hangon korholta, amiért nem vigyáz eléggé az egészségére; de nyolc órakor nyugodtan hazament, mivel látta, hogy Pier Giorgio igazi jóétvággyal vett magához egy adag jégbehűtött tojáspuncsot. Falchetti festő éppen ellenkezőleg megijedt, amikor a szemeibe nézett. Mintha valami félelmetes dolog bekövetkezését látta volna azokban. Aggódva kérdezte: „Mi bajod, Pier Giorgio, mi bajod?” „Kicsit fáj a hátam, egyéb semmi” — volt a beteg válasza.

S a fájdalom lassan-lassan csökkent. Ám amikor édesanyja és nagynénje a drága halott tetemeit a koporsóba helyezték, föl akart kelni, de az ágy előtt a padlóra rogyott. Ezt kíméletből nem közölték az édesanyjával. Ez csütörtök éjtszaka történt. Mario nevű nagybátyja a mellette lévő szobában aludt és testvéri szeretettel szolgálta ki.

Másnap igen korán reggel átvitték a nagymama holttestét Pollonéba. A fájdalomtól megtört anya már felöltözött, hogy elkíséri a koporsót, de hirtelen elhatározással ott-hon maradt a fiánál. Leült az ágya fejéhez. „Szegény mama, milyen bánatot okozok neked még én is!” — mondta Pier Giorgio s amikor édesanyja átment a nagymama üres hálósobájába, utánaküldte a jó Marisciát: „Hívja vissza mamát, nem jó neki abban a szobában tartózkodni.” Édesanyját egészen leverte a fáradság és a virrasztás miatti ki-merültség s ledőlt fia mellé az ágyba. „Nem mama, ne ide; elkapod tőlem a betegsé-
gemet!” Időnként megnézte az éjjeli szek-
rényen álló órát s azt kérdezte: „Még min-
dig nem jön az orvos?”

Kilenc óra volt. „Nagymama ilyenkor szokta a kertjében pompázó szép virágokat meglátogatni Pollonében — mondta az édesanyja. — Luciana sosem lesz itthon, de te tovább fogod ápolni a virágok iránti hagyományos szeretetünket, ugy-e?” Pier Giorgio a fejével intett igent. Végre meg-
érkezett az orvos, aki gyermekkorra óta ke-
zelte őt. Vidám hangulatban kezdte meg a vizsgálatot: „Mikor volt utóljára kint a he-
gyek között?” „Június 7-én a Lunellén.”
De a vizsgálat folyamán elkomorult az arca s halkán rendelkezett: „Ülj fel.” „Nem tu-

dok már felülni“ — felelte Pier Giorgio nyugodt hangon. Az ágy mellett álló édesanyja szinte megkövült fájdalmában. Anélkül, hogy egy szóval is megkérdezte volna az orvost, pillanat alatt megértette, hogy a fia elveszett. Összeszedte minden erejét s el-tökélte, hogy több orvossal is megvizsgál-tatja gyermekét. Pollonéba telefonált. Nem tudta még a betegség nevét, de valami bénulásra gondolt, ami lehetetlenné teszi a nyelést. Közelebb lépett a fiához s azt mondta neki: „Tudod ugy-e, hogy ebben a pillanat-ban temetik nagymamát, kísérd el őt lélekben úgy, hogy a szentáldozást felajánlod érte.“ „Majd vasárnap“ — válaszolta Pier Gior-gio, röviddel előbb ugyanis azt mondta, hogy vasárnap fölkel s a szavát mindig meg szokta tartani. „Nem; most volna jó, mert igazán örömet okoznál vele nekem.“ „Ahogy akarod.“ Nemsokára megérkezett a pap: Pier Giorgio meggyónt s megáldozott a legbensőségesebb áhítattal.

A sürgősen egybehívott orvosok azután tanácsot tartottak s megállapították, hogy egy igen ritkán előforduló betegségről van szó, amely többnyire erőteljes fiatal embe-reket támad meg: heveny inficiáló jellegű ütővivőeres gerincvelő bénulásról.

Amit a tudomány és a szeretet megtehetett, mindent megkíséreltek, de eredménytelenül.

Hiába hozattak a lehető leggyorsabban a párizsi Pasteur intézetből is egy bizonyos oltóanyagot. Az orvosok könnyező szemmel harcoltak a kór ellen, mert jól ismerték és szerették Pier Giorgiót.

Péntek az ő rendes szegénylátogató napja volt, most is közjük szállt a gondolata s többet foglalkozott velük, mint a saját betegségével. Alig érkeztek haza az övéi a pollonei temetésről, azt mondta Angelika nővérnek: „Hívja ide Lucianát!” Azt akarta, hogy a testvér a dolgozószobájából hozza el neki a házikabátját, kivette annak zsebéből a pénztárcáját s egy zálogjegyet adott át neki, majd egy befecskendő szert tartalmazó dobozt hozatott vele s egy névjegyborítékra a legnagyobb erőfeszítéssel ráírta az egyik Szent Vincés tagtársa számára, hogy kinek juttassa el s kérte, hogy azonnal kézbesítse. Édesanyja és testvére ajánlkoztak, hogy megírják helyette az értesítést, hogy megkíméljék a gyötrelmekről, de ő maga akarta sajátkezűleg elvégezni azt. Az olvashatatlanul kusza kézírásából megsejtette a barátja, hogy nagy baj van.

Betegsége rosszabbra fordult. Aludni szeretett volna s azért morfiumbefecskendezést kért, ezt azonban az orvosok nem tartották jónak. Édesanyja a fülébe súgta: „Nem lehet, az ártalmadra volna. Ajánld föl Isten-

nek fájdalmaidat, a kínzó álmatlanságodat a bűneidért, vagy ha nem volnának, akkor a szüleid bűneiért.“ Helyeslőleg rábólintott s nem kért semmit, nem is panaszkodott többet.

Az orvosok tevékenykedéséből s az övéinek az arckifejezéséből megsejtette a saját helyzetét. Azt kérdezte Don Formicától, aki meggyóntatta s az Úr szent testét nyújtotta neki: „Súlyos a betegségem?“ A lelkiatya megvigasztalta. Délután néhány másodpercre egyedül volt vele s akkor Pier Giorgio azonnal közölte vele, hogy sokkal rosszabbul érzi magát. Lelkiatya elszoruló szívvel kérdezte: „Pier Giorgio, hátha a nagymama hív téged a paradicsomba magához?“ Szemei felragyogtak, mosoly suhant át szenvedő arcán s azt mondta: „Ő beh boldog lennék!“ De nyomban utána elkomolyodott, majdnem komorrá lett s hozzátette: „És a papa meg a mama?“ „Pier Giorgio, akkor sem szakadsz el tőlük, lélekben akkor is együtt élsz velük, nekik ajándékozod hitedet és belenyugvásodat s továbbra is egy család maradtok.“ Ő a fejével intett igent.

Majd a szeretteivel törődött: „Miért nem mégy ebédelni nénikém?“ Megszámlálta a közeli templomtoronyból odahallatszó óráütéseket: „Már nyolc óra.“ Félkilenckor már elváltozott, tompa hangon szólt. „Eredj aludni, mama, eredj!“

Az éj folyamán arra kérte a testvérét, hogy segítsen neki a kereszttetésben, mert egyedül már képtelen volt rá, a jobb karja megbénult. Halk hangon imádkozott, majd megkérdezte: „Megbocsát-e Isten nekem?” Ó Istenem, Uram, bocsáss meg nekem!”

A bénulás egyre terjedt. Hajnali 3 órakor orvos nagybátyja, aki szeretettel állt mellette, jelentette a nehéz válság kezdetét. Édesanyja azonnal Don Formicáért küldött, hogy föladja neki az utolsó kenet szentségét. Közben a többi jelenvoltak halkán zokogtak és suttogva imádkoztak. Végül a pápai áldást is megkapta s annak végén a lelkiatya azt mondta neki: Giorgio, „a te lelked tiszta, Jézus nagyon szeret téged.”

Később enyhült a betegsége s az öntudata is tisztult. A bénulás elérte a lélekzőszerveit, a nagy óra közelgett. A párizsi ol-tószér befecskendezését már nem is érezte. Délután 4 órakor állt be az utolsó válság: mozdulatlanul kinyújtózkodott s látszólag elveszítette az eszméletét.

Ágya lábánál az édesapja határtalan fáj-dalmában eleinte szívettépő hangon kiáltott: „Giorgetto bello!” Aztán lehalkította hangját, nehogy a fia meghallja az ő kétségbeesését. Testvére, nagynénje s mind, akik szerették őt, az ágya körül térdeltek és imádkoztak. Ágya fejének egyik oldalán

a pap mondta el a haldoklók imáit, a másik oldalán az édesanya tartotta karjaiban a fiát s Jézus, Mária és Szent József nevében segített neki átjutni a boldogabb világba. E szavaknál! „Veletek szálljon el az én lelkem békességben“ — sóhajtott utolsót.

Az örökkévalóság lehellete szállott a szobán keresztül. Egyetlen jajszó, a kétségbeesés egyetlen mozdulata vagy hangos sírás nem volt; mindannyian térdeltek s a fájdalom megdermesztette őket és szemüket rajtanyugtatták, mintha látni akarnák tiszta lelkének találkozását Istennel.

A HALÁL UTÁNI ÉLET.

Jézus nem írt semmit. Az evangélium szerint egyetlenegyszer írt a homokba néhány titokzatos szót s a képmutató vádaskodók elnémultak, de az írást a szél örökre eltörülte. Isteni Mesterünk a szívünkbe akarta bevésni az evangélium tanait.

Lelkeket a keresztényi életre vezetni: életcél. Életet azonban csak élet kelthet. Valamely könyv hideg szavai azonban ritkán végzik el azt a csodát, amit megtérésnek nevezünk.

Pier Giorgio egész életén át, de kiváltkép a huszas éveiben Szent Pál szavai szerint „Krisztus levele, üzenete“ volt. Testet öltött szentbeszéd volt. Már a puszta magatartása is vonzó hatást gyakorolt s gyakorol még ma is, sőt most még eredményesebben. Míg élt, csak a barátainak és szegényeinek kis köre élvezte építő példáját: ma ezrek élvezik. Sokezeren tekinte-

nek rá, mint példaképükre, hogy épüljenek általa. „A reá való gondolás — írja egyik barátja — ellenállhatatlan vonzóerővel bír. Sok jót tett életében, sok jót tesz halála után is.“

„Azt akarjuk, — írja egy másik barátja — hogy a szívünkben s a lelkünkben tovább éljen, hogy ösztökélőnk legyen a jóra. Isten elszakította őt a hozzátartozóitól s odaajándékozta az egész emberiségnek.“

„A Katolikus Ifjúság“ turini gyűlésén Piccioni ügyvéd többek között a következőket mondta róla: „Legyen példaképe az összes testvéreinknek, az igazi keresztény ifjúság élő jelképe, egyik pártfogója, aki odafentről őrökdi a katolikus ifjúsági mozgalom terjedése fölött. Élete utolsó lehelletéig a keresztény demokrácia harcosa volt. Mély-séges katolikus érzülete fölolvadt a társadalmi és politikai tevékenységnek kimon-dottan vallásos mozgalmaiban.“

Az egyszerű nép hamarosan elkezdett imádkozni hozzá s a közbenjárását kérte és mint állítja: meg is kapta a kért kegyel-meket. Turin érseke a halála után egy héttel gyászmisét mondott s miután az ifjak szá-zait megáldoztatta, eltökélte, hogy imádkozni fog Pier Giorgióért, de valami ellenállhatat-lan erő arra kényszerítette, hogy hozzá imádkozzék. Turin katolikus ifjúsága, sőt a

piemonti és az egész olasz fiatalság érzi, hogy Pier Giorgio az ő büszkesége s példaképe.

A Cesare Balbo-körbeli diáktársai írják: „Ő mindig előttünk járt a hit jegyében, mint a kereszténység új csodája.“ S ezt az írást egy ünnepi gyázmise alkalmával kifüggesztették a S.Francesco di Paola-templom ajtajára.

A jó vetés csakhamar kizöldült. Turinban Alpesi-Egyesületet alapítottak hegyi levegőre szoruló fiúk részére s az ő nevéről neveztek el. A Szent Vince-nővérek az ő nevét viselő kiosztóhelyet létesítettek Crocetta külvárosban a szegények részére.

Szívének hő vágya volt mindig öreg és gyógyíthatatlan betegek részére menedékhelyet létesíteni. S ez az intézmény az ő nevén már meg is van Cottolengóban. A „Kis Ház“ igazgató-pátere választotta ki a megfelelő helyet s Pier Giorgio halála napjának második évfordulóján a mélyen meghatott szülők s ismerősök jelenlétében felszentelte a tágas, napos, modern épületet.

Természetes dolog, hogy az ő tiszteletére a nevéről neveztek el több új keletkezésű katolikus ifjúsági egyesületet. Az első ilyen Kör a San Giovanni Battista d'Imola plébánia területén alakult 1925 október 26-án. Egész Olaszország területén alakultak az ő neve alatt ifjúsági egyesületek. Holta után két évre

az Alpoktól Sziciliáig ismerték a nevét s minél többen ismerték, annál erősebben fokozódott a vágyuk: olvasni élete történetét. S ez ma már az egész világon így van. A „Colonia Estivá“-hoz és a „Stampá“-hoz a levelek és adományok százai érkeznek jótékonycélokra. Hála nyilatkozatokat írnak a „kapott kegyelemért“, amit az ő révén értek el.

Egy anya írja: „Boldogult Pier Giorgio-hoz fohászkodtam, hogy világosítsa meg a fiam lelkét, aki igazságtalanul cselekedett velünk s vezérelje vissza hozzánk. Kérésem meghallgatásra talált.“

Egyes kikapott részletek a sok hála nyilatkozatból:

„Súlyos bajomban Pier Giorgio Frassati-hoz folyamodtam s kegyelmet és vigaszt nyertem.“ „Pier Giorgio Frassati szegényeinek hálám fejében a csodálatosan elnyert kegyelemért.“ „A szegényeknek, akik az anyagi tisztaságú Pier Giorgio Frassati számára oly drágák voltak, egy általa elnyert kegyelemért.“ „Boldogult Pier Giorgio Frassati egy nagy kegyelmet eszközölt ki a számomra.“ „Pier Giorgio Frassati közbenjárása által olyan kegyelmet sikerült elnyernem, amiért már évek óta imádkoztam az Úrhoz.“ A turini műegyetem egyik tanára írja: „Úgy fordultam hozzá, mint egy szenthez s ő meghallgatott.“ Ezt nagyon sokan írták mások is.

„Olaszországból meghozattam Pier Giorgio életrajzát — írja egy művelt ifjú hölgy — kíváncsian olvastam végig s közben pirulni voltam kénytelen a saját önzésem, hiúságom, gondolataim és olvasmányaim miatt. Pier Giorgio visszavezetett a gyóntatószékbe s az Úr asztalához, ahol évek óta nem voltam már. Megtértem s hiszem, hogy Isten kegyelméből s Pier Giorgio oltalma alatt meg is maradok a jó úton.“

Egy idősebb hölgy a halálához közeledett. Szabadelvű nevelésben részesült, tehát a végóráján sem kívánt a vallás vígaszaiban részesülni. Egyik nőbarátja eredménytelenül könyörgött neki, végül a kezébe vette Pier Giorgio képét s mintha csak előtte állna, így szólt hozzá: „Te gyönyörűen magasztos lélek, aki már húsz éves korod óta előkészültél a halálra, esedezzél Jézus Szentséges Szívéhez ezért a lélekért, akinek a földi percei meg vannak számlálva s aki mégsem gondol az örökkévalóságra! Pier Giorgio, ó ne késlekedjél!“ Aggodalmában már a helyét sem lelte. Ki akart hát menni a kertbe a virágok közé s az ajtóban összetalálkozott a haldoklóhoz siető pappal, akit az hivatott magához, miközben ő Pier Giorgio közbenjárásáért imádkozott. Az ehhez hasonló megtérési esetek is gyakran előfordultak.

Jámbor ifjak egyszer azt kérdezték tőlem:

„Hogyan van az, hogy Pier Giorgio ma elevenebben él, mint földi élete folyamán?”
„Mert itt fényesen beigazolódnak az evangélium szavai — feleltem: — Aki szereti az ő életét, elveszti azt, de aki feláldozza a jóért, örökéletet nyer!

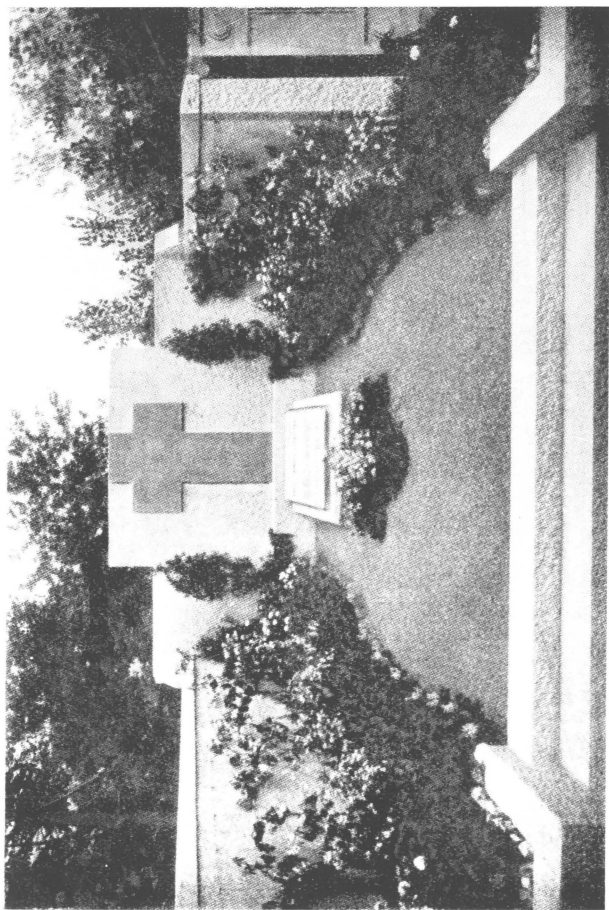
Pier Giorgio teljesen odaáldozta életét a jónak s jóságát a szegényeknek vitte el, az elhagyottaknak, a lelki szegénységben sýnlóldóknek, a testi szükséget szenvedőknek. Ezért él állandóan s folytonosan tovább az itt maradottak emlékezetében és jócselekedeteiben.

Olaszország minden vidékéről seregestül tódul az ifjúság a sírjához, hogy imádkozzék ott. A legszebb tiszteletadás talán az volt, amit 1927 április 21-én nyilvánított iránta egy kb. száz főnyi diákcsoport. A szentolvasót imádkozva járultak a sírjához s egy fehér virágokból kötött koszorút helyeztek el azon, mert benne a követendő példaképüket csodálták és ismerték föl. S amikor letették a sírja lábához koszorújukat, könnyekig meghatottan hallgatták, amint magam is sírva olvastam föl nekik a sírfeliratát:

„Miért keresitek az élőt a holtak között? (Lukács 24, 5.)

Pier Giorgio Frassati

1901 ápr. 6 — 1925 júl. 4.

Sírhelye a Pollonei temetőben.

Huszonnégy éves korában — tanulmányai befejezése után — erőteljes vidám ifjúságában, szeretettől körülvéve köszöntött rá az utolsó napja s ő derülten fogadta azt, mint életének legszebb napját. Életének tisztasága s szeretetének művei által vallotta meg hitét — a halál pedig a keresztény ifjúság eleven zászlajává avatta őt.

Sok-sok embernek a véleménye az: „Őt ismerni vagy róla hallani, egyértelmű azzal: szeretni őt s őt szeretni annyi, mint követni őt.“ Pier Giorgio teljes szívéből szerette Istent, tehát a felebarátait is teljes odaadással szerette, végtelen jósággal és gyöngédséggel, föltűnés nélkül. Most, hogy testileg már nincs közöttünk, nagy lelke kiemelkedett az ismeretlenség homályából s azóta szakadatlanul ontja számunkra a fényt és melegséget. Példája pedig ellenállhatatlanul vonz mindnyájunkat!

Hogy életének példája milyen hatást gyakorol, ennek bizonyítására a sokszáz levél közül csupán kettőből idézek. Egy fiatalember írja: „Egyszer már végigolvastam (az életrajzát), de még egyszer elolvasom. Milyen sok jót nyertem általa! Mennyit sírtam az olvasása közben! Főlemelt a lelki magasság csúcsára s egészen különös jószándékokra lelkesített . . .“

„Hogy méltóképpen tiszteljem az ő emlé-

két, aki hősie fokban gyakorolta a felebaráti szeretetet, teljes erőmből segíyezni fogom a szegényeket.“

Ő igazságban hitt Krisztusban, s Krisztus ígérete már itt ebben az életben beteljesedett rajta: „Ő él, noha meghalt.“

TARTALOM

Előszó . . .	5
Megdicsőülés .	9
A gyermek . . .	15
A családban . . .	23
Élete fordulópontján .	31
Az élet teljessége	35
Erő és akarat	59
Diákélete .	69
Barátai . .	91
Fra Girolamo .	109
Egyszerűsége .	113
Föl a magasba .	127
Felebaráti szeretete .	139
A példaadás fénye .	157
Életének titka	171
Áldozat	177
„Itt vagyok Uram“ .	189
A halál utáni élet	203

